

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ψιλός Ματθαίος

Πλάτανος Παναγιώτης

ΘΕΜΑ:

**Μελέτη του Δημόσιου Χρέους της Ελλάδας από το 1980 μέχρι
σήμερα**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

Αδαμόπουλος Νικόλαος

Πάτρα, Μάιος 2016

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη 7

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

Ευχαριστίες.....	9
Εισαγωγή	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	15
<i>Ιστορική εξέλιξη του Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα και οι συνθήκες στην Ευρωζώνη</i>	15
1.1. Το Δημόσιο Χρέος στο ελληνικό κράτος μέχρι σήμερα.....	15
1.2. Το Δημόσιο Χρέος των χωρών της Ευρωζώνης – Αίτια και συνέπειες.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	43
<i>Το Δημοσιονομικό Έλλειμμα στην Ελλάδα</i>	43
2.1. Η έννοια του Δημοσιονομικού ελλείμματος και οι βασικές διακρίσεις	43
2.2. Οι επιπτώσεις του Δημοσιονομικού ελλείμματος.....	44
2.3. Το Δημοσιονομικό Έλλειμμα στην Ελλάδα	45
2.4. Τα αίτια του Δημοσιονομικού ελλείμματος στην Ελλάδα.....	52
2.5. Αύξηση δημοσίων δαπανών, υπερδιόγκωση δημοσίου τομέα και υστέρηση δημοσιονομικών εσόδων	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	65
<i>Ανάλυση της έννοιας του Δημόσιου Χρέους</i>	65
3.1. Η έννοια του Δημόσιου Χρέους και οι βασικές διακρίσεις	65
3.2. Διαμόρφωση Δημόσιου Χρέους και η δυναμική του.....	70
3.3. Μέτρηση, στοιχεία και αξιολόγηση του Δημόσιου Χρέους	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	75
<i>Το πρόβλημα του Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα</i>	75
4.1. Το ύψος του Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα.....	75
4.2. Τα αίτια δημιουργίας προβλήματος του Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα	85
4.3. Οι συνέπειες προβλήματος του Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα.....	87
4.4. Απομείωση του ελληνικού Δημόσιου Χρέους (Private Sector Involvement – PSI).....	90
4.5. Τρόπος χρηματοδότησης και διάρθρωση Δημόσιου Χρέους της Ελλάδας	93

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	99
<i>Τρόποι αντιμετώπισης του Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα</i>	99
5.1. Πολιτικές αντιμετώπισης προβλήματος του Δημόσιου Χρέους	99
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο	109
<i>Συμπεράσματα</i>	109
Βιβλιογραφία	113

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η οικονομική κρίση που είχε ως σημείο εκκίνησης το έτος 2008, οδήγησε σε τεράστια αύξηση του δημόσιου χρέους σε αρκετές προηγμένες οικονομίες. Πιο

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

συγκεκριμένα η κρίση αυτή ξεκίνησε να πλήττει στα τέλη του 2008 και στις αρχές του 2009 και την Ευρώπη προκαλώντας ισχυρή αναταραχή στις χώρες της Ευρωζώνης, που προκύπτει από την ανάγκη αναχρηματοδότησης δημόσιου χρέους τους.

Πολλές κυβερνήσεις χωρών της Ευρωζώνης έχουν συσσωρεύσει δημόσιο χρέος σε επίπεδα που μπορούν να χαρακτηριστούν ως μη βιώσιμα με συνέπεια να καταφύγουν αναγκαστικά σε σκληρές πολιτικές αντιμετώπισης και διαχείρισης της δημοσιονομικής κατάστασής τους.

Δυστυχώς αποτελεί κοινή διαπίστωση 'ότι η ελληνική οικονομία βιώνει τη χειρότερη περίοδο στη μεταπολεμική της ιστορία και έχει έντονα τα σημάδια, στο σύνολο των στοιχείων της, μιας κατάστασης που διαφαίνεται ότι δύσκολα θα μπορέσει να αντιστραφεί.

Ο βασικός στόχος της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει τη δημοσιονομική θέση της Ελλάδας. Γίνεται προσπάθεια για την περιγραφή της εξέλιξης του δημόσιου χρέους τα τελευταία χρόνια και την τροφοδότησή του μέσω των δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Η Ελλάδα έχει βρεθεί στο επίκεντρο της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Μέσα από την εργασία γίνεται προσπάθεια ανάλυσης των αιτιών που οδήγησαν τη χώρα μας στην τρέχουσα οικονομική κατάσταση.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας περιγράφεται η ιστορική εξέλιξη του δημόσιου χρέους στην Ελλάδα δίνοντας έμφαση στην ελληνική οικονομία από το 1980 μέχρι σήμερα. Παράλληλα, αναλύεται εκτενώς το πρόβλημα δημιουργίας δημόσιου χρέους στο σύνολο των χωρών της Ευρωζώνης ενώ τονίζονται τα αίτια και οι συνέπειες που απορρέουν.

Στο δεύτερο και στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται εισαγωγή στις έννοιες και στα χαρακτηριστικά του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους στην Ελλάδα καθώς και στις συνέπειές τους για τις σύγχρονες οικονομίες και κοινωνίες.

Το τέταρτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στο πρόβλημα δημόσιου χρέους της Ελλάδας και παρουσιάζει εκτενώς το μέγεθος και τα αίτια δημιουργίας του προβλήματος.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τρόποι αντιμετώπισης του δημόσιου χρέους, με αναγκαίες πολιτικές διαχείρισής του.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Λέξεις κλειδιά: Δημόσιο χρέος, Δημοσιονομικό έλλειμμα, Ελλάδα, Ευρωζώνη, Ευρώπη, Ευρώ, Οικονομία, Οικονομική κρίση

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας σε όσους συνετέλεσαν στην εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας με θέμα «*Μελέτη του Δημόσιου Χρέους της Ελλάδας από το 1980 μέχρι σήμερα*».

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Ευχαριστούμε θερμά τον καθηγητή του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας – Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων, κύριο Αδαμόπουλο Νικόλαο, και επιβλέποντα της πτυχιακής αυτής εργασίας, τόσο για την ευκαιρία που μας πρόσφερε και την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μας αναθέτοντάς μας αυτό το έργο, όσο και για την πολύτιμη καθοδήγησή του σε κάθε δύσκολο βήμα και στάδιο κατά την εκπόνηση της εργασίας, την αμέριστη συμπαράσταση του για την κάθε δυσκολία που ανέκυπτε στην πορεία, καθώς και για τις σημαντικές γνώσεις που αποκομίσαμε κατά τη διάρκεια της συνεργασίας μαζί του στα πλαίσια αυτής της εργασίας.

Τέλος οφείλουμε να ευχαριστήσουμε μέσα από την καρδιά μας τις οικογένειές μας, και πιο συγκεκριμένα τους γονείς μας τόσο σε πρακτικό όσο και ψυχολογικό επίπεδο αλλά και τους φίλους μας για την αγάπη και τη συμπαράστασή τους. Χάρη σε εκείνους και την ανεκτίμητη βοήθειά τους κυνηγήσαμε και πραγματοποιήσαμε το στόχο μας, ξεκινήσαμε και επιτυχώς ολοκληρώσαμε τις σπουδές μας αποκομίζοντας μια από τις σημαντικότερες εμπειρίες που επιθυμούσαμε να αποκτήσουμε.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βασικός στόχος της οικονομικής πολιτικής είναι η σταθεροποίηση της οικονομίας με την επίτευξη του επιπέδου πλήρους απασχόλησης χωρίς να υπάρχει πληθωρισμός, έτσι ώστε ταυτόχρονα να υπάρχει οικονομική μεγέθυνση (economic growth) και κοινωνική ανάπτυξη (social development).

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Με τον όρο «οικονομική πολιτική» (economic policy) θεωρούνται τα βασικά εργαλεία και οι βασικές πολιτικές που σχετίζονται με τη δημοσιονομική πολιτική (public fiscal policy) καθώς επίσης και με τη νομισματική πολιτική (monetary policy) (Αγγελόπουλος, 1989).

Με την οικονομική πολιτική επιδιώκεται, μέσα από τα βασικά εργαλεία και τις βασικές πολιτικές της δημοσιονομικής πολιτικής και της νομισματικής πολιτικής, να μπορέσει να εξισορροπηθεί η συνολική ζήτηση και η συνολική προσφορά της οικονομίας (Νεγρεπόντη - Δελιβάνη 1979).

Ορισμένες από τις οικονομικές θεωρίες, τονίζουν και δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στον παράγοντα της συνολικής ζήτησης, όπως για παράδειγμα η σχολή του Keynes (demand side economics), ενώ άλλες θεωρίες, όπως για παράδειγμα, η νεοκλασική (neoclassical) θεωρούν ως βασικό παράγοντα τη συνολική προσφορά (supply side economics) που προσδιορίζουν την οικονομική σταθερότητα και την αναπτυξιακή διαδικασία.

Πιο συγκεκριμένα, η σχολή του Keynes (demand side economics) υποστηρίζει ότι η συνολική ζήτηση σε μια οικονομία μπορεί να επηρεαστεί μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής, όπως για παράδειγμα, τις δημόσιες δαπάνες και τους φόρους, είτε μέσω της νομισματικής πολιτικής, δηλαδή την προσφορά και τη ζήτηση χρήματος.

Αντίστοιχα, η νεοκλασική σχολή θεωρεί ότι η συνολική προσφορά (supply side economics) καθορίζει τη σταθερότητα της οικονομίας και την αναπτυξιακή διαδικασία με μέτρα που μετακινούν την καμπύλη της συνολικής προσφοράς προς τα δεξιά.

Η οικονομική πολιτική (economic policy) αναφορικά με την οικονομική μεγέθυνση και κοινωνική ανάπτυξη, ιδιαίτερα στοχεύει στα ακόλουθα βασικά σημεία (Κορρές & Χιόνης, 2003):

- αξιοποίηση των πόρων και ιδιαίτερα του ανθρώπινου δυναμικού
- ισοκατανομή και αύξηση του εισοδήματος
- αύξηση της παραγωγής και των επενδύσεων
- αύξηση απασχόλησης και μείωση ανεργίας
- σταθερότητα του επιπέδου τιμών πληθωρισμού

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

- υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης και οικονομική σταθερότητα
- μείωση των ελλειμμάτων και ισοσκελισμός του ισοζυγίου πληρωμών

Η οικονομική ευημερία που προέρχεται από την καλή εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής θεωρείται ως αναγκαία (αλλά όχι ικανή από μόνη της) συνθήκη για την κοινωνική ευημερία και την κοινωνική μεγέθυνση. Η κοινωνική πολιτική βοηθάει στην κοινωνική μεγέθυνση και στοχεύει σε όλα τα παραπάνω σημεία της οικονομικής πολιτικής, και επιπρόσθετα στα ακόλουθα βασικά σημεία:

- πλήρη απασχόληση
- ισοκατανομή και μείωση ανισοτήτων
- κοινωνική ευημερία.

Δυστυχώς, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση της οικονομικής πολιτικής είναι η δημιουργία δημοσίων ελλειμμάτων που συνήθως οφείλεται κυρίως στην μείωση της παραγωγής αλλά και στην κακή διαχείριση των οικονομικών, την αδυναμία του φοροεισπρακτικού μηχανισμού και την αύξηση της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής (Αγαπητός, 1989, 1995).

Η αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων οδηγεί αντίστοιχα στην αύξηση των χρεών μιας χώρας και ακολούθως τα μεγάλα χρέη οδηγούν συχνά στην μερική ή πλήρη αδυναμία πληρωμών (χρεοκοπία). Η αδυναμία πληρωμών των χρεών για μια χώρα οδηγεί στην προεπιλογή του εξωτερικού χρέους, δηλαδή μια χώρα προκαθορίζει τις πληρωμές της στους κατόχους ξένου χρέους και σε ορισμένες περιπτώσεις (όπως στην Αργεντινή, Μεξικό, Σοβιετική Ένωση) μπορεί να οδηγήσει στην αποκήρυξη του χρέους και στην στάση πληρωμών, είτε εναλλακτικά στον ανασχεδιασμό και επαναδιαπραγμάτευση του χρέους που σημαίνει ότι συζητά με τους ξένους πιστωτές και διαπραγματεύεται τακτοποίηση των χρεών.

Η οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008 οδήγησε σε δραματική αύξηση του δημόσιου χρέους σε πολλές προηγμένες οικονομίες. Η κρίση αυτή χρέους άρχισε να πλήττει στα τέλη του 2008 και στις αρχές του 2009 και την Ευρώπη δημιουργώντας αναταραχή στις χώρες της Ευρωζώνης που προκύπτει από την ανάγκη αναχρηματοδότησης δημόσιου χρέους τους.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Η οικονομική κρίση σήμερα αποτελεί το επίκεντρο του ενδιαφέροντος ιδιαίτερα για τις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου. Η Ευρωζώνη σήμερα αντιμετωπίζει μια κρίση, τόσο δημόσιου χρέους, όσο και δημόσιων ελλειμμάτων, ιδιαίτερα για τις χώρες του Νότου, με ιδιαίτερα σημαντικές επιπτώσεις, τόσο στην αναπτυξιακή διαδικασία, όσο και στην ανταγωνιστικότητα των χωρών αυτών.

Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, η οικονομική πολιτική και οι σχετικές αποφάσεις επηρεάζουν άμεσα την εξέλιξη και διάρθρωση του δημοσίου χρέους, του δημοσίου ελλείμματος και περαιτέρω την ανταγωνιστικότητα και την αναπτυξιακή διαδικασία μιας χώρας.

Οι κυβερνήσεις πολλών χωρών της νομισματικής ένωσης έχουν συσσωρεύσει δημόσιο χρέος σε επίπεδα που μπορούν να χαρακτηριστούν ως μη βιώσιμα και έχουν αναγκαστεί να καταφύγουν σε πολιτικές αντιμετώπισης και διαχείρισης της δημοσιονομικής κατάστασής τους.

Πιο συγκεκριμένα, οι τρεις χώρες -Ελλάδα, Ιρλανδία, και Πορτογαλία- έχουν δανειστεί από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και το ΔΝΤ προκειμένου να αποφευχθεί η χρεοκοπία των χωρών αυτών. Με το μεγαλύτερο δημόσιο χρέος και ένα από τα μεγαλύτερα δημοσιονομικά ελλείμματα στην Ευρωζώνη, η Ελλάδα αποτελεί το κέντρο της οικονομικής κρίσης. Έχει τα υψηλότερα επίπεδα δημόσιου χρέους και μεγάλα ελλείμματα στον προϋπολογισμό της, ενώ ήταν το πρώτο μέλος της Ευρωζώνης, το οποίο κάτω από την έντονη πίεση της αγοράς ζήτησε οικονομική βοήθεια.

Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι η Ελληνική οικονομία βιώνει τη χειρότερη περίοδο στη μεταπολεμική της ιστορία και έχει έντονα τα σημάδια, στο σύνολο των στοιχείων της, μια κατάστασης που διαφαίνεται ότι δύσκολα θα μπορέσει να αντιστραφεί.

Η Ελληνική οικονομία σήμερα «διάγει» μια πολύπλευρη κοινωνικό - οικονομική κρίση με ιδιαίτερα σημαντικές και εμφανείς επιπτώσεις στο δημόσιο χρέος, στο δημόσιο έλλειμμα, στην αναπτυξιακή διαδικασία, την ανεργία, την ανταγωνιστικότητα, και περαιτέρω στην ισότητα, κοινωνική συνοχή, στην φτώχεια και στην ποιότητα ζωής.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Από την δεκαετία του 1980 και μετά, η Ελλάδα δανείστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης της οικονομίας της και των ελλειμμάτων στο κρατικό προϋπολογισμό και στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της. Η εξάρτηση από τη χρηματοδότηση από διεθνείς κεφαλαιαγορές κατέστησε την χώρα ιδιαίτερα ευάλωτη στις μεταβολές της εμπιστοσύνης των επενδυτών. Μετά το 2009, έγινε αντιληπτό ότι το δημόσιο χρέος της Ελλάδας έχει διαμορφωθεί σε μη βιώσιμα επίπεδα, ενώ οι επενδυτές έγιναν ανήσυχοι ως προς τη δυνατότητα της χώρας να εξοφλήσει τις υποχρεώσεις του χρέους της.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, η χώρα αναγκάστηκε να ζητήσει οικονομική βοήθεια από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και να εφαρμόσει σκληρά προγράμματα δημοσιονομικής εξυγίανσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

«ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ»

1.1. Το Δημόσιο Χρέος στο ελληνικό κράτος μέχρι σήμερα

Η οικονομία στην Ελλάδα είχε εντυπωσιακούς ρυθμούς ανόδου μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο και τον Εμφύλιο, κυρίως επειδή ξεκινούσε από πολύ χαμηλή βάση. Ωστόσο η συνεχής σύγκλιση με τις αναπτυγμένες δυτικές χώρες σταμάτησε ξαφνικά το 1973 λόγω της πρώτης μεγάλης πετρελαϊκής κρίσης, κάτι που συνετέλεσε και στην πτώση της χούντας. Η κατάσταση χειροτέρευσε το 1979, με το ξέσπασμα της δεύτερης πετρελαϊκής κρίσης.

Την 1 Ιανουαρίου 2002 η Ελλάδα, και οι άλλες έντεκα τότε χώρες της ευρωζώνης απέκτησαν κοινό νόμισμα, το ευρώ. Η ένταξης της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ έγινε το 2001 μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση κατά τη διάρκεια του 2000 των (τεσσάρων από τα πέντε) κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ (πληθωρισμός, έλλειμμα γενικής κυβέρνησης, δημόσιο χρέος, μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών, μακροπρόθεσμο επιτόκιο δανεισμού). Το ακαθάριστο προϊόν συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμούς άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου εν μέρει λόγω των επενδύσεων σε υποδομές σχετιζόμενες με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, αλλά και λόγω της ευκολίας πρόσβασης σε πιστώσεις για καταναλωτικές δαπάνες. Ωστόσο η Ελλάδα από το 2001 έως και το 2005 βρέθηκε να παραβιάζει το κριτήριο για έλλειμμα κάτω από 3% του Συμφώνου Σταθερότητας (το οποίο έχει σκοπό να διασφαλίζει ότι τα κράτη μετά την ένταξη στην ευρωζώνη και την ικανοποίηση των κριτηρίων του Μάαστριχτ, συνεχίζουν να τα τηρούν).

Δυστυχώς από τα τέλη του 2009 και αρχές 2010, εξαιτίας συνδυασμού διεθνών (οικονομική κρίση) και τοπικών (ανεξέλεγκτες δαπάνες κατά την περίοδο μέχρι τις εκλογές του 2009) παραγόντων η Ελλάδα ήρθε αντιμέτωπη με σοβαρά οικονομικά προβλήματα, καθώς έχει πολύ μεγάλο ετήσιο έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού και υψηλό δημόσιο χρέος.[24]

Οι κύριοι μεγάλοι κλάδοι της Ελληνικής οικονομίας είναι ο τουρισμός, η ναυτιλία, η βιομηχανική παραγωγή τροφίμων και η επεξεργασία καπνού, η υφαντουργία, τα χημικά, τα προϊόντα μετάλλου, η μεταλλευτική και οι μονάδες διύλισης πετρελαίου.

Η μεγέθυνση του ΑΕΠ της Ελλάδος είναι επίσης, κατά μέσον όρο, από το 1990 υψηλότερη από αυτόν του μέσου όρου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Εντούτοις, η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει πολλά βασικά προβλήματα, όπως και η αύξηση των επιπέδων της ανεργίας, η γραφειοκρατία και η διαφθορά καθώς η χώρα υποφέρει από υψηλά επίπεδα πολιτικής και οικονομικής διαφθοράς και χαμηλή ανταγωνιστικότητα συγκριτικά με τους Ευρωπαίους εταίρους της.

Με φόντο και βασική αιτία την παγκόσμια οικονομική κρίση, ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας γύρισε σε αρνητικό πρόσημο το 2009, για πρώτη φορά από το 1993. Μάλιστα μια χαρακτηριστική ένδειξη της τάσης υπερχρέωσης τα περασμένα χρόνια είναι το γεγονός ότι η αναλογία ιδιωτικών δανείων προς καταθέσεις ξεπέρασε τις 100 μονάδες (αναλογία δηλαδή μεγαλύτερη του 1 προς 1) κατά την διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους 2007.

Έτσι λοιπόν μέχρι το τέλος του 2009, ως αποτέλεσμα του συνδυασμού της διεθνούς οικονομικής κρίσης και εσωτερικών παραγόντων (ανεξέλεγκτης σπατάλης λίγο πριν τις εκλογές του Οκτωβρίου 2009), η ελληνική οικονομία αντιμετώπισε την πιο σοβαρή της κρίση από το 1993, με το υψηλότερο δημόσιο έλλειμμα (αν και κοντά σε αυτό της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου) καθώς και το δεύτερο υψηλότερο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην ΕΕ. Συγκεκριμένα το δημόσιο έλλειμμα του 2009 έφτασε στο 15,4% του ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό μαζί με τα αυξανόμενα επίπεδα χρέους (στο 127,1% του ΑΕΠ το 2009) οδήγησαν σε υψηλό κόστος δανεισμού, που προκάλεσε μια σοβαρή οικονομική κρίση.[24]

Η ιστορία δανεισμού της Ελλάδας από τις «ξένες δυνάμεις» αρχίζει, πριν καν την ίδρυση του Ελληνικού κράτους, με δύο γνωστά βρετανικά «δάνεια της Ανεξαρτησίας» το 1824 και το 1825 για τις ανάγκες της Επανάστασης. Αναγκαστήκαμε δυστυχώς να προπληρώσουμε ένα μεγάλο ποσόν από αυτά για τόκους και προμήθειες και παραγγελίες πολεμικού υλικού που ουδέποτε έφτασε στη χώρα μας. Επίσης μεγάλο μέρος του δανείου καταναλώθηκε για τις εμφύλιες αναμετρήσεις μας, με αποτέλεσμα ένα πολύ μικρό μόνο μέρος αυτών των χρημάτων να χρησιμοποιηθεί τελικά για τους ουσιαστικούς σκοπούς της Επανάστασης.

Το αμέσως επόμενο δάνειο που συνήψε η χώρα μας ήταν το 1832, μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους (1830) και την επιβολή του Βαυαρού Όθωνα (1832) σα βασιλιά των Ελλήνων. Από το δάνειο αυτό των «προστάτιδων δυνάμεων» ύψους 60 εκατ. γαλλικών φράγκων δόθηκαν μόνον οι δύο πρώτες δόσεις, που ουσιαστικά

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

χρησιμοποιήθηκαν για αποπληρωμή των δύο προηγούμενων βρετανικών δανείων και το υπόλοιπο για το στρατό και τη βαυαρική γραφειοκρατία. Κατά συνέπεια η μη ανάκαμψη, της οικονομίας προκάλεσε την άρνηση καταβολής της τρίτης δόσης του δανείου. Στο τέλος ο Όθωνας αναγκάστηκε να κηρύξει πτώχευση, ζητώντας νέα δάνεια.

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν, παρά τη σχετική ανάπτυξη της ναυτιλίας και βιομηχανίας, το δημόσιο χρέος μεγάλωνε χωρίς διακοπή. Επιβαρύνθηκε επίσης από τις αποζημιώσεις που πληρώσαμε στους Τούρκους για την παραχώρηση της Θεσσαλίας και της Άρτας. Όλοι οι κρατικοί υπολογισμοί αυτής της περιόδου ήταν ελλειμματικοί με αποτέλεσμα ο Χαρίλαος Τρικούπης να αναφωνήσει στις 30 Οκτωβρίου 1893 στη Βουλή το ιστορικό «Δυστυχώς, κύριοι επτωχεύσαμεν». Ήταν η τρίτη διαδοχικά πτώχευση της Ελλάδας.[17]

Συνεπώς, από το 1824 μέχρι το 1898 η Ελλάδα είχε τεθεί υπό διεθνή οικονομικό έλεγχο (παρόμοιο με το σημερινό ΔΝΤ) και κατά τη διάρκεια αυτή η χώρα μας πήρε 10 δάνεια, που ανέρχονταν στα 920 εκατ. Γαλλικών φράγκων, από τα οποία τα 270 διατέθηκαν για ανακεφαλαίωση τραπεζών και τα υπόλοιπα διατέθηκαν για τις αμοιβές των αγωνιστών του πολέμου του 1824, έξοδα της αντιβασιλείας, την οργάνωση του στρατού, για αποζημίωση στη Τουρκία, για τον ατυχή πόλεμο του 1897 και για την δημιουργία έργων υποδομής από τον Χ. Τρικούπη. Όταν το 1893 η Ελλάδα πτώχευσε, σταμάτησε μονομερώς να αποπληρώνει δάνεια που είχε λάβει από το εξωτερικό επί κυβερνήσεως Χ. Τρικούπη.

Έπειτα, από το 1898 μέχρι το 1932 πήραμε άλλα 1280 εκατ. Γαλλικών φράγκων που χρησιμοποιήθηκαν για την απαλοιφή παλαιών δανείων για τους Βαλκανικούς πολέμους και για την αποκατάσταση προσφύγων.[25]

Το χρονικό διάστημα 1932 - 1945 δεν είχαμε δανειστεί επιπλέον χρήματα από το εξωτερικό και λόγω του Β' Παγκοσμίου πολέμου πάγωσε η αποπληρωμή των παλαιών δανείων.

Κατά τη περίοδο 1946 - 1967 η Ελλάδα σύναψε δάνεια ύψους 406 εκατ. Δολαρίων για τις δαπάνες του εμφυλίου πολέμου και για τα έργα υποδομής που θα θέσουν

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

θεμέλια ανάπτυξης για την χώρα μας. Τη περίοδο αυτή διακανονίστηκε το 97% του εξωτερικού, προπολεμικού, δημοσίου χρέους.

Πιο αναλυτικά, τον 20^ο αιώνα ο Βενιζέλος, παρά τις επιτυχίες της εξωτερικής του πολιτικής, συνέχισε τον εξωτερικό δανεισμό της χώρας, αυξάνοντας ακόμα περισσότερο το δημόσιο χρέος της. Δυστυχώς, μετά από την παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929, ανακοίνωσε το 1932 την τέταρτη κατά σειρά πτώχευση της Ελλάδας, της οποίας το δημόσιο χρέος ανερχόταν τότε στα 2868,1 εκατ. χρυσά φράγκα! [17][25]

Αργότερα, το 1936, ο δικτάτορας Ιωάννης Μεταξάς αρνήθηκε να πληρώσει το χρέος προς τη βελγική Τράπεζα Societe Commerciale de Belgique. Τότε, η βελγική κυβέρνηση προσέφυγε στο Δικαστήριο Διεθνούς Δικαίου ζητώντας την ικανοποίηση των νομίμων δικαιωμάτων της Τράπεζας της. Η ελληνική κυβέρνηση επικαλέστηκε την οικτρή οικονομική κατάσταση του λαού και της χώρας, ενώ ο νομικός της εκπρόσωπος κατέθεσε το 1938 στο Δικαστήριο το παρακάτω υπόμνημα:

«Ενίοτε μπορεί να υπάρξει μια έκτακτη κατάσταση η οποία κάνει αδύνατο για τις Κυβερνήσεις να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους προς τους δανειστές και προς τον λαό τους: οι πόροι της χώρας είναι ανεπαρκείς για να εκπληρώσουν και τις δυο υποχρεώσεις ταυτόχρονα. Είναι αδύνατο να πληρωθεί το χρέος και την ίδια ώρα να παρασχεθεί στον λαό η κατάλληλη διοίκηση και οι εγγυημένες συνθήκες για την ηθική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Το οδυνηρό πρόβλημα προκύπτει όταν πρέπει να επιλέξει κανείς ανάμεσα στα δύο καθήκοντα. Το ένα πρέπει να υποχωρήσει έναντι του άλλου. Ποιο πρέπει να είναι αυτό; Η θεωρία αναγνωρίζει σ' αυτό το ζήτημα ότι το καθήκον μιας Κυβέρνησης να εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία των βασικών δημόσιων υπηρεσιών υπερτερεί έναντι της πληρωμής των χρεών της.... Στην περίπτωση όπου η πληρωμή του χρέους του θέτει σε κίνδυνο την οικονομική ζωή ή τη διοίκηση, η Κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να διακόψει ή ακόμη και να μειώσει την εξυπηρέτηση του χρέους». [17][25]

Μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, αν και η Ελλάδα βρισκόταν σε οικτρή οικονομική κατάσταση, αν και η χώρα μας βοήθησε σημαντικά στον αντιφασιστικό αγώνα, οι δανειστές συνέχισαν να απαιτούν τα προπολεμικά χρέη μας.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Ο Σπύρος Μαρκεζίνης έκανε το 1953 έναν διακανονισμό όλων αυτών των προπολεμικών χρεών. Έγιναν και άλλες ρυθμίσεις την περίοδο 1962 - 1964.

Η τελευταία, αρκετά δυσμενής για τη χώρα μας, ρύθμιση, έγινε το 1964 επί κυβερνήσεως Γεωργίου Παπανδρέου. Παρ' όλα αυτά η μεγάλη ανάπτυξη και ο αυστηρός έλεγχος των δαπανών τη δεκαετία 1955 - 1965 βοήθησαν στη σταδιακή αποπληρωμή του επαχθούς αυτού προπολεμικού χρέους, η οποία ολοκληρώθηκε το 1967.[17]

Αυτή την περίοδο ο εξωτερικός δανεισμός σημείωσε πολύ μικρή αύξηση εξαιτίας της απομόνωσης της χώρας μας και τελικά το δημόσιο χρέος το 1974 απέρχεται μόνο στα 115 δις. Δρχ. (22% του ΑΕΠ).

Την περίοδο του 1974 - 1984 πήραμε δάνεια τα οποία διατέθηκαν για επενδύσεις και για εκτέλεση έργων υποδομής (Μόρνος, Εθνικές οδοί και για την αποκατάσταση ζημιών από σεισμούς του 1978 και 1981). Και τελικά το εξωτερικό δημόσιο χρέος του 1981 ήταν 672 δις. Δραχμές.(29.7% του ΑΕΠ).

Την περίοδο 1983 - 1989 διατέθηκαν 980 δις. δρχ. σε σταθερές τιμές 1990, για να διατηρούνται 27.000 αργόμισθοι, που σημαίνει ότι ο κάθε εργαζόμενος από αυτούς στοίχιζε κάθε χρόνο 5 εκατ. Δρχ., πράγμα καταστροφικό για τη χώρα μας.

Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται ότι μετά το 1974 ο δημόσιος τομέας διευρύνεται εντυπωσιακά. Μεταξύ 1978 - 1987 οι απασχολούμενοι στην κεντρική διοίκηση - ΔΕΚΟ από 300.000 θα αυξηθούν σε 460.000. Μαζί δε με τις δημόσιες τράπεζες, προβληματικές και τις ελεγχόμενες από το Δημόσιο επιχειρήσεις θα φθάσουν τις 640.000.[4][5][25]

Σύμφωνα με τα στοιχεία του υπ. Οικονομικών και εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού, τα ελλείμματα του ευρύτερα δημόσιου τομέα, από το 13,4% επί του ΑΕΠ το 1981 θα φθάσουν το 1989 στο 26,1%. Τα ελλείμματα θα καλυφθούν κατά 106% από τον δανεισμό.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Κάπως έτσι φτάσαμε στο 1985, όταν η Ελλάδα αναδείχθηκε παγκόσμια πρώτη στο κατά κεφαλήν δημόσιο χρέος. Το δημόσιο χρέος είχε αρχίσει να προσδιορίζει την ύπαρξη της οικονομίας και όχι την ανάπτυξή της.

Το διάστημα 1982 - 1989, κατά μέσο όρο, η συνολική εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους κάλυψε το 33,61% των τακτικών εσόδων της ίδιας περιόδου. Την περίοδο 1975 - 1987 συνολογήθηκαν 18,4 δισ. δολ. εξωτερικών δανείων, εκ των οποίων το 81% διετεθεί για την εξυπηρέτηση των δανείων.

Η προσφυγή στον εξωτερικό δανεισμό έγινε για έργα συγκοινωνιακής, αγροτικής και αστικής υποδομής. Ένα, το 1982, για την αποκατάσταση των ζημιών από τους σεισμούς στην Καλαμάτα το 1981 και ένα για την υποστήριξη του ισοζυγίου πληρωμών.[4][5]

Κατά το διάστημα 1990 - 1993, που είχαμε τη πληρωμή των δανείων αναγκαστικά δάνεια, από τα οποία διατέθηκαν για τη πληρωμή τόκων 6.45 τρισ. Δραχμές για καταπτώσεις εγγυήσεων του Δημόσιου που είχαν δοθεί τη προηγούμενη 10ετία 2,82 τρισ. δρχ. για εθνική μας συμμετοχή στο Α΄ ΚΠΣ, 2,25 τρισ. δρχ. για επενδύσεις και μόνο 0,68 τρισ. για κάλυψη ελλειμμάτων, με αποτέλεσμα το Δημόσιο Χρέος το 1993 να ανέλθει στα 23.000 δισ. δρχ. (68,8 δισ. ευρώ). Πιο πριν, το 1990 ένα μεγάλο «βάρος» για το Δημόσιο χρέος ήταν οι επιδοτήσεις και τα θαλασσοδάνεια που πήραν δήθεν επιχειρηματίες για να κάνουν επενδύσεις, κυρίως στη Βόρεια Ελλάδα. Τα χρήματα που πήραν κατατέθηκαν σε ξένες τράπεζες, χωρίς να γίνουν επενδύσεις και χωρίς να αναζητηθούν τα χρήματα αυτά μέχρι το 1992, που κλήθηκαν να τα επιστρέψουν.[6][7]

Την επόμενη περίοδο, 1993 - 2004 το δημόσιο χρέος αυτοτροφοδοτούμενο, αυξήθηκε από 68,8 δισ. ευρώ που παρέλαβε το 1993, σε 170 δισ. ευρώ από νέους δανεισμούς κυρίως για την εξυπηρέτηση του χρέους και την κάλυψη του προϋπολογισμού.[17][24]

Έπειτα, το 2004 έως το 2009 δανειστήκαμε για την καταβολή τόκων 62 δισ. ευρώ για αποπληρωμή ολυμπιακών έργων και παλαιών χρεών, για εξοπλισμούς 20 δισ. ευρώ και 18 δισ. ευρώ για κάλυψη ελλειμμάτων του προϋπολογισμού.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Συνεπώς μεταξύ του 1980 και 1993 το χρέος εκτινάχτηκε από 28,6% σε 111,6% του ΑΕΠ. Το έλλειμμα την ίδια περίοδο ήταν επίσης υψηλό. Μετά το 1993 η οικονομία μπήκε σε έναν πιο ομαλό δρόμο με στόχο να ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ. Χάρη στην επίτευξη υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης το χρέος άρχισε να μειώνεται (με λογιστικές πρακτικές) ελαφρά ως ποσοστό του ΑΕΠ και το έλλειμμα έπεσε, εικονικά, μέχρι το 1999 κάτω από 3%, καθιστώντας τελικά την Ελλάδα μέλος της ΟΝΕ. Αργότερα αποκαλύφθηκε πως οι σχετικά υψηλές επιδόσεις που παρουσιάζονταν αυτή την περίοδο οφείλονταν και σε αποκρύψεις ελλειμμάτων και δανείων, πρακτική που ονομάστηκε δημιουργική λογιστική, στην υλοποίηση της οποίας βοήθησε και η επενδυτική τράπεζα Goldman Sachs.[22][24][25]

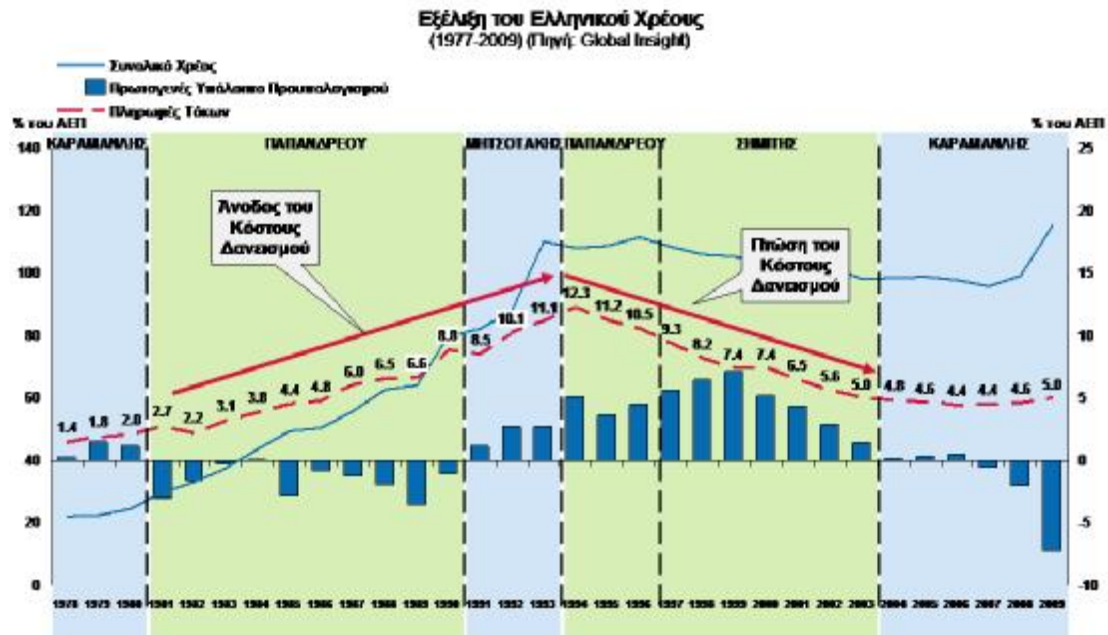
Διάγραμμα 1: Εξέλιξη του Ελληνικού Χρέους (1978 – 2009)

ΠΗΓΗ: Global Insight

Διάγραμμα 2: Εξέλιξη του Ελληνικού Χρέους (1977 – 2009)

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΠΗΓΗ: *Global Insight*

Το παρασκήνιο είναι σημαντικό ως προς την πορεία και την κορύφωση του δημόσιου χρέους. Σημειώνεται ότι από το 1998 η ελληνική κυβέρνηση έθεσε σα βασική της επιδίωξη την ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Σύμφωνα όμως με τα κριτήρια της αυστηρής οικονομικής πολιτικής που επέβαλε η Συνθήκη του Μάαστριχτ έπρεπε το ετήσιο δημόσιο έλλειμμα της χώρας να μην υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ και το συνολικό δημόσιο χρέος το 60% του ΑΕΠ. Αυτά τα νούμερα όμως δεν έβγαιναν με τίποτα για την Ελλάδα. Έτσι έγινε η απόκρυψη τμήματος του χρέους της χώρας, με τη βοήθεια της αμερικανικής επενδυτικής Τράπεζας, Goldman Sachs.[1][8][17]

Η κυβέρνηση είχε το 2001 ένα δάνειο 10 δις ευρώ σε γεν. Η πρόταση της Goldman Sachs ήταν να μετατραπεί το δάνειο αυτό από γεν σε ευρώ, με βάση όχι τις τρέχουσες ισοτιμίες όπως έπρεπε, αλλά με κάποιες παλιότερες ισοτιμίες που το εμφάνιζαν μειωμένο κατά 2,8 δις. ευρώ. Η διαφορά αυτών των 2,8 δις. θα ήταν ένα έμμεσο δάνειο της Goldman Sachs στην Ελλάδα, σαν ένα ακόμα swap, το οποίο όμως δε θα φαινόταν στο συνολικό χρέος της Ελλάδας. Οι ετήσιες δόσεις αυτού του swap προς την Goldman Sachs ορίστηκαν στα 360 εκατ. ευρώ, συν τον πληθωρισμό, με χρονολογία αποπληρωμής το 2019.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Ωστόσο, μετά το τρομοκρατικό όμως χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου τα επιτόκια έπεσαν και αυξήθηκε η λογιστική αξία του δημόσιου χρέους μας λόγω αυτού του swap. Ο οίκος αξιολόγησης Moody's πάντως κάλυψε την Goldman Sachs, αξιολογώντας με άριστα την Ελλάδα! Η ίδια τακτική συνέχισε να χρησιμοποιείται μέχρι τις αρχές του 2009. Ωστόσο μετά το σκάνδαλο και τη χρεωκοπία της εταιρίας Enron στις ΗΠΑ, η αμερικανική κυβέρνηση άρχισε ελέγχους στις αμερικανικές Τράπεζες και η Goldman Sachs θέλησε να ξεφορτωθεί το ελληνικό swap και ζήτησε το 2005 από την ελληνική κυβέρνηση να το πάρει πίσω. Το χρέος συνέχισε να είναι κρυφό μέχρι που αποκαλύφθηκε το 2010 από την κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου. Δυστυχώς όμως οι πολιτικές που ακολούθησαν συνέβαλαν στην αύξηση του δημόσιου χρέους της χώρας με τις γνωστές σε όλους συνέπειες.[1][4][5][8]

Το φθινόπωρο του 2004, ο τότε υπουργός οικονομικών Γιώργος Αλογοσκούφης προχώρησε σε οικονομική απογραφή κατόπιν πίεσης από την Eurostat. Η απογραφή αποκάλυψε αποκρύψεις δαπανών της προηγούμενης κυβέρνησης με αποτέλεσμα να αναθεωρηθούν τα ελλείμματα των προηγούμενων ετών προς τα πάνω. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε μείωση της αξιοπιστίας της χώρας και σε τριετή επιτήρηση από την Ε.Ε.. Την ίδια χρονιά η Eurostat προχώρησε σε αναθεώρηση παλαιότερων ελλειμμάτων της Ελλάδας, από τα οποία προέκυπτε ότι η Ελλάδα δεν ικανοποιούσε ποτέ τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ αφού ακόμα και την κρίσιμη χρονιά του 1999 εξακολουθούσε να έχει έλλειμμα πάνω από 3%.

Την τριετία 2004 - 2007 το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξάνεται ενώ σημειώνονται υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης με το εθνικό εισόδημα να αυξάνεται κατά 12-15 δις. τον χρόνο. Από το φθινόπωρο του 2008 όμως, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξέσπασε τότε, η ελληνική οικονομία εκτροχιάζεται και το έλλειμμα άλλα και το χρέος αρχίζουν να αυξάνονται με γρήγορους ρυθμούς.[13][22]

Τον Ιανουάριο του 2009 ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε τη μακροπρόθεσμη πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας από Α σε Α- αυξάνοντας το κόστος δανεισμού της χώρας.

Το πραγματικό ετήσιο δημοσιονομικό έλλειμμα της τάξης του 15% για το 2009 σήμαινε ότι μέσα σε ένα χρόνο το δημόσιο χρέος αυξήθηκε από περίπου 110% σε

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

πάνω από 125% ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Αυτό συνέβη διότι λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης, αλλά και άλλων παραγόντων, υπήρχε στασιμότητα του ΑΕΠ και ύφεση ήδη από το 2008. Ως εκ τούτου το ετήσιο έλλειμμα απλά προστίθετο στο χρέος. Ο παρανομαστής (το ΑΕΠ) ήταν πλέον στάσιμος. Η τότε κυβέρνηση προσπάθησε να αποκρύψει τα δυσάρεστα αυτά δεδομένα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις διεθνείς χρηματαγορές. Η προσπάθεια αυτή ήταν ωστόσο μάταιη αφού υπήρχαν δημοσιευμένοι κι άλλοι δείκτες (π.χ. στοιχεία της ΤτΕ) που απεικόνιζαν ξεκάθαρα την έκταση του προβλήματος.

Έχοντας διαμορφωθεί ένα δυσάρεστο κλίμα στο εξωτερικό για την ελληνική οικονομία ο πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής, που κυβερνούσε με μία μικρή πλειοψηφία 152 βουλευτών, εξαγγέλλει πρόωρες εκλογές για τις 4 Οκτωβρίου 2009. Για την απόφασή του αυτή κατηγορήθηκε από τους αντιπάλους του, πως με τις εκλογές είχε σκοπό να αποδράσει από την πολύ δύσκολη κατάσταση που διαμορφωνόταν. Τις εκλογές κέρδισε το ΠΑΣΟΚ με υποσχέσεις για αυξήσεις μισθών στα όρια του πληθωρισμού συνοδευόμενες από την δήλωση «λεφτά υπάρχουν».

Υπουργός οικονομικών ανέλαβε ο Γιώργος Παπακωνσταντίνου ο οποίος κλήθηκε να αντιμετωπίσει μία δραματική κατάσταση. Στις 20 Οκτωβρίου του 2009 ανακοίνωσε στο ECOFIN ότι το έλλειμμα για το 2009 βρίσκεται στο 12,5% από 6% που το υπολόγιζε η προηγούμενη κυβέρνηση (τελικά το 2010 αναθεωρήθηκε στο 15,4%). Δύο μέρες μετά ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από Α σε Α-.[1][22]

Παρόλα αυτά η κυβέρνηση απέφυγε να προχωρήσει άμεσα σε λήψη μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, με σκοπό να καθησυχάσει τις αγορές. Αμέσως μετά προχώρησε σε εφαρμογή προεκλογικών της υποσχέσεων, όπως η καταβολή του επιδόματος αλληλεγγύης σε κοινωνικές ομάδες με χαμηλό εισόδημα. Συνεπώς σ' ένα βαθμό στις προεκλογικές υποσχέσεις της κυβέρνησης, ήταν και ο προϋπολογισμός για το 2010, που κατατέθηκε στη βουλή στις 20 Νοεμβρίου 2009, ο οποίος περιλάμβανε αυξήσεις, στα όρια του πληθωρισμού, σε χαμηλούς μισθούς και συντάξεις. Ο προϋπολογισμός περιείχε επίσης μέτρα μείωσης δαπανών με περιστολή κρατικής σπατάλης και περικοπές σε λειτουργικές δαπάνες ενώ υπολόγιζε αύξηση εσόδων, κυρίως μέσω της αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Λίγο μετά την κατάθεση του προϋπολογισμού υπήρξε νέα αρνητική εξέλιξη που αφορούσε την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας. Στις 8 Δεκεμβρίου ο οίκος Fitch υποβάθμισε για δεύτερη φορά την ελληνική οικονομία στο επίπεδο BBB+. Με την σειρά του ο οίκος Standard and Poor's προχώρησε στις 16 Δεκεμβρίου σε υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας, κρίνοντας το πρόγραμμα της κυβέρνησης για τη δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας ανεπαρκές. Ακολούθησε τρίτη υποβάθμιση της ελληνική οικονομίας, στις 23 Δεκεμβρίου, αυτή την φορά από τον οίκο Moody's.

Κατά τις πρώτες εβδομάδες του 2010 παρατηρήθηκε μια ανανεωμένη ανησυχία για το υπερβάλλον δημόσιο χρέος.

Από τα μέσα Ιανουαρίου του 2010 ξεκίνησε μία συνεχής άνοδος των spreads, που αναφερόταν συχνά στον τύπο ως ράλι ή κούρσα των spreads. Στις 21 Ιανουαρίου του 2010 το spread των 10ετών ομολόγων ξεπέρασε τις 300 μονάδες και στη συνέχεια ακολούθησε έντονα αυξητική πορεία ξεπερνώντας ακόμα και τις 1000 μονάδες τον Απρίλιο του 2010.

Κάποιες Ευρωπαϊκές δεξαμενές σκέψης (think - tanks) στο *Οικονομικό Συμβούλιο Καναδά - Ευρώπης* ισχυρίστηκαν ότι η δυσχερής θέση μερικών χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην οποία περιήλθαν σήμερα είναι το αποτέλεσμα μιας δεκαετίας Κεϊνσιανών πολιτικών δανεισμού που επιδίωξαν τοπικοί διαμορφωτές της πολιτικής από κοινού με αυτάρεσκους κεντρικούς τραπεζίτες της ΕΕ. Πολλοί οικονομολόγοι έχουν προτείνει την επιβολή μιας δέσμης από διορθωτικές πολιτικές για να ελέγξουν το δημόσιο χρέος, όπως την επιβολή δραστικών περιοριστικών μέτρων και ουσιαστικά υψηλότερους φόρους.[11][21][22]

Μερικοί υψηλόβαθμοι Γερμανοί πολιτικοί αξιωματούχοι έφτασαν έως το σημείο να πουν ότι τα επείγοντα μέτρα θα έπρεπε να επιφέρουν σκληρές ποινές στις χώρες που λαμβάνουν την Κοινοτική βοήθεια, όπως η Ελλάδα και η Ιρλανδία. Εντούτοις, τέτοια σχέδια έχουν περιγραφεί ως απαράδεκτες παραβιάσεις της εθνικής κυριαρχίας των κρατών μελών της ευρωζώνης και απορρίφθηκαν από χώρες στυλοβάτες της ΕΕ όπως η Γαλλία. Επίσης, ασκήθηκε σκληρή κριτική ενάντια στους κερδοσκόπους για χειραγώγηση των αγορών.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Στα μέσα του 2010, και μετά τις αποκαλύψεις ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας έκλεισε για το 2009 σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο, η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Αποτέλεσμα ήταν ο άμεσος κίνδυνος στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου. Η προσπάθεια της κυβέρνησης να ανακτήσει την αξιοπιστία της χώρας στις διεθνείς αγορές και να πετύχει μείωση των επιτοκίων οδήγησε σε λήψη μέτρων μείωσης των δαπανών, τα οποία δεν κατάφεραν να ανατρέψουν το αρνητικό κλίμα. Κατόπιν αυτών η Ελλάδα κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, (Θεσμούς του ευρωπαϊκού και παγκοσμίου οικονομικού κατεστημένου) που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό για την Ελλάδα. Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου 2010 από τον πρωθυπουργό Γεώργιο Α. Παπανδρέου, ο οποίος βρισκόταν εκείνη την ημέρα στο Καστελόριζο. Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης έγινε υπό τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και, ειδικότερα, υπό τους όρους ότι θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Με τη χρηματοδότηση από το μηχανισμό αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος στάσης πληρωμών της Ελλάδας, που θα είχε πιθανές ανεξέλεγκτες συνέπειες και για όλη τη ζώνη του ευρώ. Τα πρώτα μέτρα ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό την Κυριακή 2 Μαΐου 2010.[22]

Τον Νοέμβριο του 2010 η Eurostat προχώρησε σε αναθεώρηση των ελληνικών ελλειμμάτων των τελευταίων ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά το έλλειμμα του 2006 τοποθετήθηκε στο 5,7% του ΑΕΠ (12,1 δισ. ευρώ), του 2007 στο 6,4% του ΑΕΠ (14,4 δισ. ευρώ), του 2008 στο 9,4% του ΑΕΠ (22,3 δισ. ευρώ) και του 2009 στο 15,4% του ΑΕΠ (36,1 δισ. ευρώ). Αντίστοιχα αναθεωρήθηκε προς τα πάνω και το χρέος, με το χρέος του 2009 να αναθεωρείται στο 126,8% του ΑΕΠ που αντιστοιχεί σε 298 δις Ευρώ.

Η Ελληνική Οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισορροπίας.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Στις 12 Μαρτίου 2011 υπήρξε συμφωνία για μείωση του ποσοστού δανεισμού κατά 1 ποσοστιαία μονάδα και επιμήκυνση του χρόνου απόσβεσης στα 7.5 χρόνια.[16][18]

Στις 29 Ιουνίου 2011 ψηφίστηκε από τη Βουλή των Ελλήνων το "Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015" το οποίο περιλάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπές. Επίσης τέθηκε θέμα πώλησης μέρους της δημόσιας περιουσίας και αναδιάρθρωσης ή «κουρέματος» του χρέους με σκοπό τη μακροπρόθεσμη μείωση του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα.

Το δεύτερο Μνημόνιο συζητήθηκε στη Βουλή στις 12 Φεβρουαρίου 2012 («Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας») και ψηφίστηκε τις πρώτες πρωινές ώρες της 13ης Φεβρουαρίου. Υπέρ ψήφισαν 199 βουλευτές, κατά 74 και 5 ψήφισαν παρών.

Στις 9 Μαρτίου ολοκληρώθηκε με επιτυχία το PSI. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα έφτασε το 95,7%. Για τα υπόλοιπα ομόλογα ύψους 8,5 δις δόθηκε παράταση μέχρι τις 20 Απριλίου. Η απόφαση της κυβέρνησης να συμπεριληφθούν ρήτρες συλλογικής δράσης (CACs) θεωρήθηκε πιστωτικό γεγονός από την ISDA και οδήγησε στην ενεργοποίηση των CDS ύψους 3,2 δις.[14][22]

Οι διαπραγματεύσεις διαρκείας της κυβέρνησης με την τρόικα κατέληξαν στην κατάρτιση του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2013 - 2016. Το πολυνομοσχέδιο κατατέθηκε στη βουλή στις 5 Νοεμβρίου, σε ένα άρθρο 216 σελίδων, με τη διαδικασία του κατεπείγοντος. Προέβλεπε μέτρα ύψους 18,9 δις Ευρώ, από τα οποία τα 9,4 δις αφορούν το έτος 2013. Υπερψηφίστηκε στις 7 Νοεμβρίου με 153 ψήφους από τις κοινοβουλευτικές ομάδες της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, στις οποίες υπήρξαν και βουλευτές που διαφοροποιήθηκαν.

Το τρίτο μνημόνιο ψηφίστηκε (κυβέρνηση υπό τον Αλέξη Τσίπρα) στις 14 Αυγούστου από 221 βουλευτές.[22]

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Όσο για το ύψος το δημόσιου χρέους στην Ελλάδα στην εποχή του Μνημονίου; Το 2014 το δημόσιο έλλειμμα της Ελλάδας διαμορφώθηκε στο 3,6% του ΑΕΠ και το χρέος στο 178,6% του ΑΕΠ, σύμφωνα με τη δεύτερη κοινοποίηση των στοιχείων της Eurostat για το έλλειμμα και το χρέος των κρατών - μελών της ΕΕ το 2014.

Αναλυτικότερα, στην Ελλάδα το δημόσιο έλλειμμα το 2014 διαμορφώθηκε στο 3,6% του ΑΕΠ από 12,4% το 2013 και 8,8% το 2012. Το ελληνικό χρέος διαμορφώθηκε το 2014 στο 178,6% του ΑΕΠ.[16][18][20]

Τέλος, στα 301,908 δισ. ευρώ διαμορφώθηκε το δημόσιο χρέος το γ' τρίμηνο του 2015, πιο πάνω από το α' τρίμηνο του ίδιου έτους οπότε και ανερχόταν σε 301,516 δισ. ευρώ, σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η ΕΛΣΤΑΤ.[19]

Αντίστοιχα το δημόσιο χρέος το γ' τρίμηνο του 2014 ήταν 315,459 δισ. ευρώ και η μείωση στο α' τρίμηνο του 2015 οφείλεται κυρίως στην επιστροφή 10,9 δισ. ευρώ στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας από το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και σε πληρωμή 2,8 δισ. ευρώ στο ΔΝΤ.

Πίνακας 1: Πορεία του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης

	Χρέος (σε δισ €)
2002	159
2003	168
2004	183,1
2005	212,4
2006	224,8
2007	239,4
2008	263,2
2009	299,6
2010	329,5
2011	355,1
2012	303,9
2013	321
2014	320

ΠΗΓΗ: Eurostat

1.2. Το Δημόσιο Χρέος των χωρών της Ευρωζώνης – Αίτια και συνέπειες

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) στοχεύει στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης των μελών της, στην οικονομική τους ολοκλήρωση ενισχύοντας την σταθερότητα και την ανάπτυξη. Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που υπογράφηκε στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας το 1992 μετατρέποντας την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η οποία είχε τότε 12 μέλη, στην Ευρωπαϊκή Ένωση προέβλεπε τέσσερις προϋποθέσεις για την ένταξη στην ΟΝΕ. Μεταξύ αυτών, ένα βασικό κριτήριο που απαιτείται από μια χώρα είναι να έχει ετήσιο δημόσιο έλλειμμα όχι μεγαλύτερο από 3% του ΑΕΠ της και δημόσιο χρέος που δεν είναι μεγαλύτερο από το 60% του ΑΕΠ.

Η ευρωζώνη αποτέλεσε την επακόλουθη ενοποίηση δεκαεννιά ως τώρα κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμφωνώντας να υιοθετήσουν το ευρώ ως κοινό νόμισμα. Ωστόσο όπως επισημαίνεται από τους Ullah & Ahmed (2014) μια κρίση δημόσιου χρέους στα τέλη του 2008 και στις αρχές του 2009 προκάλεσε αναταραχή και αγωνία στην περιοχή της Ευρωζώνης, που προέκυψε από την ανάγκη αναχρηματοδότησης του δημοσίου χρέους .

Η κρίση αυτή άσκησε σημαντικές πιέσεις στο χρέος και, εν γένει, στα δημόσια οικονομικά των χωρών της ζώνης του ευρώ.[10][12]

Ο δείκτης για το ακαθάριστο δημόσιο χρέος τα τελευταία χρόνια διαμορφώνεται πάνω από το 85% για τις χώρες της Ευρωζώνης , ενώ είναι ελαφρώς χαμηλότερος για το σύνολο της ΕΕ. Αντίστοιχα, το δημοσιονομικό έλλειμμα ξεπέρασε το 4% το 2011 τόσο για την ΕΕ όσο και για την ζώνη του ευρώ. Οι δείκτες του χρέους εκτιμάται ότι διαμορφώνονται κάτω από το 60% της τιμής αναφοράς μόνο σε ένα μικρό ποσοστό μόνο των ευρωπαϊκών χωρών. Χώρες όπως, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ισπανία βίωσαν τις μεγαλύτερες αυξήσεις μετά το 2008 και έχουν φτάσει σε πολύ υψηλά επίπεδα.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Το δημόσιο χρέος για το σύνολο της ζώνης του ευρώ αποτέλεσε ένα διαφαινόμενο πρόβλημα στα μέσα της δεκαετίας του 2000. Κατά την προηγούμενη δεκαετία, η Ευρωζώνη και οι Ηνωμένες Πολιτείες εμφάνιζαν σε μεγάλο βαθμό παρόμοια δυναμική χρέους. Για παράδειγμα, ο λόγος του ακαθάριστου δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ το 1995 ήταν περίπου 60% για τις ΗΠΑ και το 70% για το σύνολο των χωρών που αργότερα θα αποτελούσαν τη ζώνη του ευρώ. Τόσο στις ΗΠΑ όσο και την ζώνη του ευρώ, οι δείκτες του χρέους / ΑΕΠ μειώθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1990, αλλά επανήλθαν στα επίπεδα των μέσων της δεκαετίας του 1990 μετά το 2007. Οι δείκτες χρέους / ΑΕΠ αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης, με το ρυθμό αύξησης αυτών να είναι μεγαλύτερος στην περίπτωση των ΗΠΑ.

Το 2008 και το 2009, υπήρξε ως έναν βαθμό μικρή ανησυχία σχετικά με το ευρωπαϊκό δημόσιο χρέος. Αντίθετα, το επίκεντρο ήταν οι ενέργειες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και την διατήρηση της σταθερότητας των τραπεζών της περιοχής.

Στα τέλη όμως του 2009, η Ευρωπαϊκή κρίση χρέους εισήλθε σε μια νέα φάση. Μια σειρά από χώρες παρουσίασαν μεγαλύτερη από την αναμενόμενη αύξηση του δείκτη ελλείμματος / ΑΕΠ. Επιπλέον, η έκταση της ύφεσης και η αύξηση των προβλέψεων των μελλοντικών ζημιών των επισφαλών δανείων του τραπεζικού τομέα σε ορισμένες χώρες είχαν επίσης αρνητικό έμμεσο αντίκτυπο στην αξία των κρατικών ομολόγων, καθώς οι επενδυτές αναγνώρισαν ότι η επιδείνωση του τραπεζικού τομέα θέτει δημοσιονομικούς κινδύνους.[2][9]

Η πιο δραματική συγκλονιστική είδηση, που άλλαξε τις συνθήκες και τα δεδομένα των ευρωπαϊκών οικονομικών, προήλθε από την Ελλάδα, όταν μετά τις εκλογές του Οκτωβρίου του 2009, η νέα κυβέρνηση αναθεώρησε τις προβλέψεις για το δημοσιονομικό έλλειμμα και το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών. Αυτή η αποκάλυψη της ακραίας παραβίασης των δημοσιονομικών κανόνων του ευρώ εκ μέρους της Ελλάδας διαμόρφωσε ένα ισχυρό πολιτικό πλαίσιο, που έθετε την πρωτογενή ευθύνη στη δημοσιονομική ανευθυνότητα των περιφερειακών οικονομιών, ακόμη όπως αναφέρει ο Lane (2012) και αν οι χρηματοπιστωτικές και μακροοικονομικές ανισορροπίες ήταν πιο σημαντικοί παράγοντες.

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

Πίνακας 2: Το Δημόσιο Χρέος κρατών σε διεθνή σύγκριση κατά το 2009

Κράτος	Δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ονομαστικού <u>ΑΕΠ</u> κατά το 2009 (2008)
Ιαπωνία	189,8 % (173,1 %)
Ελλάδα	115,2% (105,8 %)
Ιταλία	114,61% (99,2 %)
Βέλγιο	97,2 % (89,8 %)
Γαλλία	76,1 % (67,4 %)
Γερμανία	73,1 % (65,9 %)
Ευρωζώνη	73,0 % (61,5 %)
Ευρωπαϊκή Ένωση (μέσος όρος)	72,6 % (61,5 %)
Αυστρία	69,1 % (62,6 %)
Ηνωμένο Βασίλειο	68,6 % (52,0 %)
Ιρλανδία	65,8 % (44,1 %)
Ηνωμένες Πολιτείες	65,2 % (70,7 %)
Ολλανδία	59,8 % (58,2 %)
Ισπανία	54,3 % (39,7 %)
Σουηδία	42,1 % (38,0 %)
Ελβετία	41.3 % (2008)

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

Λουξεμβούργο	15,0 % (13,5 %)
Εσθονία	7,4 % (4,6 %)

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομικών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
(Έκθεση Δεκεμβρίου 2009)

Πίνακας 3: Διάρθρωση Ελληνικού χρέους

ΠΗΓΗ: Bank of International Settlements (2012)

Ø Αίτια δημιουργίας προβλήματος Δημόσιου Χρέους στην Ευρωζώνη

Χώρες με Ελληνικό Χρέος	Ποσά
Ισπανία	Έχει συνολική έκθεση \$1,15 δισ. (\$462 εκατ. είναι στα χέρια του Δημοσίου)
Ελβετία	Έχει συνολική έκθεση \$3,41 δισ. (\$571 εκατ. σε ελληνικά ομόλογα έχει το κράτος)
Ιταλία	Έχει συνολική έκθεση \$3,73 δισ. (\$1,87 δισ. είναι σε χαρτοφυλάκια του Δημοσίου)
Βέλγιο	Έχει συνολική έκθεση \$10,5 δισ. (εκ των οποίων \$1,9 δισ. στο δημόσιο)
ΗΠΑ	Έχουν συνολική έκθεση \$8,23 δισ. (τα \$2,32 δισ. σε ομόλογα που έχει η Fed)
Βρετανία	Έχει συνολικό άνοιγμα \$12,64 δισ. (τα \$3,25 δισ. σε ομόλογα που κατέχει η Bank of England)
Γαλλία	Έχει έκθεση \$55,78 δισ. (εκ των οποίων τα \$10,9 δισ. στα χέρια του Δημοσίου)
Γερμανία	Έχει συνολική έκθεση \$21,37 δισ. (Το Γερμανικό κράτος έχει στα χαρτοφυλάκια του \$12,41 δισ. ελληνικά ομόλογα)
Ελληνικές Τράπεζες	Έχουν ομόλογα \$62,8 δισ.
ΕΚΤ	Έχει αγοράσει από τη δευτερογενή €40 δισ. (και

Η ευρωπαϊκή κρίση χρέους η οποία αρχικά έπληξε την Ελλάδα και αργότερα την Ιρλανδία, την Πορτογαλία, την Ισπανία και την Ιταλία, ήταν απόρροια του υπερβολικού δανεισμού και της φαινομενικής οικονομικής ευμάρειας που δημιούργησε τον σχηματισμό τεράστιου όγκου επισφαλών απαιτήσεων στον τραπεζικό τομέα και οδήγησε τις κυβερνήσεις των χωρών αυτών της περιφέρειας της ΕΕ να βρεθούν με εξαιρετικά μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα και διογκωμένο δημόσιο χρέος.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Ως η κύρια αιτία της κρίσης της Ευρωζώνης συχνά περιγράφεται η σπάταλη και η κακή διαχείριση του δημοσίου τομέα με υιοθέτηση πολιτικών αναδιανομής του πλούτου και όχι παραγωγής αυτού προάγοντας την πραγματική οικονομία . Ωστόσο, κάτι τέτοιο μπορεί να θεωρηθεί πως ίσχυσε μόνο στις περιπτώσεις της Ελλάδας και της Πορτογαλίας.

Επιπλέον, η υιοθέτηση του ευρώ πρόσφερε την δυνατότητα στα ευρωπαϊκά κράτη να δανείζονται με πολύ μικρότερο κόστος από ό, τι πριν λόγω της ισχυρής μείωσης των επιτοκίων δανεισμού. Επίσης εμβάθυνε την χρηματοπιστωτική ενοποίηση με την εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου και οδήγησε στην εναρμόνιση των δημοσιονομικών κανονισμών σε όλη την Ευρωζώνη. Τα κεφάλαια που εισέρρευσαν εντός της Ευρωζώνης, είτε για άμεσες επενδύσεις ή για δανεισμό, έφτασαν το 40% του ΑΕΠ της Ευρωζώνης το 2007, το οποίο είναι το διπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό του 1999.

Είναι προφανές ότι η εισαγωγή του ευρώ διευκόλυνε τις διεθνείς κεφαλαιακές ροές εντός της Ευρωζώνης. Οι πιστωτικές συνθήκες εντός της ζώνης του ευρώ παρουσίασαν σύγκλιση, ενώ παρατηρείται σύγκλιση και στα κρατικά επιτόκια των χωρών της ένωσης. Οι ευρωπαϊκές περιφερειακές οικονομίες βίωσαν ισχυρή πιστωτική επέκταση.

Η ένταξη στην ευρωζώνη σημαίνει ότι οι τράπεζες των χωρών αυτών μπορούσαν να αντλήσουν κεφάλαια από τις διεθνείς πηγές στο δικό τους νόμισμα, το ευρώ, και όχι σε ξένο νόμισμα όπως συνέβαινε παλαιότερα, ελπίζοντας πως η συναλλαγματική ισοτιμία θα είναι με το μέρος τους. Το επιτόκιο που επιβάλλει η ΕΚΤ σε όλες τις χώρες - μέλη είναι πολύ χαμηλό σε αυτές που βρίσκονται σε άνθηση και υπερβολικά υψηλό για τις χώρες σε ύφεση.[9][23]

Οι οικονομίες αυτές των παραπάνω χωρών - μελών όμως δεν χρησιμοποίησαν τα κεφάλαια αυτά κατά τον ιδανικότερο, προσοδοφόρο και παραγωγικό τρόπο και οι περισσότερες από τις διαθέσιμες πιστώσεις τους αναλώθηκαν ασύνετα στην υπερκατανάλωση, στην διαμόρφωση γενναιόδωρων κοινωνικών συστημάτων και στην περαιτέρω χρηματοδότηση του κατασκευαστικού κλάδου, δημιουργώντας τεράστια δημοσιονομικά ελλείμματα μη βιώσιμα, χαμηλή ανάπτυξη, υψηλό

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

πληθωρισμό, ανεργία και γενικότερα έντονη ύφεση. Οι επενδύσεις στον τομέα της κατοικίας χρηματοδοτήθηκαν με ξένα δάνεια, αλλά δεν θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αποπληρωμή αυτών των δανείων.

Επίσης, οι κυβερνητικές επιλογές σε ορισμένες περιπτώσεις χειροτέρευσαν τα προβλήματα της διόγκωσης του δημοσίου χρέους. Η μεγάλη πτώση των επιτοκίων είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του ποσοστού ιδιωτικής αποταμίευσης σε όλες τις χώρες της περιφέρειας, καθώς μείωσε το κίνητρο αποταμίευσης, ενισχύοντας την ανάγκη εξωτερικού δανεισμού και αυξάνοντας περαιτέρω το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, επιδεινώνοντας τις οικονομικές αδυναμίες.

Κατά τον Lane (2012) η αποτυχία των εθνικών κυβερνήσεων να ενισχύσουν την δημοσιονομική πολιτική σημαντικά κατά την διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας ήταν μια χαμένη ευκαιρία, ειδικά κατά τη διάρκεια μιας περιόδου κατά την οποία ο ιδιωτικός τομέας αναλαμβάνει μεγαλύτερο κίνδυνο.

Έτσι λοιπόν συνολικά, η δημοσιονομική πολιτική έγινε λιγότερο αντικυκλική μετά την εισαγωγή του ευρώ, ανατρέποντας τη βελτίωση των κυκλικών επιδόσεων που ήταν εμφανείς στη δεκαετία του 1990. Οι ανεύθυνες δημοσιονομικές πολιτικές κατά τον Galenianos (2015), διόγκωσαν τις οικονομικές αδυναμίες και μείωσαν τα περιθώρια αντίδρασης στο ξέσπασμα της παγκόσμιας κρίσης.[2]

Ωστόσο το ερώτημα είναι πως οι διάφορες χώρες έγιναν ευάλωτες σε κρίσεις δημόσιου χρέους. Σύμφωνα με τους Arellano et. al. (2012) η ελληνική κυβέρνηση δανείστηκε σε μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια της ταχείας ανάπτυξης της Ελλάδας στις αρχές της δεκαετίας του 2000 και χρησιμοποίησε δόλιες λογιστικές πρακτικές για να καλύψει τις μεγάλες παραβιάσεις του κανόνα του 3% του ελλείμματος.[9][14]

Η ιρλανδική κυβέρνηση ήταν σε πολύ καλή δημοσιονομική κατάσταση μέχρι να εγγραφεί τα χρέη των έξι μεγάλων ιδιωτικών τραπεζών που εδρεύουν στην χώρα το 2008. Όταν η αγορά ακινήτων κλονίστηκε στα τέλη του 2008 και του 2009, που οδήγησε στην κατάρρευση των τραπεζών αυτών, το ιρλανδικό δημόσιο έλλειμμα και το χρέος έφτασε σε υψηλά επίπεδα.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Η Πορτογαλία επωφελήθηκε από τα χαμηλά επιτόκια με τα οποία μπορούσε να

Ύψος δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ

δανειστεί μετά την ένταξη στην ευρωζώνη και δημιούργησε ένα μεγάλο δημόσιο χρέος.

Όταν η Ισπανία επλήγη από την ύφεση το 2008, η κυβέρνηση αντέδρασε με μαζικές κεϋνσιανές πολιτικές τόνωσης, εμφανίζοντας μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα. Παρά το γεγονός ότι το ισπανικό δημόσιο χρέος άρχισε από πολύ χαμηλό επίπεδο, αυξήθηκε ραγδαία εξαιτίας αυτών των ελλειμμάτων.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ιταλική κυβέρνηση απορρέουν από συνθήκες πολύ διαφορετικές από εκείνες στην Ισπανία. Αν και η Ιταλία είχε χαμηλά δημόσια ελλείμματα, εμφάνιζε υψηλό επίπεδο χρέους. Το Βέλγιο και η Ιταλία εισήλθαν στην νομισματική ένωση με δημόσιο χρέος που ήταν σημαντικά μεγαλύτερο από τον κανόνα του 60% επειδή θεωρήθηκαν ότι είναι σε ένα ικανοποιητικό ρυθμό για τη μείωση του δημοσίου χρέους στο 60% του ΑΕΠ. Ωστόσο, στην περίπτωση της Ιταλίας, αυτό ήταν σε σημαντικό βαθμό προϊόν της δημιουργικής λογιστικής για το τι ακριβώς αποτελούσε κρατικές δαπάνες και τι κρατικά έσοδα.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, η πιστοληπτική ικανότητα των χωρών αυτών υποβαθμίστηκε. Αυτό οδήγησε σε σημαντική αύξηση του κόστους δανεισμού και μια βουτιά στην εμπιστοσύνη των επενδυτών το 2009, αλλά και απείλησε τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές οικονομίες, ακόμα και το μέλλον του κοινού νομίσματος.[9]

Πίνακας 4: Εξέλιξη Δημόσιου Χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βέλγιο	109,0	107,8	104,9	101,2	96,6	94,7	90,7	86,8	92,2	99,2	99,5	102,0	103,8	104,4	106,5
Γερμάνια	59,0	57,8	59,4	63,2	64,9	67,1	66,5	63,7	65,1	72,6	80,5	77,9	79,3	77,1	74,7
Εσθονία	5,1	4,8	5,7	5,6	5,1	4,5	4,4	3,7	4,5	7,0	6,5	6,0	9,7	10,1	10,6
Ιρλανδία	36,3	33,4	30,7	30,1	28,3	26,2	23,8	24,0	42,6	62,3	87,4	111,2	121,7	123,2	109,7
Ελλάδα	99,6	100,1	98,3	94,3	95,1	106,9	103,4	103,0	109,31	126,78	146,3	171,3	156,9	175,0	177,1
Ισπανία	58,0	54,2	51,3	47,6	45,3	42,3	38,9	35,5	39,4	52,7	60,1	69,2	84,4	92,1	97,7
Γαλλία	58,7	58,2	60,1	64,2	65,7	67,2	64,4	64,4	68,1	79,0	81,7	85,2	89,6	92,3	95,0
Ιταλία	105,1	104,7	101,9	100,4	100,0	101,9	102,5	99,7	102,3	112,5	115,3	116,4	123,1	128,5	132,1
Κύπρος	55,2	56,9	60,1	63,6	64,7	63,4	59,3	54,1	45,3	54,1	56,5	66,0	79,5	102,2	107,5
Λετονία	12,2	14,0	13,2	13,9	14,2	11,7	9,9	8,4	18,6	36,4	46,8	42,7	40,9	38,2	40,0
Λιθουανία	-	-	-	-	18,7	17,6	17,2	15,9	14,6	29,0	36,2	37,2	39,8	38,8	40,9
Λουξεμβούργι	6,1	6,6	6,5	6,4	6,5	6,3	7,0	7,2	14,4	15,5	19,6	19,1	21,9	24,0	23,6
Μάλτα	60,9	65,5	63,2	69,1	72,0	70,1	64,6	62,4	62,7	67,8	67,6	69,7	67,4	69,2	68,0
Ολλανδία	51,3	48,8	48,3	49,4	50,0	49,4	44,9	42,7	54,8	56,5	59,0	61,3	66,5	68,6	68,8
Αυστρία	65,9	66,5	66,3	65,5	64,8	68,3	67,0	64,8	68,5	79,7	82,4	82,1	81,5	80,9	84,5
Πορτογαλία	50,3	53,4	56,2	58,7	62,0	67,4	69,2	68,4	71,7	83,6	96,2	111,1	125,8	129,7	130,2
Σλοβενία	25,9	26,1	27,3	26,7	26,8	26,3	26,0	22,7	21,6	34,5	38,2	46,5	53,7	70,3	80,9
Σλοβακία	49,6	48,3	42,8	41,5	40,6	33,8	30,7	29,8	28,2	36,0	40,9	43,4	52,1	54,6	53,6
Φινλανδία	42,5	41,0	40,2	42,8	42,7	40,0	38,2	34,0	32,7	41,7	47,1	48,5	52,9	55,8	59,3

ΠΗΓΗ: Eurostat

Ø Συνέπειες προβλήματος Δημόσιου Χρέους στην Ευρωζώνη

Η κρίση στην Ευρωζώνη εντοπίζει τις αδυναμίες του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες μπορούν να θεραπευτούν και να βελτιωθεί περαιτέρω η βιώσιμη οικονομία, ενώ έχει προκαλέσει σοβαρές αναταράξεις όχι μόνο μεταξύ των περιφερειακών χωρών και οικονομιών αλλά και στον πυρήνα αυτής. Οι οικονομικές συνθήκες των τελευταίων ετών της Ευρωζώνης έχουν προκαλέσει μια σειρά από προβλήματα στις ευρωπαϊκές χώρες για την αναχρηματοδότηση των δημόσιων υποχρεώσεων τους που απορρέουν από τις μεγάλες δανειοδοτικές και δανειοληπτικές πρακτικές της προηγούμενης δεκαετίας.[9][23]

Λόγω του γεγονότος ότι η Ευρώπη είναι μια τεράστια οικονομική αγορά παίζοντας σημαντικό ρόλο ως επιχειρηματικός και οικονομικός εταίρος των άλλων μεγάλων παγκόσμιων οικονομικών δυνάμεων, όπως οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο, οι οικονομικές αναταράξεις στην Ευρωζώνη έχουν επιδράσει αρνητικά στις τράπεζες και τα συνταξιοδοτικά ταμεία σε όλο τον κόσμο.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Μια παρατεταμένη και μεγάλη σε ένταση χρηματοπιστωτική κρίση στον χώρο της Ευρώπης υποθάλλει μια απειλή για τον ρυθμό ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη πως η Ευρωζώνη αποτελεί έναν σημαντικό οικονομικό εταίρο για τον υπόλοιπο κόσμο. Η δύναμη της Ευρωπαϊκής οικονομίας θα συρρικνωθεί και ίσως χάσει το μισό της συμβολής της στο ΑΕΠ στην παγκόσμια οικονομία σε μακροπρόθεσμη βάση εάν εγκαίρως δεν εφαρμόσει αυστηρά διαθρωτικά μέτρα δημοσιονομικής σταθερότητας.

Συνολικά, στην Ευρωζώνη το υψηλό δημόσιο χρέος έχει αρνητική επίδραση στην οικονομική ανάπτυξη. Συγκεκριμένα από τους Checherita & Rother (2010) διαπιστώνεται ότι η ετήσια μεταβολή του δείκτη του δημόσιου χρέους και των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού ως ποσοστό του ΑΕΠ σχετίζονται αρνητικά με την αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Τα κανάλια μέσω των οποίων το δημόσιο χρέος έχει επίπτωση στον ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης είναι τα ακόλουθα:

- η ιδιωτική αποταμίευση
- οι δημόσιες
- επενδύσεις
- ο δείκτης συνολικής παραγωγικότητας (TFP)
- τα μακροπρόθεσμα ονομαστικά και πραγματικά επιτόκια.

Από το 2010, πέντε χώρες της Ευρωζώνης έχουν λάβει βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο: η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Κύπρος.[9]

Η Λετονία, πριν από την ένταξή της στο κοινό νόμισμα έλαβε επίσης βοήθεια ενώ είχε οριστεί η συναλλαγματική ισοτιμία και αρκετές άλλες χώρες της Ευρωζώνης, ιδίως η Ιταλία και η Σλοβενία, έχουν έρθει κάτω από αντίστοιχη πίεση. Κάθε μία από αυτές τις χώρες βρέθηκε αντιμέτωπη με ένα διαφορετικό συνδυασμό προβλημάτων, αλλά το γεγονός ότι καμία χώρα της ΕΕ εκτός του ευρώ δεν αντιμετώπισε ανάλογες πιέσεις, δείχνει ότι υπάρχει μια κοινή συνιστώσα της Ευρωζώνης στην κρίση.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Το ευρώ, ως κοινό νόμισμα σε ολόκληρη την ευρωζώνη, εισήχθη με την πεποίθηση ότι, η μεγαλύτερη δημοσιονομική και νομισματική ένωση μεταξύ των χωρών θα αποτελεί εγγύηση για την δημοσιονομική εναρμόνιση και φερεγγυότητα των χωρών αυτών. Πριν από την κρίση, οι τιμές των ομολόγων και των CDS για τα μέλη της Ευρωζώνης ήταν αρκετά χαμηλά, ωστόσο όταν ξέσπασε η κρίση, και οι δύο αυτοί δείκτες αυξήθηκαν απότομα για τα μέλη της Ευρωζώνης πέρα από το αναμενόμενο, με βάση τα διαθέσιμα δημοσιονομικά περιθώρια τους.

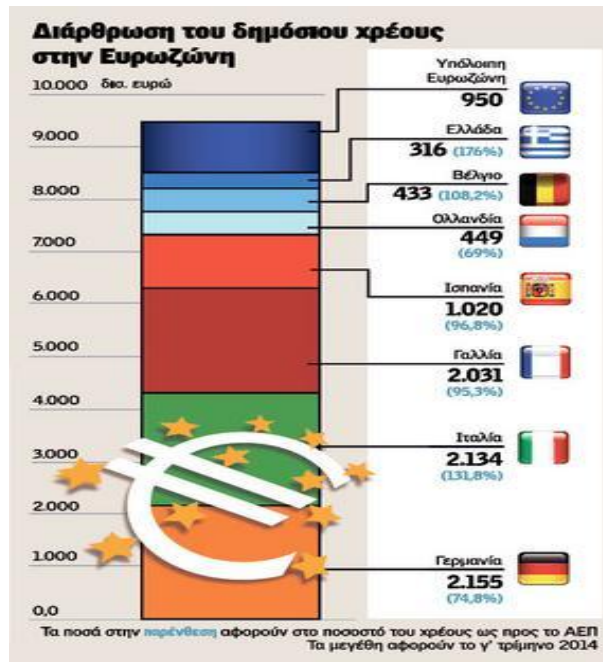
Εκτός των άλλων, η κρίση στην Ευρωζώνη προκάλεσε την υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου. Η εξωτερική αξία του ευρώ είναι πιο επιρρεπής στις αλλαγές του κινδύνου χρέους στις ευάλωτες χώρες από ό, τι στις πιο σταθερές χώρες.

Επιπρόσθετα,, η αύξηση του κινδύνου αθέτησης στις μεσαίες και μεγάλες τράπεζες της Ευρωζώνης οδηγεί σε υποτίμηση του ευρώ, γεγονός που δείχνει τη σημασία των συστημικών σημαντικών τραπεζών σε σχέση με την ισοτιμία. Η δύναμη του νομίσματος σχετίζεται θετικά με την οικονομική - πολιτική σταθερότητα του. Από την έναρξη της κρίσης, η εμπιστοσύνη της αγοράς στο ευρώ βρίσκεται σε επικίνδυνα χαμηλά επίπεδα.

Κατά συνέπεια, αυτή η παρατεταμένη ευρωπαϊκή κρίση χρέους έχει ως φυσικό συνεπακόλουθο τον περιορισμό της ανάπτυξης της οικονομίας στην περιοχή, η οποία εκτιμάται πως είναι στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων χρόνων. Δημιούργησε υψηλά ποσοστά ανεργίας, κυρίως νεανικής, αλλά και μακροχρόνια ανέργων και οδήγησε στην αύξηση της εισοδηματικής φτώχειας σε πολλές χώρες εντός της ευρωζώνης.[2][9][23]

Διάγραμμα 3: Διάρθρωση του δημόσιου χρέους στην Ευρωζώνη

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

ΠΗΓΗ: Ημερησία

Πίνακας 5: Κρατικά Χρέη στην Ευρωζώνη

	2020 (ως % ΑΕΠ)
Αυστρία	58,9
Βέλγιο	94,7
Φιλανδία	31,8
Γαλλία	97,1
Γερμανία	57,7
Ελλάδα	123,2
Ιρλανδία	99,2
Ιταλία	115,8
Ολλανδία	56,8
Πορτογαλία	122,5
Ισπανία	74,2

ΠΗΓΗ: Deutsche Bank & European Commission

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Α. Ελληνόγλωσση

1. Αργεΐτης Γ., Δαφέρμος Γ., Νικολαΐδη Μ., (2011) *Κρίση Δημοσίου χρέους στην Ελλάδα - αιτίες και προοπτικές*

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

15. Meghir C., Vayanos D. and Vettas N., (2010) *The economic crisis in Greece: A time of reform and opportunity, August 2010*

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

23. Wikipedia, «Κρίση της Ευρωζώνης»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CE%B6%CF%8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

«*ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ*»

2.1. Η έννοια του Δημοσιονομικού ελλείμματος και οι βασικές διακρίσεις

Τα ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού αλλά και το Δημόσιο χρέος είναι κεντρικά θέματα διερεύνησης στην Μακροοικονομική θεωρία και βασική ενασχόληση των κυβερνητικών παραγόντων που σχεδιάζουν και υλοποιούν την οικονομική πολιτική κάθε κράτους.

Σαν μία οικονομική μονάδα έτσι και το κράτος υπόκειται σε εισοδηματικό περιορισμό, δηλαδή το σύνολο των δαπανών του δεν μπορεί να υπερβαίνει το σύνολο των εσόδων του. Πιο αναλυτικά για κάθε χρονική περίοδο ο εισοδηματικός περιορισμός επιβάλλει:

$$G = T \quad \text{ή} \quad G - T = 0,$$

όπου G = συνολικές δαπάνες του κράτους και T = συνολικά έσοδα.

Το κράτος μπορεί να έχει πλεόνασμα, δηλαδή να δαπανά λιγότερα από όσα εισπράττει και έτσι ο περιορισμός έχει την μορφή:

$$G + \text{πλεόνασμα} = T \quad \text{ή} \quad G + \text{πλεόνασμα} - T = 0$$

Ωστόσο πιο συνηθισμένο φαινόμενο είναι τα ελλείμματα και όχι τα πλεονάσματα, δηλαδή τα έσοδα των φόρων και εσόδων του κράτους να υπολείπονται αυτά των δαπανών (Μακροοικονομική ανάλυση και δημοσιονομική πολιτική, Θ. Λιανού – Θ. Μπένου, 1992).

Ø Συνολικό και Πρωτογενές Πλεόνασμα

Μια διάκριση σε σχέση με τα ελλείμματα είναι αυτή σε συνολικό και πρωτογενές.

Πιο αναλυτικά, το *πρωτογενές έλλειμμα* αφορά την διαφορά μεταξύ του συνόλου των δαπανών, εκτός των τόκων εξυπηρέτησης του χρέους, και του συνόλου των δημοσίων εσόδων ενώ το *συνολικό έλλειμμα* είναι η διαφορά του συνόλου των δημοσίων δαπανών (συμπεριλαμβανομένων και των τόκων εξυπηρέτησης του χρέους) και του συνόλου των δημοσίων εσόδων. Αν δηλαδή στο πρωτογενές

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

έλλειμμα προσθέσουμε τις πληρωμές των τόκων τότε προκύπτει το συνολικό έλλειμμα (Γεωργόπουλος Θ., 1997).

Κάθε μια από τις δύο παραπάνω έννοιες απαντάει σε διαφορετικό ερώτημα.

Συγκεκριμένα, το συνολικό έλλειμμα απαντά στο ερώτημα: ποιος πρέπει να είναι ο δανεισμός του δημοσίου ώστε να χρηματοδοτήσει τις συνολικές του δαπάνες;.

Το πρωτογενές έλλειμμα απαντά στο εξής ερώτημα: μπορεί το δημόσιο να χρηματοδοτήσει τις τρέχουσες δαπάνες του; Οι τόκοι εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους δεν συμπεριλαμβάνονται στο πρωτογενή έλλειμμα γιατί αφορούν δαπάνες παρελθοντικών χρόνων που χρηματοδοτήθηκαν με δανεισμό.

Επίσης, το πρωτογενές έλλειμμα ή πλεόνασμα δείχνει την επίδοση της εκάστοτε κυβέρνησης αναφορικά με την συμβολή της ή όχι στην δημιουργία νέου χρέους. Όταν το πρωτογενές έλλειμμα είναι μηδενικό σημαίνει ότι η εκάστοτε κυβέρνηση δεν συμβάλει στην δημιουργία νέου χρέους.[5][24]

Ø Δομικό και Κυκλικό έλλειμμα

Μια άλλη βασική διάκριση των ελλειμμάτων είναι η διάκρισή τους σε δομικό και κυκλικό έλλειμμα.

Το δομικό έλλειμμα έχει ως βάση την υπόθεση ότι η οικονομία βρίσκεται στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης ενώ το κυκλικό έλλειμμα βασίζεται στην υπόθεση ότι η κύρια αιτία δημιουργίας του είναι ο οικονομικός κύκλος (Γεωργόπουλος Θ., 1997).[5][24]

2.2. Οι επιπτώσεις του Δημοσιονομικού ελλείμματος

Όταν μια κυβέρνηση έχει μόνιμα δημοσιονομικά ελλείμματα, τότε δύο είναι οι πιο σημαντικοί λόγοι ανησυχίας.

Ο πρώτος λόγος είναι ότι όταν οι κυβερνήσεις δανείζονται από τις χρηματοοικονομικές ουσιαστικά ανταγωνίζονται με εταιρείες που σκοπεύουν να δανειστούν κεφάλαια προκειμένου να πραγματοποιήσουν επενδυτικές δαπάνες.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Αντλώντας την ρευστότητα το Δημόσιο, δημιουργεί ένα είδος αποκλεισμού στις ιδιωτικές επενδυτικές δαπάνες και κατά συνέπεια μειώνεται ο μακροπρόθεσμος ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας.

Ο δεύτερος λόγος είναι ότι τα σημερινά ελλείμματα οδηγούν σε αύξηση του δημόσιου χρέους ασκώντας χρηματοοικονομική πίεση στους μελλοντικούς προϋπολογισμούς. Όλες οι κυβερνήσεις θα πρέπει να πληρώνουν τους λογαριασμούς τους, συμπεριλαμβανομένων και των πληρωμών τόκων που δημιουργούνται από το συσσωρευμένο χρέος τους και όσο μεγαλύτερο είναι το χρέος τόσο περισσότεροι είναι οι τόκοι που καλείται να καταβάλει.

Με σταθερές τις λοιπές μεταβλητές, μια χώρα που καταβάλλει μεγάλα ποσά σε τόκους θα πρέπει να αυξήσει τα έσοδα της (π.χ. με επιβολή φόρων) για να ανταποκριθεί ή να μειώσει σημαντικά τις δαπάνες της. Αν δεν προχωρήσει στα προαναφερθέντα και συνεχίζει να δανείζεται θα διογκώσει κατά πολύ το χρέος της με συνέπεια οι δανειστές της να αμφισβητήσουν την πιστοληπτική της ικανότητα αναφορικά προς την αποπληρωμή των χρεών της ή και ακόμη να σταματήσουν να την δανείζουν για να καλύψει τις υποχρεώσεις της.[5][19]

Οι ανησυχίες σχετικά με τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των ελλειμμάτων δεν πρέπει να αποκλείουν την χρησιμοποίηση δημοσιονομικής πολιτικής προς αναθέρμανση της οικονομίας όταν αυτή κρίνεται υποτονική. Ωστόσο, οι ανησυχίες αυτές σημαίνουν ότι οι κυβερνήσεις θα πρέπει να προσπαθούν να αντισταθμίζουν τα δημοσιονομικά ελλείμματα των δύσκολων ετών με τα δημοσιονομικά πλεονάσματα των ευνοϊκών ετών. Να πραγματοποιούν ουσιαστικά προϋπολογισμούς που στην πάροδο του χρόνου θα ισοσκελίζει τα έσοδα με τις δαπάνες. (Krugman P., 2006).

2.3. Το Δημοσιονομικό Έλλειμμα στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα τα συνεχόμενα ελλείμματα στον κρατικό προϋπολογισμό παρατηρούνται από τα μέσα της δεκαετίας του 70' και κατά κύριο λόγο οφείλονταν στην αύξηση των δαπανών και στην αδυναμία του κρατικού μηχανισμού να συλλέξει φόρους.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Έως το 1970 οι Ελληνικές κυβερνήσεις ακολουθούσαν το μείγμα της Δημοσιονομικής πολιτικής που επέτρεπε ελλείμματα μόνον για την χρηματοδότηση Δημοσίων επενδύσεων. Η μακροοικονομική πολιτική που ακολουθήθηκε μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην χώρα μας δηλαδή από το 1974 και μέχρι το 1979 είχε ως προσδιοριστικό παράγοντα την είσοδο της χώρας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.).

Χαρακτηριστικό της δεκαετίας αυτής ήταν ότι η παγκόσμια οικονομία κλονίστηκε από δύο πετρελαϊκές κρίσεις που οδήγησαν στην επιβράδυνση της οικονομίας και την σημαντική αύξηση της ανεργίας.

Ενώ το δημοσιονομικό έλλειμμα από το 1956 έως το 1971 δεν ξεπερνούσε το 2% του Α.Ε.Π., από το 1975 η χώρα μας εμφανίζει ένα αρκετά υψηλό και ασυνήθιστο για την μέχρι εκείνη την εποχή πορεία της, έλλειμμα το οποίο άγγιζε το 3% του ΑΕΠ, Το 1976 μειώνεται σημαντικά στο 1,7% του ΑΕΠ, για να αυξηθεί και πάλι το 1977 και 1978 σε 2,5% και 2,9% αντίστοιχα.

Επιπλέον, σημαντική ήταν η αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος που πραγματοποιήθηκε από το 1979 μέχρι το 1985, όπου το δημόσιο έλλειμμα αυξήθηκε από 2,4% του ΑΕΠ το 1979 σε 11,6% του ΑΕΠ το 1985. Αργότερα,, γίνονται ενέργειες για τον περιορισμό των ελλειμμάτων και έτσι η Ελλάδα καταφέρνει, τόσο το 1986 όσο και το 1987 να εμφανίσει πτώση στο δημοσιονομικό της έλλειμμα.

Η πορεία των ελλειμμάτων όμως μετά είναι δραματική καθώς το διάστημα 1989 και 1990 η Ελληνική οικονομία εμφανίζει από τα υψηλότερα ποσοστά δημοσίων ελλειμμάτων που είχε εμφανίσει ποτέ και συγκεκριμένα το έλλειμμα σκαρφάλωσε στο 14,2% για το 1989 και στο 15,9% για το 1990 και παράλληλα η χώρα να ταλανίζεται από μια πολιτική αστάθεια.[1][25][26]

Στην δεκαετία του 90' η χώρα μας περιόρισε αρκετά τα δημοσιονομικά της ελλείμματα και αυτό ήταν αποτέλεσμα της πολιτικής της δημοσιονομικής προσαρμογής που ακολούθησε και είχε ως στόχο την ένταξη της στην ζώνη του Ευρώ. Στην περίοδο αυτή παρατηρείται άσκηση περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής σε συνδυασμό με μια νομισματική πολιτική

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

«της σκληρής δραχμής» και έχοντας ως στόχο την διεύρυνση της φορολογικής βάσης και τον περιορισμό της φοροδιαφυγής (Γ. Αργεΐτης κ.α., 2011). [1][2][20]

Παρά όμως τη δημιουργία πρωτογενών πλεονασμάτων, η Ελλάδα συνέχιζε να εμφανίζει συνολικό έλλειμμα στον προϋπολογισμό της καθώς το μέγεθος του χρέους της ήταν τέτοιο που απαιτούσε σημαντικά ποσά για την καταβολή τόκων (Ιορδάνογλου, 2008).[3][18][21]

Στην δεκαετία του 2000 η χώρα μας κέρδισε την είσοδο της στην Οικονομική Νομισματική ένωση και υιοθέτησε ως νόμισμα της το Ευρώ. άρχισε πάλι η ανοδική πορεία του δημόσιου ελλείμματος, φθάνοντας στο τέλος της δεκαετίας σε επίπεδα που βρισκόταν το 1990. Το 2000 το δημόσιο έλλειμμα αντιστοιχούσε σε 3,7% του ΑΕΠ για να εκτοξευθεί το 2009 σε 15,5% του ΑΕΠ.

Τα πρωτογενή πλεονάσματα συνεχίστηκαν για την Ελληνική οικονομία μέχρι και το 2002 χωρίς να μπορεί ουσιαστικά να τα εκμεταλλευτεί και να προχωρήσει σε μείωση του συνολικού της χρέους. Από το 2003 και έπειτα η χώρα μας εμφάνιζε και πάλι πρωτογενή ελλείμματα τα οποία όμως συνεχίστηκαν ώστε το 2009 το πρωτογενές έλλειμμα να εκτοξευθεί στο 10,5 του ΑΕΠ. Η προσπάθεια που ξεκίνησε με τα έκτακτα οικονομικά μέτρα από το 2010 είχε ως αποτέλεσμα το 2010 το πρωτογενές έλλειμμα να κλείσει στο 4,9%, το 2011 στο 2,4% και το 2012 στο 5% του ΑΕΠ (στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ).[22][28]

Ωστόσο ποια ήταν αναλυτικά τα ελλείμματα που εμφάνισε η Ελλάδα μετά την είσοδο της στην ζώνη του Ευρώ (γεγονός που αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στην οικονομική ιστορία της); Η σύνδεση της με ένα ισχυρό νόμισμα και πολύ περισσότερο η απώλεια του προνομίου της νομισματικής πολιτικής που διατηρούσε όλα αυτά τα χρόνια, αποτέλεσε και αποτελεί αντικείμενο συζήτησης τόσο στον Ελλαδικό χώρο όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Με την είσοδο της Ελλάδος στην ΟΝΕ η χώρα εξασφάλισε στο σύνολο του δημοσίου τομέα της οικονομίας καθώς και στο Τραπεζικό της σύστημα εύκολη και χαμηλού κόστους πρόσβαση στις παγκόσμιες αγορές χρήματος. Αυτό μαζί με τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης που εμφάνιζε η Ελλάδα, οδήγησαν στην αύξηση του δανεισμού και τη διεύρυνση των ελλειμμάτων, δημιουργώντας μια έκρυθμη κατάσταση αναφορικά με τους δείκτες των δημοσιονομικών της χώρας μας.[1][4]

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Όμως γιατί διογκώθηκε το δημόσιο χρέος; Ήταν ο συνδυασμός της αύξησης των δημοσίων δαπανών και παράλληλα η εκτεταμένη φοροδιαφυγή.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 90 η Ελλάδα πραγματοποίησε μια σειρά από συστηματικές προσπάθειες εξάλειψης των ανισορροπιών του δημοσίου τομέα γεγονός που οδήγησε σε βαθμιαία πτώση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης από το 13,% του Α.Ε.Π. το 1993 στο 1,8% για το έτος 1999 ικανοποιώντας κατά αυτόν τον τρόπο το κριτήριο της συνθήκης του Μάαστριχτ και πετυχαίνοντας την είσοδο της στην ζώνη του Ευρώ από την 1/1/2001. Σημειώνεται ότι το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης των χωρών μελών της Ευρωζώνης προέβλεπε ότι ο προϋπολογισμός κάθε χώρας θα πρέπει να είναι ισοσκελισμένος ή πλεονασματικός, γεγονός που οδήγησε σε περαιτέρω αποκλιμάκωση του ελλείμματος αφού διαμορφώθηκε στο 0,9% του ΑΕΠ το 2000, καθιστώντας εφικτή τη δημιουργία πλεονάσματος το 2001 και αποκλιμακώνοντας ταυτόχρονα και το δημόσιο χρέος (Τράπεζα της Ελλάδος, 2001).[7][8]

Η πραγματοποίηση δημοσιονομικού πλεονάσματος το 2001 ήταν αποτέλεσμα της αυστηρής τήρησης του σκέλους των δαπανών του προϋπολογισμού του 2001 αλλά και στην είσπραξη έκτακτων εσόδων, που δεν προβλέπονταν στον έκτακτο προϋπολογισμό. Έτσι, το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού συνέχισε την πτωτική του πορεία και περιορίστηκε στο 3,6%, έναντι 4,3% το 2000 επηρεάζοντας πτωτικά και το δημόσιο χρέος (99,7% του ΑΕΠ) (Τράπεζα της Ελλάδος, 2002).[9]

Για τα έτη 1997 έως 2002 ο λόγος χρέους προς Α.Ε.Π. βελτιώθηκε σημαντικά λόγω της επιτάχυνσης του ρυθμού της οικονομικής ανάπτυξης τα παραπάνω έτη, της μείωσης των επιτοκίων καθώς επίσης και μιας σειράς αποκρατικοποιήσεων που πραγματοποιήθηκαν εξασφαλίζοντας σημαντικά έσοδα στο Ελληνικό δημόσιο και αποκλιμακώνοντας το δημόσιο χρέος.(Τράπεζα της Ελλάδος, 2003).[10]

Κατά το έτος 2003 η Ελληνική οικονομία είχε τον υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης στην Ε.Ε φθάνοντας το 4,2%. Αν και είχε αυτόν το υψηλό ρυθμό ανάπτυξης, τα δημοσιονομικά στοιχεία της χώρας παρουσίασαν επιδείνωση αναφορικά προς το έτος 2002. Το διάστημα αυτό το διευρυμένο έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού οφειλόταν σε έκτακτους παράγοντες και κυρίως στην προετοιμασία της τέλεσης των ολυμπιακών αγώνων από την χώρα εντούτοις η μη επίτευξη του στόχου που είχε

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

τεθεί από τον προϋπολογισμό οφειλόταν στην υπέρβαση των πρωτογενών δαπανών όπως οι δαπάνες προσωπικού (Τράπεζα της Ελλάδος, 2004).[11]

Το 2004 το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης διαμορφώθηκε στο 6,1% του ΑΕΠ κατατάσσοντας την Ελλάδα ως την χώρα με το υψηλότερο έλλειμμα στην ευρωζώνη και θέτοντας σε ενεργοποίηση την διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος το Μάιο του 2004.. (Η κυβέρνηση της χώρας με το υπερβολικό έλλειμμα, στα πλαίσια της εφαρμογής του Συμφώνου Σταθερότητας, θα πρέπει να αναλάβει άμεσα πρωτοβουλίες δημοσιονομικής προσαρμογής και να μειώσει το έλλειμμα της κάτω του 3% σε διάστημα δύο ετών. Σε διαφορετική περίπτωση έχει χρηματικές κυρώσεις).

Οι βασικότεροι λόγοι της υπερβολικής αύξησης του ελλείμματος ήταν η υστέρηση εσόδων του προϋπολογισμού, οι αισιόδοξες προβλέψεις για τα έσοδα από τους Ολυμπιακούς Αγώνες καθώς επίσης και η υπέρβαση των πρωτογενών δαπανών (κυρίως για μισθούς) κατά την προετοιμασία και διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων.

Τα δημοσιονομικά ελλείμματα σε συνδυασμό με το μέγεθος του χρέους, αυτήν τη χρονική στιγμή, δημιούργησε ερωτήματα αναφορικά με την κατάσταση της χώρας σε περίπτωση μείωσης του ρυθμού ανάπτυξης και ταυτόχρονης αύξησης των επιτοκίων δανεισμού (Τράπεζα της Ελλάδος, 2005).[12]

Το έτος 2005 αν και το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώθηκε σε 4,5% από 6,1% του ΑΕΠ που ήταν το 2004, παρέμενε αρκετά υψηλό στα πλαίσια των κρατών μελών της Ευρωζώνης καθώς διατηρούσε η Ελλάδα την 2η θέση με το υψηλότερο έλλειμμα ως ποσοστό του Α.Ε.Π. στις χώρες του ενιαίου νομίσματος. Στα πλαίσια αυτής της δημοσιονομικής κατάστασης, η χώρα μας πείστηκε να λάβει μια σειρά από περιοριστικά μέτρα ώστε να την οδηγήσουν στην αποκλιμάκωση του ελλείμματος και να την καταστήσουν μια σταθερή οικονομία εντός της Ευρωζώνης. Τέτοια μέτρα ήταν η μείωση των δαπανών, η συγκράτηση των προσλήψεων στον δημόσιο τομέα και οι φορολογική μεταρρύθμιση (Τράπεζα της Ελλάδος, 2006).[13]

Στη συνέχεια η περιοριστική δημοσιονομική πολιτική της Ελλάδος συνεχίστηκε και κατά το 2006 καταφέροντας να συρρικνώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα στο 2,6% του Α.Ε.Π. Η αύξηση των φορολογικών εσόδων με ταυτόχρονη συγκράτηση των

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

δημοσίων δαπανών (μειώνοντας κυρίως τις δημόσιες επενδύσεις) συνέβαλαν στην βελτίωση του δείκτη του ελλείμματος (Τράπεζα της Ελλάδος, 2007).[14]

Ωστόσο το 2007 το πρωτογενές δημοσιονομικό έλλειμμα αυξήθηκε στο 2,8% του Α.Ε.Π. Τη χρονική αυτή περίοδο η Ελλάδα κατέβαλε αναδρομικές εισφορές στην Ε.Ε. λόγω αναθεώρησης του Α.Ε.Π. και επίσης, ήταν χρονιά διεξαγωγής εκλογών που είχε ως συνέπεια την αύξηση των δαπανών.(Τράπεζα της Ελλάδος, 2008).[15]

Κατά το 2008 υπήρξε η μεγάλη χρηματοπιστωτική κρίση και η χρεοκοπία του Αμερικανικού κολοσσού Lehman Brothers.

Στην Ελλάδα, που ήταν ήδη αδύναμη η οικονομία της, ήρθε να προστεθεί και αυτό της αναστάτωσης του χρηματοπιστωτικού της συστήματος. Το τραπεζικό σύστημα της χώρας ήταν στενά συνδεδεμένο με τον δημόσιο τομέα και ήταν αυτό που, σε μεγάλο βαθμό, χρηματοδοτούσε το δημόσιο προκειμένου να καλύψει τα ελλείμματα του. Αντλώντας ρευστότητα τόσο από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα όσο και από το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, εμφάνιζε μια δυναμική που ξεπερνούσε ακόμη και τα Ελληνικά σύνορα, επεκτείνοντας τις δραστηριότητες τους στις αναπτυσσόμενες Βαλκανικές χώρες. Η χρηματοπιστωτική κρίση οδήγησε πολλές χώρες σε αύξηση των ελλειμμάτων τους, για να στηρίξουν το χρηματοπιστωτικό τους σύστημα, αλλά και πολλούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς να επανεξετάσουν και ακόμη να μεταρρυθμίσουν τα κριτήρια δανειοδότησης κρατών, χρηματοπιστωτικών οργανισμών (διατραπεζική αγορά) αλλά ακόμη και των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών.

Έτσι το πρωτογενές δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας αυξήθηκε στο 4% του Α.Ε.Π. με αυτό της κεντρικής κυβέρνησης να διαμορφώνεται στο 6,3% του Α.Ε.Π.

Σημαντικό για την Ελληνική οικονομία, υπήρξε το 2009 καθώς το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης πραγματοποίησε μια ραγδαία αύξηση και έφτασε στο 12,9% του Α.Ε.Π.. Ποιοι παράγοντες συνετέλεσαν στην ραγδαία αύξηση αυτή; Συγκεκριμένα οι υπερβάσεις των δημοσίων δαπανών, η υστέρηση των εσόδων από φόρους σε συνδυασμό με την υστέρηση των εισπράξεων από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε. ήταν μερικοί από αυτούς (Τράπεζα της Ελλάδος, 2010).[16]

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Τα χρόνια που ακολουθούν την ένταξη της χώρας μας στην νομισματική ένωση διαφαίνεται ότι προκειμένου μια χώρα, όπως η Ελλάδα, που λειτουργεί στα πλαίσια μιας νομισματικής ένωσης, να έχει την δυνατότητα να αντιμετωπίσει την συσσώρευση των δημοσιονομικών της ελλειμμάτων θα πρέπει να προσαρμόσει την περιοριστική δημοσιονομική της πολιτική με αυτήν της νομισματικής της Ε.Κ.Τ. ακολουθώντας τους κανόνες αναφορικά με το μέγεθος των ελλειμμάτων και το ύψος του χρέους καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών διατηρούν το δικαίωμα δημιουργίας προσωρινών ελλειμμάτων για την σταθεροποίηση της οικονομίας στα πλαίσια κυκλικών διακυμάνσεων, η δυνατότητα του όμως περιορίζεται σημαντικά σε περιπτώσεις διαρθρωτικού – μόνιμου – ελλείμματος (Λαζαρέτου Σ. και Μπρισίμης Σ. 2001).

Το 2010 με την ένταξη της χώρας στον μηχανισμό στήριξης γίνονται ενέργειες με οδηγό το Μνημόνιο περιορισμού των ελλειμμάτων και ελέγχου του χρέους. Τα σκληρά μέτρα που λαμβάνονται από τον Μάιο του 2010 θα μειώσουν το έλλειμμα σε 10,7% του ΑΕΠ για το έτος 2010 από 15,6% του 2009. Το 2011, εν μέσω συνεχιζόμενης ύφεσης στην Ελληνική οικονομία, το έλλειμμα θα κλείσει στο 9,5% και θα συνεχιστεί αυτή η αρνητική εξέλιξη και το 2012 που θα αγγίξει το 10% του ΑΕΠ. Το δε πρωτογενές έλλειμμα θα κλείσει το 2010 στο 4,9% από 10,5% που ήταν το 2009. Για να πραγματοποιήσει μια σημαντική μείωση το 2011 στο 2,4% και να βρεθεί να αγγίζει το 5% του ΑΕΠ το 2012. Το 2013 το έλλειμμα διαμορφώθηκε στα 3,8 δισ. ευρώ το 2013, πολύ κάτω από το 3% του ΑΕΠ, και πιο συγκεκριμένα στο 2,1% του ΑΕΠ. Το έλλειμμα σε επίπεδο πάντα γενικής κυβέρνησης για το 2014 διαμορφώθηκε στο 3,5% του ΑΕΠ ή 6,4 δισ. Ευρώ..

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

Πίνακας 6: Εξέλιξη δημοσιονομικού ελλείμματος ως ποσοστό του ΑΕΠ

	Δημοσιονομικό έλλειμμα/πλεόνασμα ως ποσοστό του ΑΕΠ														
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Βέλγιο	-0,1	0,2	0,1	-1,8	-0,2	-2,6	0,2	0,0	-1,1	-5,5	-4,0	-4,1	-4,1	-2,9	-3,2
Γερμανία	1,0	-3,1	-3,9	-4,1	-3,7	-3,3	-1,5	0,3	0,0	-3,0	-4,1	-0,9	0,1	0,1	0,7
Εσθονία	0,0	0,1	0,4	1,8	2,4	1,1	2,9	2,5	-2,7	-2,2	0,2	1,2	-0,2	-0,2	0,6
Ιρλανδία	4,9	1,0	-0,3	0,8	1,4	1,3	2,8	0,3	-7,0	-13,9	-32,5	-12,7	-8,1	-5,8	-4,1
Ελλάδα	-3,7	-4,5	-4,9	-5,7	-7,6	-5,5	-6,1	-6,7	-9,9	-15,3	-11,1	-10,2	-8,7	-12,3	-3,5
Ισπανία	-1,0	-0,5	-0,4	-0,4	0,0	1,2	2,2	2,0	-4,4	-11,0	-9,4	-9,4	-10,3	-6,8	-5,8
Γαλλία	-1,3	-1,4	-3,1	-3,9	-3,5	-3,2	-2,3	-2,5	-3,2	-7,2	-6,8	-5,1	-4,8	-4,1	-4,0
Ιταλία	-1,3	-3,4	-3,1	-3,4	-3,6	-4,2	-3,6	-1,5	-2,7	-5,3	-4,2	-3,5	-3,0	-2,9	-3,0
Κύπρος	-2,2	-2,1	-4,1	-5,9	-3,7	-2,2	-1,0	3,3	0,9	-5,5	-4,8	-5,8	-5,8	-4,9	-8,8
Λετονία	-2,8	-2,0	-2,2	-1,6	-1,0	-0,4	-0,6	-0,6	-4,0	-9,0	-8,1	-3,3	-0,8	-0,7	-1,4
Λιθουανία	-	-	-	-	-1,4	-0,3	-0,3	-0,8	-3,1	-9,1	-6,9	-8,9	-3,1	-2,6	-0,7
Λουξεμβούργο	5,7	6,0	2,3	0,5	-1,1	0,2	1,4	4,2	3,3	-0,5	-0,5	0,4	0,1	0,9	0,6
Μάλτα	-5,5	-6,1	-5,4	-9,1	-4,4	-2,7	-2,6	-2,3	-4,2	-3,3	-3,3	-2,6	-3,6	-2,6	-2,1
Ολλανδία	1,9	-0,4	-2,1	-3,0	-1,8	-0,3	0,2	0,2	0,2	-5,5	-5,0	-4,3	-4,0	-2,3	-2,3
Αυστρία	-2,0	-0,6	-1,3	-1,8	-4,8	-2,5	-2,5	-1,3	-1,4	-5,3	-4,5	-2,6	-2,2	-1,3	-2,4
Πορτογαλία	-3,2	-4,8	-3,3	-4,4	-6,2	-6,2	-4,3	-3,0	-3,8	-9,8	-11,2	-7,4	-5,6	-4,8	-4,5
Σλοβενία	-3,6	-3,9	-2,4	-2,6	-2,0	-1,3	-1,2	-0,1	-1,4	-5,9	-5,6	-6,6	-4,0	-14,9	-4,9
Σλοβακία	-12,1	-6,4	-8,1	-2,7	-2,3	-2,9	-3,6	-1,9	-2,4	-7,9	-7,5	-4,1	-4,2	-2,6	-2,9
Φινλανδία	6,9	5,0	4,1	2,4	2,2	2,6	3,9	5,1	4,2	-2,5	-2,6	-1,0	-2,1	-2,5	-3,2

ΠΗΓΗ: Eurostat

2.4. Τα αίτια του Δημοσιονομικού ελλείμματος στην Ελλάδα

Από το 1975 και μετά, η Ελλάδα παρουσιάζει συνεχώς δημοσιονομικά ελλείμματα. Από το 1980 και μετά, υπάρχει συνεχής αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος, με εξαίρεση ορισμένα έτη (1986 και 1987), που παρατηρείται ένας περιορισμός αυτού. Η συνέχεια όμως δεν είναι ανάλογη και το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας φτάνει σε ιδιαίτερα υψηλότερες τιμές ως το 1993. Οι παράγοντες που κατά την περίοδο αυτή συνέβαλλαν στην διόγκωση του δημοσίου χρέους και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων μπορούν να θεωρηθούν :

- η αύξηση των προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων με στόχο την ανάπτυξη των υποδομών και της οικονομίας της χώρας, που στηρίχθηκε όμως κυρίως σε εξωτερικό και εσωτερικό δανεισμό
- η αύξηση των λειτουργικών δαπανών της Κυβέρνησης και των καταναλωτικών δαπανών, με σημαντικότερες τις αυξήσεις των μισθολογικών

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Αν λοιπόν θέλαμε να συνοψίσουμε τα βασικότερα αίτια της ανοδικής πορείας των δημοσιονομικών ελλειμμάτων θα διαπιστώναμε ότι οφείλονται στους ακόλουθους σημαντικότερους παράγοντες:[1][17]

- η αύξηση των κρατικών ελλειμμάτων σε συνθήκες στασιμοληθωρισμού,
- η αύξηση των ανελαστικών δαπανών για μισθούς και συντάξεις κ.λπ. επί του συνόλου των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού, ήταν ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες της αδυναμίας της κυβέρνησης να ελέγξει τη συνεχή άνοδο των ελλειμμάτων,
- η σημαντική απόκλιση των φορολογικών εσόδων συγκριτικά με τις προβλέψεις που είχαν πραγματοποιηθεί κατά την περίοδο 1980-1990,
- η αδυναμία του Ελληνικού κρατικού μηχανισμού να πατάξει την φοροδιαφυγή καθώς και να διευρύνει την φορολογική βάση, αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα αύξησης των ελλειμμάτων,
- τα προβλήματα της κοινωνικής ασφάλισης και συγκεκριμένα η διεύρυνση των ελλειμμάτων των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (Ν. Τάτσος 1994).

Συνεπώς διαπιστώνουμε ότι στην Ελλάδα, τα τελευταία τριάντα έτη, η πολιτική των συνεχών ελλειμμάτων προκάλεσε σημαντικά προβλήματα στα οικονομικά της χώρας εμφανίζοντας μια σειρά από μακροοικονομικούς δείκτες να επιδεινώνονται συνεχώς. Η προσπάθεια των κυβερνήσεων να χρηματοδοτήσουν τα συνεχή ελλείμματα, οδήγησε στην διόγκωση του δημοσίου χρέους με πολλές αλλά και πολύπλοκες συνέπειες τόσο στα μακροοικονομικά μεγέθη, όσο και στην εικόνα της χώρας απέναντι στους δανειστές της. Έτσι λοιπόν η χώρα σε περιόδους ανάπτυξης, δεν μπόρεσε να εφαρμόσει την πολιτική εκείνη που θα οδηγούσε στην αποκλιμάκωση των ελλειμμάτων και στην τιθάσευση του δημοσίου χρέους δημιουργώντας ταυτόχρονα τις προϋποθέσεις εκείνες στην οικονομία οι οποίες θα βελτίωναν τους δείκτες και θα καθιστούσαν τη οικονομία σταθερή αλλά και με ισχυρές βάσεις ώστε να αντιμετωπίσει περιόδους υφέσεων αλλά και οικονομικών κρίσεων.

Σημειώνουμε ότι έως το 1986, οπότε και απελευθερώθηκε το χρηματοπιστωτικό σύστημα, το δημοσιονομικό έλλειμμα χρηματοδοτούνταν, σε κάποιο βαθμό, μέσω

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

ενός συστήματος δανεισμού του κράτους από τους Δημόσιους Οργανισμούς Ασφάλισης της χώρας με πολύ χαμηλά επιτόκια.

Έτσι η Ελλάδα κάλυπτε τις ανάγκες της με εσωτερικό δανεισμό και ξεπερνώντας το πρόβλημα του πληθωρισμού που συνεπάγονταν υψηλά επιτόκια. Ήταν μια συνηθισμένη τακτική η οποία ωστόσο δημιούργησε πρόβλημα στους Δημόσιους Οργανισμούς Ασφάλισης καθώς δεν είχαν την δυνατότητα να αξιοποιήσουν τα διαθέσιμα τους και να αποκομίσουν σημαντικά έσοδα από τα υψηλά επιτόκια εκείνης της περιόδου, γεγονός που, συμπεριλαμβανομένων και άλλων παραγόντων, τους κατέστησε προβληματικούς.

Η προσπάθεια χρηματοδότησης των ελλειμμάτων μέσω της νομισματικής πολιτικής είχε ως συνέπεια την δημιουργία πληθωριστικών πιέσεων με αποτέλεσμα την αύξηση των επιτοκίων και την μείωση των επενδύσεων, καθιστώντας κατά αυτόν τον τρόπο την οικονομία μη ανταγωνιστική. Επίσης, ο πληθωρισμός σε συνδυασμό με την σημαντική αύξηση των δημοσίων δαπανών είχε ως αποτέλεσμα, από το 1979 και για όλη σχεδόν την δεκαετία του 80', το φαινόμενο της αρνητικής αποταμίευσης καθώς το ύψος των πραγματικών βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων επιτοκίων ήταν αρνητικό (Τάτσος, 1994).

Επιπλέον οι Ελληνικές κυβερνήσεις προσπάθησαν να καλύψουν το δημοσιονομικό έλλειμμα και την ραγδαία αύξηση των δημοσίων δαπανών με δύο τρόπους. Με την αύξηση των φορολογικών εσόδων και με τον δημόσιο δανεισμό. Τόσο στις αρχές της δεκαετίας του 70' όσο και κατά την δεκαετία του 80' διαπιστώθηκε μια σημαντική αύξηση των φορολογικών εσόδων αλλά αυτή δεν κατέστη ικανή να αντισταθμίσει την μεγάλη αύξηση των ελλειμμάτων που είχε δημιουργήσει η αύξηση των δημοσίων δαπανών. Αυτό είχε ως συνέπεια η χώρα να προστρέξει στον δημόσιο δανεισμό ως μέσο χρηματοδότησης των ελλειμμάτων της. Το αποτέλεσμα και των δύο μεθόδων που ακολουθήθηκαν για την κάλυψη των ελλειμμάτων είχε ως συνέπεια τη μεταφορά πόρων από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα με αρνητικές συνέπειες στις ιδιωτικές επενδύσεις.[5]

Επιπλέον σημειώνουμε ότι η περίοδος 1980 - 1995 χαρακτηρίζεται από πτώση όλων των δεικτών με βάση τους οποίους μπορεί να μελετηθεί η εξέλιξη και ο δυναμισμός

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

της οικονομίας, και από χαμηλές τιμές του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ, με τάση για βελτίωση μόνο στο τέλος της περιόδου.

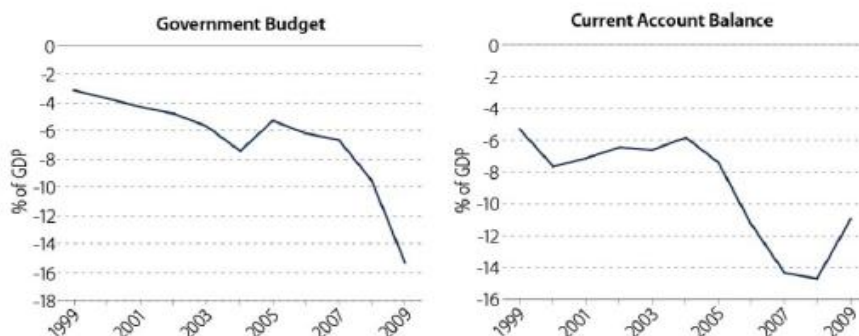
Συνολικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν την ελληνική οικονομία σε δημοσιονομικό αδιέξοδο, ήταν τόσο τα δίδυμα ελλείμματα σε συνδυασμό με το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της χώρας μας, όσο η αύξηση των δημοσίων δαπανών σε συνδυασμό με την υπερδιόγκωση του δημοσίου τομέα, αλλά και η χρόνια υστέρηση των δημοσίων εσόδων ως αποτέλεσμα της αναποτελεσματικής δημοσιονομικής διοίκησης.

Η θεωρία για τα δίδυμα ελλείμματα αφορά την υπόθεση ότι οι τα δημοσιονομικά ελλείμματα είναι η κύρια αιτία των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών γεγονός που φάνηκε να χαρακτηρίζει την οικονομία των Η.Π.Α. τις δεκαετίες του 80' και 90'.

Ποιο είναι το βασικό επιχείρημα των υποστηρικτών των δίδυμων ελλειμμάτων; Μια αύξηση του δημοσιονομικού ελλείματος μειώνει την εθνική αποταμίευση με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος του ΑΕΠ να απορροφάται στο εσωτερικό της χώρας με αποτέλεσμα να απομένει λιγότερο προϊόν για αποστολή στο εξωτερικό οπότε οι τρέχουσες συναλλαγές να μειώνονται και άρα να έχουμε μείωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Εντούτοις, η υπόθεση των δίδυμων ελλειμμάτων δεν έχει επαληθευθεί για όλες τις χώρες και για όλες τις περιόδους.

Σύμφωνα με το ΔΝΤ, το πρόβλημα της χώρας μας είναι δυσεπίλυτο και πολύπλοκο καθώς το έλλειμμα είναι διπλό και αφορά τόσο τον Κρατικό Προϋπολογισμό όσο και το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.[5][24]

Διάγραμμα 4: Κρατικός Προϋπολογισμός και Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών για την περίοδο 1999 - 2009.

ΠΗΓΗ: IMF 2011

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Τα δίδυμα ελλείμματα της ελληνικής οικονομίας, καθώς αλληλοτροφοδοτούνται αποτελούν ένα είδος απόδειξης των χρόνιων προβλημάτων της οικονομίας μας που έχουν αναδειχθεί και γιγαντωθεί μέσα από ένα λανθασμένο παραγωγικό μοντέλο, με χαμηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας και στηριζόμενο στην υπερκατανάλωση τόσο του Δημοσίου όσο και των ιδιωτών. Ο επανασχεδιασμός αυτού του μοντέλου αποτελεί βασική προϋπόθεση προκειμένου να είναι επιτυχείς η δημοσιονομική εξυγίανση. Η αλλαγή αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με πολιτικές ενίσχυσης της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας και με δομικές μεταρρυθμίσεις. Η αντιμετώπιση των δίδυμων ελλειμμάτων αποτελεί επιτακτική προτεραιότητα για την πορεία της χώρας καθώς το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, σε μακροχρόνιο ορίζοντα, θα επιβαρυνθεί και με την αναμενόμενη γήρανση του πληθυσμού που θα προκαλέσει μείωση της παραγωγικότητας αλλά και των αποταμιεύσεων.

Συνεπώς η μακροχρόνια προσπάθεια της Ελλάδας να χρηματοδοτήσει τα δίδυμα ελλείμματα της την οδήγησε στην συσσώρευση του εξωτερικού χρέους της. Η χώρα μας χρεωνόταν επί σειρά ετών προκειμένου να χρηματοδοτήσει δαπάνες που αδυνατούσαν να παράγουν το κόστος τους.[5]

Ενώ στην Ελλάδα από το 2000 το εξωτερικό ισοζύγιο πληρωμών επιδεινώνονταν, τα αποτελέσματα σχετικά με την ιδιωτική αποταμίευση εμφάνιζαν αρνητική τάση. Αναλυτικότερα η καθαρή εθνική αποταμίευση είναι αυξανόμενα αρνητική από το 2005 και μετά (- €26,8 δισ. το 2010), λόγω της επέκτασης της κατανάλωσης και των δανειακών υποχρεώσεων, τόσο του κράτους, όσο και των νοικοκυριών. Από την άλλη πλευρά, η καθαρή αποταμίευση των επιχειρήσεων ήταν σταθερά θετική έως και το 2009 (κυρίως λόγω αποταμιεύσεων από τις Τράπεζες και τις Ναυτιλιακές επιχειρήσεις). Η αύξηση της επένδυσης (μέσος όρος 2000-2008: 21,4% του ΑΕΠ από 17% του ΑΕΠ το 1995, έναντι 21% του μ.ο. 2000-2008 στην ευρωζώνη) ασφαλώς ωφέλησε τον δυναμικό ρυθμό ανάπτυξης. Ωστόσο, ένα σταθερά σημαντικό τμήμα της αφορά την άνθηση της οικοδομικής δραστηριότητας. Ο πολλαπλασιαστές των επενδύσεων σε κατοικίες δεν είναι αριθμητικά μικροί, γιατί η οικοδομή διαχέεται βαθιά μέσα στην οικονομία, ωστόσο οι επενδύσεις σε κατοικίες, σε αντίθεση με αυτές σε παραγωγικό εξοπλισμό, δεν ενισχύουν την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας. Η επένδυση σε κατοικίες αντανάκλα, αφενός την επέκταση της στεγαστικής πίστης, αφετέρου την υστέρηση και χαμηλή κερδοφορία των

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

παραγωγικών επενδύσεων στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, γεγονός που έστρεψε πολλά κεφάλαια στην αγορά ακινήτων. Κατά συνέπεια, σε όλες τις μεσογειακές χώρες σημειώθηκε σωρευτική άνοδος των τιμών των κατοικιών από το 2000 που ξεπερνά το 80%, σε σύγκριση με περίπου 12% στις χώρες του ευρωπαϊκού Βορρά. Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας Της Ελλάδος, στην χώρα μας οι τιμές των ακινήτων στις αστικές περιοχές, αυξήθηκαν μεταξύ 2000 και 2008 κατά 97,4%.

Έτσι λοιπόν η γρήγορη και ταυτόχρονη επέκταση της κατανάλωσης και της κτηματαγοράς μας δείχνει ότι η επιλογή του ελληνικού μοντέλου ανάπτυξης υπήρξε ενδογενής: η διόγκωση της εγχώριας ζήτησης αντικατοπτρίζει ένα δομικό έλλειμμα εξωτερικής ανταγωνιστικότητας.

Το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας ξεκίνησε να επιδεινώνεται από το 1994 και μετά και είναι συνδεδεμένο με την αφετηρία μιας νέας νομισματικής πολιτικής που ακολουθήθηκε καθώς τότε ξεκινούσε η προσπάθεια της χώρας για την ένταξή της στην ζώνη του Ευρώ.

Η νομισματική πολιτική ήταν το βασικότερο εργαλείο του οικονομικού επιτελείου της χώρας μας για να εκπληρωθούν τα κριτήρια ένταξης δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην τιθάσευση του πληθωρισμού και του περιορισμού των διακυμάνσεων της δραχμής έναντι των υπολοίπων νομισμάτων του Μηχανισμού Συναλλαγματικών Ισοτιμιών. Η περιοριστική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής συγκεντρώνεται σε δύο βασικές επιλογές, τη διατήρηση των επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα, και τον περιορισμό των ονομαστικών υποτιμήσεων της δραχμής. Η πολιτική αυτή, η οποία έγινε γνωστή ως «πολιτική της σκληρής δραχμής», αποσκοπούσε στο να περιοριστεί η επίδραση του εισαγόμενου πληθωρισμού. Επίσης για να πραγματοποιηθεί ο στόχος ένταξης, τον Μάρτιο του 1998 η Τράπεζα της Ελλάδος αποφάσισε υποτίμηση της δραχμής κατά 12,3% ως προς το ECU. Ωστόσο, τα υψηλά επιτόκια συνέχιζαν να προσελκύουν εισροές κεφαλαίων. Η Τράπεζα της Ελλάδος απορροφούσε την πλεονάζουσα ρευστότητα ώστε να μην αναζωπυρώνεται ο πληθωρισμός, αλλά οι ανατιμητικές πιέσεις επέμεναν.[1][5]

Παρ' όλα αυτά το βασικότερο ήταν ότι η οικονομία δεν είχε φέρει εις πέρας τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις αγορές προϊόντων και εργασίας οι οποίες θα αντιμετώπιζαν το δομικό πρόβλημα της επιμονής του ελληνικού πληθωρισμού. Ως

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

αποτέλεσμα, από τη στιγμή της εισόδου στο κοινό νόμισμα, η Ελλάδα διατήρησε σταθερά θετικές διαφορές πληθωρισμού έναντι του μέσου όρου της Ζώνης, συνήθως άνω της μίας ποσοστιαίας μονάδας

Πίνακας 7: Ιστορία του ελληνικού χρέους και των ελλειμμάτων (1999 - σήμερα)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Δημόσιο χρέος (δισ. Ευρώ)	118.6	141.0	151.9	159.2	168.0	183.2	195.4	224.2	239.3	263.3	299.7	329.5	355.7	344.6	347.6	349.3
Ποσοστό των ΑΕΠ (%)	94.9	104.4	104.7	102.6	98.3	99.8	101.2	107.5	107.2	112.9	129.7	148.3	170.6	176.7	188.4	188.9
Ανάπτυξη (%)	3.4	4.5	4.2	3.4	5.9	4.4	2.3	5.5	3.5	-0.2	-3.1	-4.9	-7.1	-6.0	-4.2	0.6
Έλλειμμα GDP (%)	3.1	3.7	4.5	4.8	5.7	7.6	5.5	5.7	6.5	9.8	15.6	10.7	9.4	6.8	5.5	4.6

ΠΗΓΗ: Eurostat

2.5. Αύξηση δημοσίων δαπανών, υπερδιόγκωση δημοσίου τομέα και υστέρηση δημοσιονομικών εσόδων

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στην μεγέθυνση των δημοσιονομικών προβλημάτων της χώρας μας είναι αυτός της υπερδιόγκωσης του δημοσίου τομέα σε συνδυασμό με την χαμηλή παραγωγικότητα του.

Στον τρόπο μέτρησης του Δημοσίου τομέα, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχει μια δυσκολία μέτρησης των μεγεθών που προκύπτει από το γεγονός ότι πολλές από τις δράσεις του Δημοσίου είναι διοικητικές και ρυθμιστικές οι οποίες δεν αποτυπώνονται εύκολα σε οικονομικά μεγέθη. Ο τρόπος μέτρησης που

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

χρησιμοποιείται ευρύτατα είναι αυτός της μέτρησης των εσόδων και των δαπανών της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

Υπογραμμίζουμε ότι πολλές χώρες με μεγάλο Δημόσιο τομέα και με έντονο ρόλο του κράτους στην οικονομία τους (όπως π.χ. οι Σκανδιναβικές χώρες) έχουν κατορθώσει να έχουν τόσο καλές οικονομικές επιδόσεις όσο και ένα αποτελεσματικό κράτος πρόνοιας σημειώνοντας ταυτόχρονα σημαντικές επιδόσεις σε καινοτόμους τομείς γεγονός που τις έχει καταστήσει πλέον ανταγωνιστικές σε παγκόσμιο επίπεδο.

Είναι πολύ σημαντικό για την ευημερία μιας χώρας, η επίτευξη του κατάλληλου μείγματος δημοσίου και ιδιωτικού τομέα προκειμένου να δημιουργηθεί ένα αποτελεσματικό σύστημα αγορών και ταυτόχρονα να αναπτυχθούν αποτελεσματικοί μηχανισμοί κρατικών παρεμβάσεων. Συνεπώς αν και οι χώρες της βόρειας Ευρώπης εξακολουθούν να έχουν μεγάλο δημόσιο τομέα, είναι αξιοσημείωτο ότι αποτελούν και τις πλέον ανταγωνιστικές οικονομίες σε παγκόσμιο επίπεδο. Εκείνος ο παράγοντας που παίζει καθοριστικό ρόλο τελικά, δεν είναι μόνον τα φορολογικά έσοδα που εισπράττει ένα κράτος αλλά ποια είναι η διάρθρωση των εσόδων και το πόσο αποτελεσματικά δαπανώνται τα ποσά αυτά καθώς και η ποιότητα και αποτελεσματική λειτουργία των δημοσιονομικών και γενικότερων θεσμών. (Rosen, 2009).

Ένας από τους παράγοντες που μας επιτρέπουν την μέτρηση του μεγέθους του δημόσιου τομέα και που επηρεάζει σημαντικά το δημόσιο έλλειμμα είναι αυτός των δημοσίων δαπανών. Οι δημόσιες δαπάνες μπορούν να διακριθούν σε 3 κατηγορίες:

- στις παραγωγικές δαπάνες,
- στις μεταβιβαστικές πληρωμές, και
- στις χρηματοοικονομικές δαπάνες.

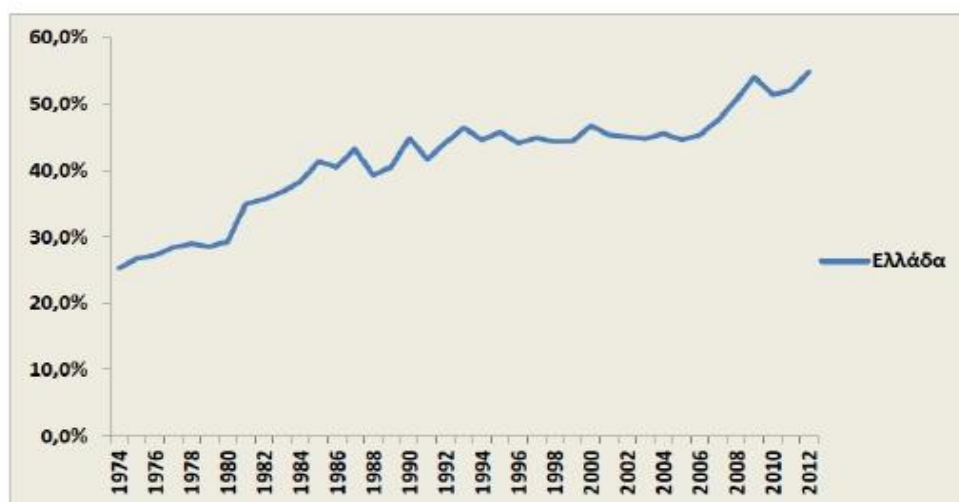
Οι παραγωγικές δαπάνες διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: την κατανάλωση και τις επενδύσεις, όπου η κατανάλωση περιλαμβάνει τις αμοιβές των υπαλλήλων και την ενδιάμεση ανάλωση, ενώ οι επενδύσεις περιλαμβάνουν τον ακαθάριστο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου και τις καθαρές αγορές περιουσιακών στοιχείων τύπου K2 (περιλαμβάνουν τις συναλλαγές σε γη και άλλα μη παραχθέντα στοιχεία, υλικά ή άυλα - φήμη και πελατεία, συμβόλαια δημιουργών και αθλητών).

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές διακρίνονται σε αυτές που διενεργούνται προς τα νοικοκυριά και σε αυτές που κατευθύνονται προς τις επιχειρήσεις αλλά και σε λοιπές μεταβιβάσεις. Το άθροισμα των παραγωγικών δαπανών και μεταβιβαστικών πληρωμών δημιουργούν τις πρωτογενείς δαπάνες. Οι χρηματοοικονομικές δαπάνες περιλαμβάνουν όλες τις δαπάνες που αφορούν στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές (Καραβίτης Ν., 2006).[5]

Εμβαθύνοντας στην Ελληνική οικονομία, διαπιστώνεται ότι έως το 1970 οι δημόσιες δαπάνες διατηρούνταν σε χαμηλό ποσοστό σε σχέση με το ΑΕΠ για να αρχίζουν να παρουσιάζουν μια αύξηση από το 1974 και έπειτα. Έτσι, ενώ το 1970, οι δημόσιες δαπάνες αντιπροσώπευαν κάτι λιγότερο από το 20% του Α.Ε.Π., το 1974 αυξήθηκε στο 25,3% για να ανέλθει στο 29,3% το 1980. Την δεκαετία του 80'θα ακολουθήσει μια ραγδαία αύξηση των δημοσίων δαπανών με αποτέλεσμα να φθάσουν το 1990 να αντιπροσωπεύουν 44,8% του ΑΕΠ. Την δεκαετία του 90'και στα πλαίσια της δημοσιονομικής προσαρμογής η Ελλάδα πραγματοποιεί μια προσπάθεια σταθεροποίησης και συγκράτησης των δημοσίων δαπανών και έτσι να φτάσουν να αντιπροσωπεύουν το 46,7% του ΑΕΠ το 2000 και να έχουν ανέλθει μόνον κατά 1,9% στην διάρκεια της δεκαετίας. Από το 2001 έως και το 2007 οι δημόσιες δαπάνες κυμαίνονται από 45% - 47,5% περίπου για να εμφανίσουν μια ραγδαία αύξηση το 2008 και να σκαρφαλώσουν στο 54,8%. Η αύξηση αυτή προήλθε ως απόρροια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν, κυρίως, για την στήριξη του χρηματοοικονομικού τομέα της οικονομίας.

Διάγραμμα 5: Δημόσιες Δαπάνες (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

ΠΗΓΗ: AMECO, Eurostat

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Συμπερασματικά, μελετώντας την αύξηση των δημοσίων δαπανών ως ποσοστό του Α.Ε.Π. παρατηρούμε ότι τα τελευταία τριάντα έτη ο δημόσιος τομέας της Ελλάδας υπερδιογκώθηκε σημαντικά και επίσης βλέπουμε ότι, όλα αυτά τα έτη, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των δημοσίων δαπανών υπήρξε πάντοτε διψήφιος και μόνον το 1995 εμφανίζει αρνητική μεταβολή και συνεχίζει έπειτα την αυξητική του πορεία αλλά με μονοψήφιους ρυθμούς καθώς η χώρα βρισκόταν σε προσπάθεια σύγκλισης της οικονομίας της προκειμένου να πετύχει την είσοδο της στο ενιαίο νόμισμα.

Δυστυχώς οι δημόσιες δαπάνες στην χώρα μας παρά το γεγονός ότι βρίσκονται κοντά στο μέσο όρο των χωρών της Ε.Ε., αποτελούν πρόβλημα για την Ελληνική οικονομία, κυρίως, ως προς τον τρόπο κατανομής τους και διάρθρωσης τους.

Ωστόσο τι συμβαίνει με την υστέρηση των δημοσιονομικών εσόδων; Τα δημόσια έσοδα αποτελούν σημαντικό στοιχείο στον προϋπολογισμό μιας χώρας προκειμένου να ασκήσει τις πολιτικές εκείνες που θα καταστήσουν ανταγωνιστική τόσο την οικονομία της χώρας όσο και τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτήν.

Η εξέλιξη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων της Ελλάδος είναι συνδεδεμένη με τη διαχρονική υστέρηση των Δημοσίων εσόδων. Τα έσοδα της γενικής κυβέρνησης παρουσιάζουν μια σταθερή απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ και από δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 διαπιστώνεται μια τάση σύγκλισης των δημοσιονομικών εσόδων με τον μέσο όρο των εταίρων κρατών καθώς η χώρα έχει ξεκινήσει την προσπάθεια για την ένταξη της στην ευρωζώνη. Ωστόσο, μετά το 2000 η ψαλίδα αρχίζει να ανοίγει ξανά και το 2009 η απόκλιση των εσόδων της γενικής κυβέρνησης της Ελλάδας από τον μέσο όρο της ΕΕ έφτασε περίπου στο επίπεδο που βρισκόταν στα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Το γεγονός της υστέρησης των δημοσιονομικών εσόδων στην Ελλάδα αντανακλά τα χρόνια δομικά και διαρθρωτικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν την Ελληνική οικονομία. Επίσης, καταδεικνύει τα προβλήματα των φοροεισπρακτικών μηχανισμών αλλά και ολόκληρης της δομής του φορολογικού συστήματος της χώρας μας με αποτέλεσμα το κράτος να μην μπορεί να δράσει δυναμικά σε ζωτικής σημασίας ζητήματα για την Ελληνική οικονομία όπως είναι η πάταξη της φοροδιαφυγής.[5]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Α. Ελληνόγλωσση

1. Αργεΐτης Γ., Δαφέρμος Γ., Νικολαΐδη Μ., (2011) *Κρίση Δημοσίου χρέους στην Ελλάδα - αιτίες και προοπτικές*
2. Βαβούρας Σ. Ι., (1993) *Δημόσιο Χρέος, εκδόσεις Παπαζήση*
3. Ιορδάνογλου Χ., (2008) *Η Ελληνική οικονομία στην μακρά διάρκεια 1954-2005, εκδοσεις Πόλις*
4. Καμάρας Ι. Δ., (2005) *Το χρονικό διόγκωσης του Δημοσίου Χρέους 1980 – 2005, Εφημερίδα «Η Καθημερινή»*
5. Καραβίτης Ν., (2008) *Δημόσιο Χρέος & Έλλειμμα. Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος*
6. Μελλάς Κ., (2010) *Η Ελλάδα και το Δημόσιο Χρέος, politikiautonomia.gr*
7. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2000, Απρίλιος 2001.*
8. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2001, Απρίλιος 2002.*
9. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2002, Απρίλιος 2003.*
10. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2003, Απρίλιος 2004.*
11. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2004, Απρίλιος 2005.*
12. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2005, Απρίλιος 2006.*
13. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2006, Απρίλιος 2007.*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

14. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2007*, Απρίλιος 2008.

15. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2008*, Απρίλιος 2009.

16. Τράπεζα της Ελλάδος, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2009*, Απρίλιος 2010.

17. Χαρδούβελης Γ., (2011) *Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις, προοπτική*

Β. Ξενόγλωσση

18. Buitter H. W. Chief Economist, Citigroup and Rahbari E. Economist, (2010) *Greece and the fiscal crisis in the EMU*

19. Galenianos M. (2015), *“The Greek Crisis: Origins and Implications”*, Research Paper No 16, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP)

20. Matsaganis, M. (2013), *“The Greek Crisis: Social Impact and Policy Responses”*, Friedrich Ebert Stiftung

21. Meghir C., Vayanos D. and Vettas N., (2010) *The economic crisis in Greece: A time of reform and opportunity, August 2010*

Γ. Πηγές από το Διαδίκτυο

22. ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομία και Δείκτες,

<http://www.statistics.gr/el/statistics/eco>

23. Eurostat, The Key to European Statistics,

<http://ec.europa.eu/eurostat>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

24. **Wikipedia**, «*Δημόσιο Έλλειμμα*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%BC%CE%B1

25. **Wikipedia**, «*Δημόσιο Χρέος*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%82

26. **Wikipedia**, «*Ελληνική Κρίση Χρέους 2009 έως σήμερα*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82_2009-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1

27. **Wikipedia**, «*Κρίση της Ευρωζώνης*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CE%B6%CF%8E%CE%BD%CE%B7%CF%82

28. **Wikipedia**, «*Οικονομία της Ελλάδας*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

«ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ»

3.1. Η έννοια του Δημόσιου Χρέους και οι βασικές διακρίσεις

Ο ορισμός του δημόσιου χρέους είναι το σύνολο των οφειλών σε χρηματικές μονάδες του ευρύτερου δημοσίου τομέα. Το περιεχόμενο του ευρύτερου δημόσιου τομέα συμπεριλαμβάνει όλα τα επίπεδα δημόσιας διοίκησης ενός κράτους (κυβέρνηση, νομαρχία, δήμος κλπ). Συνεπώς το δημόσιο χρέος κάθε κράτους είναι η επέκταση των προσωπικών χρεών των πολιτών του, αφού τα άτομα αποτελούν ροή εσόδων για την κυβέρνηση μέσω της φορολογίας. Το χρέος αυξάνεται από έτος σε έτος κατά το ποσό που ο κρατικός προϋπολογισμός παρουσιάζει έλλειμμα ή αντιστρόφως μειώνεται κατά το ποσό που παρουσιάζει πλεόνασμα. [5]

Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε ότι το δημόσιο χρέος είναι ένα αποτέλεσμα της χρηματοδότησης των δαπανών της κυβέρνησης και διαφέρει από το ιδιωτικό χρέος, το οποίο αποτελείται από τις υποχρεώσεις των ιδιωτών, των επιχειρήσεων και μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Η έννοια του δημόσιου χρέους μπορεί να παρουσιαστεί με διαφορετικούς τρόπους. Οι πιο κοινοί τύποι είναι το ακαθάριστο χρέος (υποχρεώσεις δημοσίου) και το καθαρό χρέος (κρατικά περιουσιακά στοιχεία μείον υποχρεώσεις). Επιπλέον το χρέος μπορεί να εκφραστεί ως εσωτερικό ή εξωτερικό και μπορεί να γίνει διάκριση μεταξύ χρέους με έκδοση δανείου σε εθνικό νόμισμα ή σε συνάλλαγμα. Ακόμη μια πολύ σημαντική, κυρίως για τη βιωσιμότητα του χρέους, είναι η διάκριση σε καταναλωτικό και παραγωγικό χρέος σύμφωνα με τις ανάγκες που καλύπτει το δάνειο.[1][5]

Ø Καθαρό και ακαθάριστο χρέος

Το ακαθάριστο δημόσιο χρέος περιλαμβάνει το σύνολο των υποχρεώσεων του δημοσίου. Η έννοιά του σχετίζεται άμεσα με το ύψος των δαπανών εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους οι οποίες κυρίως αφορούν τους τόκους και τα χρεολύσια και

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

αποτελούν μία από τις βασικότερες πτυχές του προβλήματος του δημοσίου χρέους.

Κατά συνέπεια, το μέτρο του δημόσιου χρέους που χρησιμοποιείται συνήθως είναι το ακαθάριστο χρέος, δηλαδή το σύνολο χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων της κυβέρνησης, αντανakλώντας το γεγονός ότι τα αντίστοιχα στοιχεία είναι πιο εύκολα διαθέσιμα και ότι υπάρχει μια σχέση μεταξύ του ακαθάριστου χρέους και του ύψους των πληρωμών για την εξυπηρέτηση του. Το δημόσιο χρέος μπορεί να θεωρηθεί ως ένα υποσύνολο των υποχρεώσεων από πλευράς του ισολογισμού. Υποχρεώσεις είναι αυτές που παρέχουν οικονομικά οφέλη για τις μονάδες που κατέχουν τις αντίστοιχες οικονομικές αξιώσεις. Για να καθοριστεί μια υποχρέωση ως χρέος θα πρέπει οι μελλοντικές πληρωμές να οφείλονται από τον οφειλέτη στον πιστωτή. Διαφορετικά μέσα περιλαμβάνουν το ακαθάριστο χρέος, όπως τα χρεόγραφα, τα δάνεια και οι πληρωτέοι λογαριασμοί.

Το καθαρό χρέος, δηλαδή οι ακαθάριστες χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις μείον τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία της κυβέρνησης, αντανakλούν το σωρευτικό σύνολο των προηγούμενων δημοσιονομικών ελλειμμάτων, και αντιπροσωπεύουν το καθαρό δανεισμό από την κυβέρνηση σε κάθε περίοδο. Ο καθαρός δανεισμός είναι σημαντικό στοιχείο για κάθε ολοκληρωμένη ανάλυση του χρέους μιας χώρας, της βιωσιμότητας του και των δημοσιονομικών κινδύνων. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι το καθαρό χρέος προκύπτει από την αφαίρεση των διαθεσίμων, των ρευστών και καταθέσεων των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών από το ακαθάριστο χρέος.

Η διάκριση μεταξύ των δύο εννοιών γίνεται με γνώμονα τη φύση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων της κυβέρνησης που αποτελεί το χαρακτηριστικό που διακρίνει το ακαθάριστο και το καθαρό χρέος. Αυτά χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες: τα περιουσιακά στοιχεία που κρατούνται από την κυβέρνηση ως ενδιάμεσος χρηματοπιστωτικός οργανισμός και τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, που χτίζονται με την προοπτική των μελλοντικών υποχρεώσεων.[5][6]

Ως ενδιάμεσος χρηματοπιστωτικός οργανισμός, η κυβέρνηση δανείζεται κεφάλαια τα οποία αυξάνουν τις ακαθάριστες χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις για να χορηγούν δάνεια τόσο σε ιδιώτες (π.χ. υποθήκες) όσο και σε θεσμικά όργανα (π.χ. επενδυτικά

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

δάνεια για την περιφερειακή ανάπτυξη). Όλα τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία που απέκτησε συνήθως αποφέρουν έσοδα από τόκους προς την κυβέρνηση και θα πρέπει να συμψηφίζονται με το ακαθάριστο χρέος της. Η άλλη κατηγορία χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων της κυβέρνησης σχετίζεται με τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

Ένα θέμα του ορισμού του δημοσίου χρέους που απασχολεί πολλές χώρες αφορά το επίπεδο του δημοσίου τομέα που εξετάζεται. Κατά τους Chouraqui et.al (1986) σε ορισμένες χώρες, το μεγαλύτερο μέρος της προσοχής εστιάζεται στο χρέος της κεντρικής διοίκησης, ενώ σε άλλες επικεντρώνεται στις υποχρεώσεις του δημοσίου τομέα ως σύνολο.[6]

Ø Εξωτερικό και εσωτερικό χρέος

Ανάλογα με την προέλευσή του το χρέος διακρίνεται σε εσωτερικό, έναντι δανειστών στο εσωτερικό της χώρας (πολίτες και ομάδες στο εσωτερικό της χώρας δάνεισαν χρήματα στην κυβέρνηση για να συνεχίσει να λειτουργεί) και εξωτερικό, οφειλόμενο σε ξένους δανειστές όπως είναι διεθνείς οργανισμοί και ξένες κυβερνήσεις. Εκτιμάται ότι το εσωτερικό χρέος έχει αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία καθώς επιδρά αρνητικά στην ζήτηση και την αγοραστική δύναμη αυτής. Πολλές χώρες έχουν υψηλό εξωτερικό χρέος ωστόσο αυτές οι οποίες έχουν ισχυρή οικονομία μπορούν να διαχειριστούν το χρέος χωρίς να συντρέξει κάποιος κίνδυνος αφού είναι σε θέση να εξάγουν επιτυχώς αγαθά και υπηρεσίες έτσι ώστε να κερδηθούν τα χρήματα τα οποία απαιτούνται για να αποπληρώσει το χρέος.

Αντίθετα τα έθνη τα οποία έχουν αδύναμη οικονομία δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που προκύπτουν από το ύψος του χρέους, καθώς λόγω αυτής της αδυναμίας δημιουργείται μια πτώση στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και έτσι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που εξάγουν δεν επαρκούν για να καλύψουν τα δάνειά τους. Αυτό τρέφει πολλούς κινδύνους για την οικονομία τους και αν δεν προβλεφθεί νωρίς το πρόβλημα τότε το κράτος μπορεί να οδηγηθεί ακόμα και σε πτώχευση. Συνήθως το ξένο χρέος είναι σε μορφή συναλλάγματος και όλα τα ποσά που καταβάλλονται για τόκο, αμοιβές και άλλες δαπάνες είναι επίσης σε αυτό το νόμισμα. [1][5][6]

Εικόνα 1: Παγκόσμιο δημόσιο χρέος

ΠΗΓΗ: Economist

Ø Καταναλωτικό και παραγωγικό δημόσιο χρέος

Ακόμη μία διάκριση του χρέους είναι αυτή του καταναλωτικού και του παραγωγικού δημοσίου χρέους, που χαρακτηρίζεται ανάλογα του σκοπού κάλυψης του δανείου ώστε να καλυφθούν παραγωγικές ή καταναλωτικές δαπάνες του δημοσίου. Ο καταναλωτικός δανεισμός είναι ιδιαίτερα επιζήμιος και αρκετά επικίνδυνος αφού αυξάνει το χρέος χωρίς να διευρύνει την παραγωγική δυνατότητα της οικονομίας και του εθνικού εισοδήματος. Από την άλλη πλευρά το παραγωγικό δημόσιο χρέος συμβάλει στην βελτίωση της παραγωγικής δυνατότητας της οικονομίας. Το παραγωγικό δημόσιο χρέος θεωρείται αυτοεξυπηρετούμενο καθώς μέσω αυτού αυξάνεται το εθνικό εισόδημα αφού επιταχύνοντας τις επενδύσεις χρηματοδότησης από το προϊόν δανείου, παρέχεται η δυνατότητα στο Δημόσιο για εξεύρεση πρόσθετων πόρων αναγκαίων για την εξόφληση του δανείου.[5][6]

Ø Βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο χρέος

Άλλη σημαντική διάκριση του δημοσίου χρέους που επισημαίνεται από τον Ishfaq (2010), γίνεται με κριτήριο την διάρκεια αποπληρωμής του. Οι χώρες ανάλογα με τις δανειακές ανάγκες που έχουν και τους καλύτερους όρους που επιδιώκουν να πετύχουν επιλέγουν τον κατάλληλο για αυτές χρόνο δανεισμού ώστε να καταφέρουν να ανταποκριθούν εμπρόθεσμα στην αποπληρωμή. Συνεπώς καταλήγουμε στις ακόλουθες κατηγορίες:

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

- Βραχυπρόθεσμο χρέος, που αφορά δανεισμό με διάρκεια λήξης εντός της τρέχουσας χρήσης για την κάλυψη τρεχουσών κυρίως αναγκών
- Μακροπρόθεσμο χρέος, με μεγαλύτερη διάρκεια αποπληρωμής που αφορά την άντληση κεφαλαίων για την υποστήριξη δημοσίων δαπανών και επενδύσεων

Η διάρκεια του δανεισμού εξαρτάται κυρίως από τις συνθήκες που επικρατούν στις αγορές. Συγκεκριμένα ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός προτιμάται όταν υπάρχουν ταμειακές δυσχέρειες στο δημόσιο τομέα κι έτσι οι δημόσιοι φορείς καταφεύγουν σε βραχυπρόθεσμο δανεισμό. Συχνά τα κράτη ανανεώνουν τα βραχυπρόθεσμα δάνεια με τη λήξη τους οπότε στην ουσία μετατρέπονται σε μακροπρόθεσμο δανεισμό. Σε περιόδους ύφεσης θεωρείται προτιμότερο για την οικονομία η έκδοση βραχυπρόθεσμων δανείων παρά μακροπρόθεσμων επειδή τα πρώτα εκδίδονται με σχετικά χαμηλότερα επιτόκια και τα κράτη έχουν την τάση να αποφεύγουν τις μεγάλης διάρκειας δεσμεύσεις. Από την άλλη πλευρά, στον μεσομακροπρόθεσμο δανεισμό καταφεύγουν τα κράτη για χρηματοδότηση δημοσίων επενδύσεων και δαπανών, έργα τα οποία είναι χρονοβόρα και έχουν μεγάλο κόστος. Στις αναπτυσσόμενες χώρες ο μακροχρόνιος δανεισμός αποτελεί τον πιο βασικό μοχλό οικονομικής ανάπτυξης.[1][2]

Ø Απεχθές χρέος

Μετά την υπογραφή του δεύτερου μνημονίου ανάμεσα σε Ελλάδα και τρόικα είχε γίνει συζήτηση αν και κατά πόσο τα δάνεια που λάμβανε η Ελλάδα ήταν απεχθή. Το 1927 ο καθηγητής Sack² διατύπωσε για πρώτη φορά την έννοια του απεχθούς χρέους. Συγκεκριμένα για να θεωρηθεί ένα χρέος απεχθές πρέπει να συντρέχουν τρεις προϋποθέσεις :

- Τα δάνεια να συμφωνήθηκαν χωρίς τη συγκατάθεση των πολιτών
- Τα ποσά που εισέρευσαν από τα δάνεια να σπαταλήθηκαν με τρόπο που αντιβαίνει στα συμφέροντα και τις ανάγκες του έθνους.
- Ο πιστωτής να είναι ενήμερος για αυτή την κατάσταση.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Τέλος, οφείλουμε να τονίσουμε ποια είναι η σχέση και οι διαφορές μεταξύ ελλείμματος και χρέους.

Συνήθως υπάρχει σύγχυση μεταξύ των εννοιών του δημοσίου χρέους και του ελλείμματος. Το δημόσιο χρέος είναι συσσωρευμένα ελλείμματα και αναφέρεται σε μια χρονική στιγμή ενώ το έλλειμμα αναφέρεται σε μια χρονική περίοδο. Έλλειμμα είναι η διαφορά ανάμεσα στα ετήσια έσοδα του κράτους και τις δαπάνες που κάνει. Όταν οι δαπάνες είναι μεγαλύτερες από τα έσοδα τότε έχουμε έλλειμμα ενώ αντίστροφα όταν τα έσοδα είναι μεγαλύτερα από τις δαπάνες έχουμε πλεόνασμα. Όταν μια κυβέρνηση ακολουθεί πολιτικές ελλειμμάτων, ουσιαστικά δεσμεύεται ότι μελλοντικά θα παρουσιάσει πλεονασματικούς προϋπολογισμούς οι οποίοι θα αντισταθμίσουν στο μέλλον τα ελλείμματα που είχε δημιουργήσει. Ακόμη κι αν μειώνεται το έλλειμμα εξακολουθεί να χρηματοδοτείται μέσω δημοσίου δανεισμού και να αυξάνει το χρέος μιας χώρας. Το δημόσιο χρέος σταματά να αυξάνεται μόνο όταν υπάρχει πλεόνασμα στον κρατικό προϋπολογισμό. Όταν ένα κράτος έχει μακροχρόνια ελλείμματα το χρέος διογκώνεται με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση της οικονομίας και περιορισμό της ανάπτυξης.[1][2]

3.2. Διαμόρφωση Δημοσίου Χρέους και η δυναμική του

Συνήθως οι κυβερνήσεις δανείζονται για να καλύψουν προσωρινές ανάγκες, όπως αυτές που προκύπτουν όταν τα εκτιμώμενα έσοδα είναι χαμηλότερα από τις εκτιμώμενες δαπάνες. Οι εθνικές κυβερνήσεις συχνά προτιμούν να δανείζονται παρά περιορίσουν τις δαπάνες ή να αυξήσουν τους φόρους γιατί φοβούνται το πολιτικό κόστος. Ο δανεισμός για τη χρηματοδότηση δημοσίων έργων, ειδικά όταν υπάρχει μεγάλη ανεργία, είναι ακόμη μία αιτία του δημοσίου χρέους και δικαιολογείται εν μέρει από τη μακροπρόθεσμη κοινωνική χρησιμότητα τους. Τα μεγάλα χρέη του δημοσίου προκύπτουν για την κάλυψη έκτακτης ανάγκης όταν είναι δύσκολο να χρηματοδοτηθούν οι εκτεταμένες δραστηριότητες της κυβέρνησης.

Πότε το δημόσιο χρέος θεωρείται πλεονεκτικό; Όταν τα εθνικά κονδύλια εξασφαλίζονται με επιτόκιο χαμηλότερο από αυτό που προβλέπεται για τον ιδιωτικό τομέα και οι χρηματοοικονομικές πράξεις της κυβέρνησης χρηματοδοτούνται σε μόνιμη βάση.[7]

Κυβερνήσεις με αξιόπιστες και ισχυρές οικονομίες, μπορούν να αντλήσουν κεφάλαια από την έκδοση των δικών τους κινητών αξιών, όπως τα κρατικά ομόλογα. Έθνη, ομάδες ή απλά άτομα μπορούν να αγοράσουν αυτά τα ομόλογα, και η κυβέρνηση υπόσχεται να τους εξοφλήσει με ένα ορισμένο επιτόκιο.

Επιπλέον οι πολιτικές και οι θεσμοί παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της τοπικής αγοράς κρατικών ομολόγων και του δημοσίου χρέους. Συγκεκριμένα σε πολλές περιπτώσεις παράγοντες που αναφέρουν οι Forslund et. al. (2011), όπως ο χαμηλός πληθωρισμός, το κράτος δικαίου, το μέγεθος της χώρας, το μέγεθος του τραπεζικού συστήματος, οι ευέλικτες συναλλαγματικές ισοτιμίες, το δημοσιονομικό κενό συσχετίζονται θετικά με την ανάπτυξη της εγχώριας αγοράς κρατικών ομολόγων, ενώ αντίθετα η δημοσιονομική ισορροπία και η αύξηση του ΑΕΠ συσχετίζονται αρνητικά με το μέγεθος της αγοράς κρατικών ομολόγων.[7]

Ωστόσο σύμφωνα με τον Ishfaq (2010), οι πιο αδύναμες σε επιρροή κυβερνήσεις, οι οποίοι δεν διαθέτουν αξιοπιστία και δεν μπορούν να εκδώσουν ομόλογα, καταφεύγουν σε διεθνείς οργανισμούς, ή ακόμη και σε τράπεζες, για να τους χορηγήσουν δάνεια, συνήθως με λιγότερο ευνοϊκούς όρους .

3.2. Μέτρηση, στοιχεία και αξιολόγηση του Δημόσιου Χρέους

Οι δείκτες που αναφέρονται στο δημόσιο χρέος συχνά δεν ακολουθούν τα διεθνή πρότυπα και ενδέχεται να έχουν πολλούς διαφορετικούς ορισμούς. Διεθνώς υπάρχουν πολλοί δείκτες που αναφέρονται στην μέτρηση του δημοσίου χρέους, του κόστους και των κινδύνων του δημόσιου χρέους καθώς και την βιωσιμότητα του.

Ο δείκτης χρέους που χρησιμοποιείται συχνότερα είναι ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ. Μάλιστα η ίδια η ΕΕ έχει ορίσει δύο δημοσιονομικούς στόχους για την αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης μιας χώρας, που βασίζονται στο ΑΕΠ. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι ο λόγος του πρωτογενούς ελλείμματος προς το ΑΕΠ θα πρέπει να είναι μικρότερος από 3% , ενώ ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ΑΕΠ μικρότερος του 60%.[6]

Ο δείκτης του χρέους προς το ΑΕΠ μετρά το επίπεδο του χρέους σε σχέση με την οικονομική δραστηριότητα της χώρας, που θεωρεί ότι για τη χρηματοδότηση των

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

επιβαρύνσεων του χρέους είναι διαθέσιμοι όλοι οι πόροι του ΑΕΠ αν και αυτό δεν ισχύει πάντα. Ωστόσο είναι ο σημαντικότερος δείκτης για τη μέτρηση του χρέους, αφού υποδεικνύει τον βαθμό φερεγγυότητας της κυβέρνησης.

Επίσης είναι πιθανό οι κινήσεις του δείκτη χρέους προς ΑΕΠ είναι πιθανό να σχετίζονται αρνητικά με την αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας. Τι δείχνει αυτό; Ότι μια αναπτυσσόμενη οικονομία μειώνει τη σχετική σημασία του δημόσιου χρέους, παρά το ότι η μείωση του δείκτη του χρέους αυξάνει την παραγωγή. Παρ' όλα αυτά, ο δείκτης του χρέους προς το ΑΕΠ τείνει να μειώνεται σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης, αφήνοντας τις κυβερνήσεις σε καλύτερη οικονομική θέση για να αντιμετωπίσουν αιφνίδιους οικονομικούς κραδασμούς. Αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι σε πολλές χώρες, η πρόσφατη αύξηση του δημόσιου χρέους έχει μειώσει σημαντικά την ευελιξία του προϋπολογισμού.

Το βέλτιστο επίπεδο του χρέους θα πρέπει ιδανικά να είναι μηδέν; Αυτό δεν μπορεί να ισχύει στην πράξη και υπάρχουν δύο σημαντικοί λόγοι. Αφενός, η ύπαρξη δημόσιων επενδυτικών σχεδίων αποδίδει κοινωνικά οφέλη μεγαλύτερα από το κόστος του δανεισμού γεγονός που μπορεί να δικαιολογεί την ύπαρξη κάποιου ύψους χρέους, αφετέρου, το βέλτιστο επίπεδο του χρέους είναι ενδογενές, ανάλογα με τις επικρατούσες οικονομικές συνθήκες, οι οποίες είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα και με το πέρασμα του χρόνου.

Ωστόσο δεν υπάρχει ένας απλός τρόπος να κατανοηθεί ποιο θα πρέπει να είναι το βέλτιστο επίπεδο του χρέους, που συμβάλλει στην επίτευξη των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών στόχων κάθε χώρας. Σύμφωνα με τους Chouraqui et.al. (1986), τόσο τα υψηλά όσο και τα χαμηλά επίπεδα χρέους συνδέονται με περιόδους ευημερίας αλλά και ύφεσης.[6]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

A. Ελληνόγλωσση

1. Βαβούρας Σ. Ι., (1993) *Δημόσιο Χρέος, εκδόσεις Παπαζήση*
2. Καραβίτης Ν., (2008) *Δημόσιο Χρέος & Έλλειμμα. Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος*

B. Πηγές από το Διαδίκτυο

3. ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομία και Δείκτες,

<http://www.statistics.gr/el/statistics/eco>

4. Eurostat, The Key to European Statistics,

<http://ec.europa.eu/eurostat>

5. Wikipedia, «Δημόσιο Χρέος»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%82

6. Oecd.org, Jean – Claude Chouraqui, Brian Jones, Robert Bruce Montador, «*Public debt in a medium – term perspective*»

http://www.oecd.org/eco/public-finance/public%20debt%20in%20a%20medium_term%20perspective.pdf

7. Scienedirect, Forslund K., (2011), «*The determinants of the composition of public debt in developing and emerging market countries*»

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187993371100025X>

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

«ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

4.1. Το ύψος του Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα

Η Ελλάδα αποτέλεσε μια από τις περιφερειακές οικονομίες της νομισματικής ένωσης που αντιμετώπισε τα μεγαλύτερα προβλήματα ως συνέπεια του συνδυασμού του ύψους του δημοσίου χρέους, των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και των ελλειμμάτων στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της. Χαρακτηριστική είναι η αρνητική και συνεχώς επιδεινούμενη εξέλιξη του δημοσιονομικού ελλείμματος της χώρας ως ποσοστό του ΑΕΠ από το 1974. Οι βασικές αιτίες διαμόρφωσης του δημόσιου χρέους προέκυψαν μέσα από ένα συνδυασμό:

- Εθνικών παραγόντων, όπως οι διαχρονικά υψηλές κρατικές δαπάνες, η εκτεταμένη φοροδιαφυγή και η έλλειψη επαρκών δημόσιων εσόδων, η διαφθορά και οι πελατειακές σχέσεις, οι χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες του παραγωγικού συστήματος και η έλλειψη γενικότερα μεταρρυθμίσεων και προσαρμογών σε όλα τα επίπεδα με επιπτώσεις στην δημοσιονομική εικόνα της χώρας.
- Εξωτερικών - διεθνών παραγόντων όπως, η αυξημένη και εύκολη πρόσβαση σε ξένα κεφάλαια με χαμηλό επιτόκιο, η συμμετοχή της χώρας στην ευρωζώνη χωρίς την αναγκαία προετοιμασία και προσαρμογή, η ίδια η αρχιτεκτονική της ευρωζώνης και η έλλειψη εκ των προτέρων μηχανισμών ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, η χαλαρή και a la carte εφαρμογή των κανόνων της ΕΕ.[1][4][5]

Στην Ελλάδα, η αποκλιμάκωση του χρέους της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ, εδώ και 20 χρόνια είναι ο κυρίαρχος στόχος της κάθε κυβέρνησης. Μάλιστα το γεγονός ότι η δημοσιονομική πολιτική θα έχει πλέον το κύριο βάρος για τη σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας μετά την ένταξη της Ελλάδος στην ευρωζώνη, καθιστά το δημόσιο χρέος μια από τις σημαντικότερες μακροοικονομικές μεταβλητές για τη διαμόρφωση των υπόλοιπων δημοσιονομικών μεγεθών. Πέραν όμως αυτού, ο περιορισμός του συνεπάγεται την εξοικονόμηση σημαντικών πόρων,

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση άλλων τομέων της οικονομίας (Μελλάς Κ.,2010).[6]

Ξεκινώντας από το 1974, η ελληνική οικονομία έκλεισε μια περίοδο υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και εισήλθε σε μία φάση στασιμότητας, η οποία την χαρακτήρισε για τις επόμενες δεκαετίες. Επίσης με την αποκατάσταση της δημοκρατίας, η χώρα εισήλθε και σε μια νέα πολιτική φάση, την «περίοδο της Μεταπολίτευσης», που την χαρακτηρίζει ως σήμερα.

Κατά την περίοδο 1974 - 1980, το δημόσιο χρέος αυξήθηκε ελαφρώς σε ανεκτά επίπεδα, ενώ οι δαπάνες εξυπηρέτησης των τόκων αποτελούσαν μικρό ποσοστό του ετήσιου ΑΕΠ της χώρας.

Συγκεκριμένα το δημόσιο χρέος στις αρχές της δεκαετίας του 70' δεν ξεπερνούσε το 20% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Από τα μέσα της δεκαετίας του 70' και έπειτα θα διαπιστώσουμε μια συνεχή ανοδική πορεία του χρέους όπου το 1975 θα ανέλθει στο 24,6% του ΑΕΠ, να συνεχίσει την δεκαετία του 80' την ανοδική του πορεία με έντονους ρυθμούς. . Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ εμφάνισε ραγδαία αύξηση από το 1980 και έπειτα φθάνοντας στο 28,4% του ΑΕΠ το 1980 και 34,2% το 1981 συνεχίζοντας την ραγδαία άνοδο του σε όλη την δεκαετία του 80' και στις αρχές της δεκαετίας του 90' για να φθάσει το 1993 να αγγίξει το 110% του ΑΕΠ.[1][2]

Το υψηλό χρέος της Ελλάδας που ξεκίνησε, όπως αναφέραμε, την ανοδική του πορεία από τα μέσα της δεκαετίας του 70', δημιούργησε τις τελευταίες δύο δεκαετίες μια εύθραυστη χρηματοπιστωτική κατάσταση καθώς είχαν αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό οι τόκοι και τα χρεολύσια που καλούνταν να πληρωθούν κάθε χρόνο (Αργείτης, Νικολαΐδη 2011).[2]

Πολλές οικονομικές έρευνες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι το πρόβλημα του δημοσίου χρέους έχει τις ρίζες του στην οικονομική πολιτική που ασκήθηκε στη δεκαετία του 1980. Στόχος της πολιτικής εκείνης της περιόδου ήταν η αναθέρμανση της ελληνικής οικονομίας, η οποία προερχόταν όμως από δανειακά κεφάλαια τα οποία ενίσχυαν το ύψος του δημοσίου χρέους. Κατά την περίοδο αυτή η αύξηση του χρέους είναι δραματική, ενώ σημαντική είναι και η αύξηση των δαπανών για την εξυπηρέτησή του.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Από το 1994, καθώς η Ελλάδα καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για να ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ για την εισαγωγή της στην Νομισματική ένωση, η δημοσιονομική εικόνα της χώρας εμφανίζεται να μεταβάλλεται θετικά καθώς, ένα από τα κριτήρια και ίσως το σημαντικότερο, ήταν το να καταφέρει να μειώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα κάτω του 3%, καθώς και το δημόσιο χρέος να μην υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ (Nelson R.,2010).[20][21]

Η προετοιμασία της χώρας για την επικείμενη είσοδο της στην Ευρωζώνη, και η ανάγκη ικανοποίησης των κριτηρίων της Συνθήκης του Μάαστριχτ, καθιστούσε επιτακτική την ανάγκη μείωσης του ύψους του δημόσιου χρέους. Σε ένα βαθμό ήταν επιτυχής η προσπάθεια αυτή καθώς επιτεύχθηκε ο στόχος του περιορισμού του επιπέδου του δημοσίου χρέους ως το 1999. Πρέπει όμως να σημειωθεί πως το 1995, λόγω της υιοθέτησης των ευρωπαϊκών στατιστικών μεθόδων ESA95, άλλαξε ο τρόπος μέτρησης του ΑΕΠ, ενώ αναθεωρήθηκε το μέγεθός του.

Συνεπώς από τα μέσα της δεκαετίας του 90' και συγκεκριμένα από το 1994 και έπειτα διαπιστώθηκαν σημάδια σταθεροποίησης του Δημοσίου χρέους καθώς είχε ξεκινήσει μια πορεία δημοσιονομικής προσαρμογής για την ένταξη της Ελλάδας στην ζώνη του Ευρώ. Η σταθεροποίηση αυτή του δημόσιου χρέους οφειλόταν κυρίως στα πρωτογενή πλεονάσματα που σημειωνόταν κάθε χρόνο από το 1994 έως το 2002 καθώς, επίσης, στην επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ.[3][14]

Μετά το 2000 και την είσοδο της χώρας στην Ευρωζώνη, το χρέος σταθεροποιήθηκε στα επίπεδα του 100% - 110%. Κατά την περίοδο αυτή, ένα χρέος αυτού του επιπέδου θεωρούταν βιώσιμο και μπορούσε να εξυπηρετηθεί, αφού τα επιτόκια ήταν ιδιαίτερα χαμηλά. Η δεκαετία αυτή ξεκίνησε με θεωρητικά θετικές προοπτικές, με μία όμως ελληνική οικονομία η οποία έδειχνε ότι αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα υψηλού χρέους και μειωμένης ανταγωνιστικότητας. Η εισαγωγή του ευρώ και η επακόλουθη ευκολία δανεισμού λόγω του κοινού νομίσματος κάλυψε τα προβλήματα αυτά και οδήγησε σε λανθασμένες πολιτικές αποφάσεις. Η πορεία της χώρας προς το Ευρώ, η διοργάνωση των Ολυμπιακών αλλά και η αισιοδοξία που κυριάρχησε από την είσοδο στην ΟΝΕ, έκαναν την Ελληνική οικονομία να φαντάζει ακλόνητη και ισχυρή και χωρίς να έχει προσπαθήσει να πραγματοποιήσει τις απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές που απαιτούνταν, τόσο από την είσοδο στο Ευρώ όσο και από τα μηνύματα που λάμβανε από κρίσεις σε άλλες χώρες που είχαν υιοθετήσει ισχυρό

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

νόμισμα. Η δραστική μείωση των επιτοκίων δανεισμού κατασπαταλήθηκε, το κράτος διογκώθηκε περαιτέρω και η κατανάλωση με δανεικά συνεχίστηκε.

Η είσοδος στο Ευρώ έδωσε, τόσο στο Ελληνικό Δημόσιο, όσο και στις εμπορικές τράπεζες, την δυνατότητα εξεύρεσης φθηνών κεφαλαίων από το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα το οποίο την περίοδο εκείνη εμφανιζόταν να διαθέτει αστείρευτη ρευστότητα. Έτσι το Δημόσιο κατάφερε να καλύψει τις δαπάνες για τα μεγάλα έργα των Ολυμπιακών Αγώνων καθώς και τα ελλείμματα που εμφάνιζε αλλά και οι εμπορικές τράπεζες με την σειρά τους, χρηματοδότησαν το Δημόσιο (μέσω της αγοράς ομολόγων) αλλά και τον ιδιωτικό τομέα ώστε να καλύψει, κυρίως, καταναλωτικές δαπάνες και αγορές κατοικιών.[11]

Ο εκτροχιασμός των δημοσιονομικών ελλειμμάτων σε συνδυασμό με την μείωση του ρυθμού ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας είχε ως συνέπεια να αναδειχθεί το μέγεθος του χρέους ως ποσοστό του Α.Ε.Π. και καθώς το Α.Ε.Π. άρχισε να μειώνεται, λόγω της ύφεσης της Ελληνικής οικονομίας, το πρόβλημα του χρέους γινόταν όλο και πιο έντονο.

Από το 2000 έως το 2007 η Ελλάδα διατήρησε σταθερό το δημόσιο χρέος της περίπου στο 100% του ΑΕΠ, με το έτος 2003 όπου παρουσίασε το ποσοστό 97,4% του ΑΕΠ ενώ το 2004 98,9%. Το 2008 ξεκίνησε να καταγράφεται μια εκ νέου αλματώδης άνοδος του χρέους, η οποία οδήγησε το λόγο του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα και συγκεκριμένα στο ποσοστό του 110,7% του ΑΕΠ.[11]

Η εξάρτηση της Ελλάδας από την εξωτερική χρηματοδότηση για τη στήριξη του προϋπολογισμού και του ελλείμματος του ισοζυγίου της, καθιστούσε την οικονομία ιδιαίτερα ευάλωτη στις μεταβολές της εμπιστοσύνης των επενδυτών. Αν και το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης το φθινόπωρο του 2008 οδήγησε σε μια κρίση ρευστότητας για πολλές χώρες, η ελληνική κυβέρνηση αρχικά αντιμετώπισε την κρίση σχετικά καλά και ήταν σε θέση να συνεχίσει την πρόσβαση σε νέα κεφάλαια από τις διεθνείς αγορές.[11]

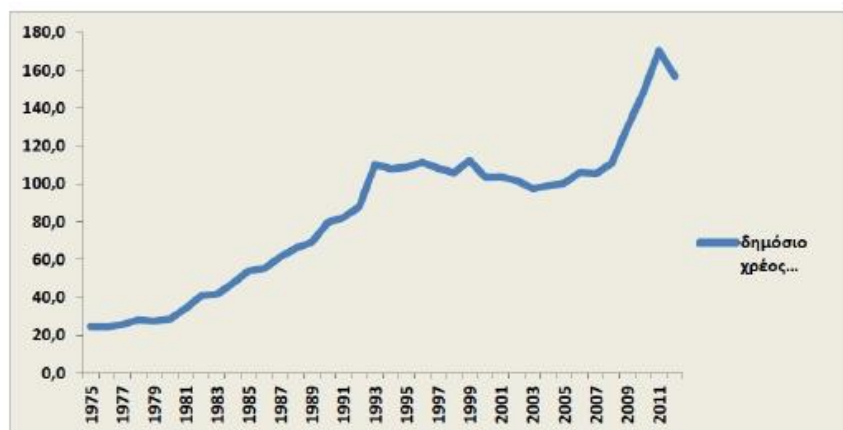
Με το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το 2008, αναδείχτηκαν οι προϋπάρχουσες διαρθρωτικές αδυναμίες και οι μακροοικονομικές ανισορροπίες της

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Ελληνικής οικονομίας όπως είναι: το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, το ανεπαρκές φορολογικό σύστημα και η ελλιπής κρατική οργάνωση.

Το κυριότερο πρόβλημα όμως είναι το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας, το οποίο φαίνεται τόσο στο τεράστιο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών όσο και στον υψηλότερο ελληνικό πληθωρισμό σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης καθώς αυτό δηλώνει ότι εισάγουμε πολύ περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες από ότι εξάγουμε, γεγονός που είναι απόρροια της αδυναμίας της ελληνικής οικονομίας να παράγει ανταγωνιστικά προϊόντα. Η επιβάρυνση των δαπανών για κοινωνική ασφάλιση, η χαμηλή αποδοτικότητα των δημοσίων δαπανών και η εκτεταμένη παραοικονομία και φοροδιαφυγή δημιούργησαν ιδιαίτερα δυσμενή δημοσιονομική κατάσταση, με το δημόσιο χρέος να εκτοξεύεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα (Χαρδούβελης Γ., 2011).

Διάγραμμα 6: Δημόσιο Χρέος (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Αποτέλεσμα αυτής της μακρόχρονης ανοδικής πορείας του δημοσίου χρέους της Ελλάδος ήταν να ξεπεράσει το 2010 το 140%, να εκτοξευθεί το 2011 στο 170,3% του ΑΕΠ και έπειτα από μια σημαντική απομείωση (λόγω PSI) να συνεχίζει να παραμένει σε υψηλά επίπεδα και συγκεκριμένα στο 156,9% του ΑΕΠ για το έτος 2012.

Το 2014 το δημόσιο έλλειμμα της Ελλάδας διαμορφώθηκε στο 3,6% του ΑΕΠ και το χρέος στο 178,6% του ΑΕΠ, σύμφωνα με τη δεύτερη κοινοποίηση των στοιχείων της Eurostat για το έλλειμμα και το χρέος των κρατών - μελών της ΕΕ το 2014. Το δημόσιο έλλειμμα το 2014 διαμορφώθηκε στο 3,6% του ΑΕΠ από 12,4% το 2013 και 8,8% το 2012. Το ελληνικό χρέος διαμορφώθηκε το 2014 στο 178,6% του ΑΕΠ. Στα

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

301,908 δισ. ευρώ διαμορφώθηκε το δημόσιο χρέος το γ' τρίμηνο του 2015, πιο πάνω από το α' τρίμηνο του ίδιου έτους οπότε και ανερχόταν σε 301,516 δισ. ευρώ, σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η ΕΛΣΤΑΤ. Το δημόσιο χρέος το γ' τρίμηνο του 2014 ήταν 315,459 δισ. ευρώ και η μείωση στο α' τρίμηνο του 2015 οφείλεται κυρίως στην επιστροφή 10,9 δισ. ευρώ στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας από το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και σε πληρωμή 2,8 δισ. ευρώ στο ΔΝΤ.

Στον πίνακα 4 αποτυπώνεται το ύψος του δημοσίου χρέους της Ελλάδας σε δισ ευρώ και ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά την διάρκεια των τελευταίων σαράντα ετών.[11]

Πίνακας 8: Ύψος δημοσίου χρέους στην Ελλάδα 1975 - 2014

Δημόσιο χρέος					
Έτος	Ποσοστό του ΑΕΠ (%)	Δισ €	Έτος	Ποσοστό του ΑΕΠ (%)	Δισ €
1975	17,33	0,5	1995	93,17	87.0
1976	16,88	0,6	1996	94,62	98.0
1977	17,02	0,7	1997	91,76	105.4
1978	22,08	1,1	1998	89,2	112.1
1979	21,58	1,3	1999	88,5	118.8
1980	21,41	1,5	2000	99,64	141.2
1981	25,44	2,2	2001	100,1	152.1
1982	28,71	3,1	2002	98,28	159.5
1983	32,97	4,3	2003	94,26	168.3
1984	39,34	6,3	2004	95,07	183.5
1985	45,98	8,9	2005	106,85	212.8
1986	47,75	11,1	2006	103,41	225.3
1987	53,66	14,1	2007	103,01	240.0
1988	58,65	19,7	2008	109,31	264.6
1989	61,69	23,4	2009	126,78	301.0
1990	68,22	31,2	2010	146,3	330.3
1991	70,45	39,8	2011	171,3	356.0
1992	75,27	49,1	2012	156,9	304.7
1993	94,39	69,4	2013	175	319.2
1994	92,52	77,1	2014	177,1	317.1

ΠΗΓΗ: Eurostat

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Το διάγραμμα απεικονίζει την εκτίναξη του δημόσιου χρέους μετά το 2008.

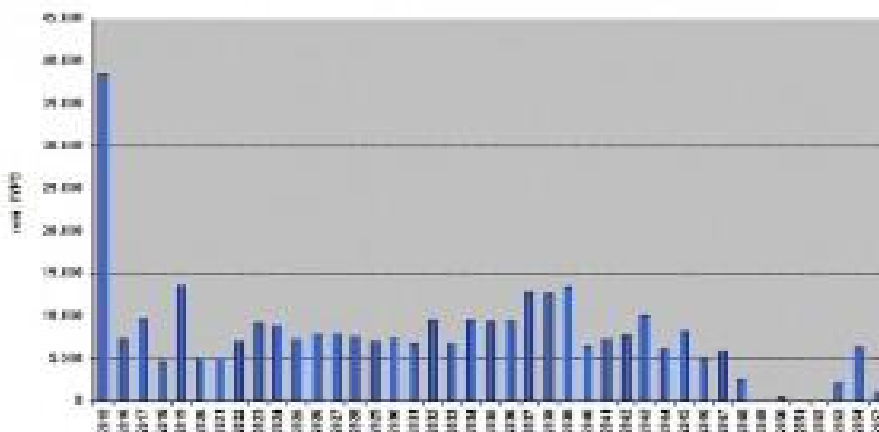
Διάγραμμα 7: Εξέλιξη δημόσιου χρέους 2002 - 2015

ΠΗΓΗ: ΟΔΔΗΧ

Με βάση το Διάγραμμα 7, παρατηρούμε ότι η καμπύλη του χρέους διαχρονικά είναι αυξητική με εξαίρεση το 2012 που μειώθηκε λόγω PSI. Από το σύνολο του χρέους τα 204,5δισ€ (το 65,37%) αφορούν δάνεια του μηχανισμού στήριξης. Με βάση τα στοιχεία με 30/6/2015 του Οργανισμού Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους τα 312,8δισ€ πρέπει να τα αποπληρώσουμε ως το 2057. Στο Διάγραμμα 8 απεικονίζεται το ποσό που πρέπει να αποπληρώνουμε κάθε χρόνο ως το 2057. Το ποσό αποπληρωμής για κάθε χρόνο διαφοροποιείται αν προστεθούν νέα Δανειακά Κεφάλαια.

Διάγραμμα 8: Ποσά αποπληρωμής μέχρι το 2057

ΠΗΓΗ: ΟΔΔΗΧ

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Μεταξύ άλλων, ένας σημαντικός δείκτης που έχει σχέση με το Δημόσιο Χρέος είναι αυτός που το απεικονίζει ως ποσοστό του ΑΕΠ. Έχει ιδιαίτερη σπουδαιότητα γιατί αποτελεί ουσιαστικά και πραγματικά έναν δείκτη ευημερίας, πιστοληπτικής ικανότητας και μας δείχνει κατά πόσο ως Κράτος είμαστε σε θέση να αποπληρώσουμε αυτά που χρωστάμε με βάση αυτά που παράγουμε.

Παρατηρούμε ότι η διαχρονική εξέλιξη του Χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ (Διάγραμμα 9) είναι ανοδική και από 98% το 2003 έφτασε στο 177,1% το 2014. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους, είτε γιατί αυξάνεται το χρέος είτε γιατί το ΑΕΠ μειώνεται.

Διάγραμμα 9: Εξέλιξη του Χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ 2002 – 2014

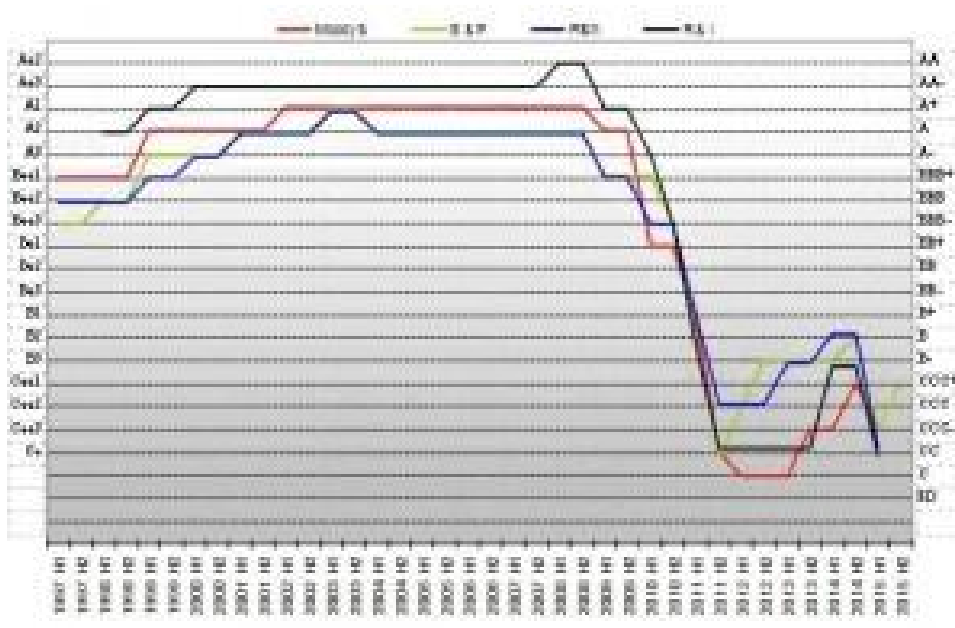
ΠΗΓΗ: ΟΔΔΗΧ

Ο δείκτης Χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ σε συνδυασμό με τα απόλυτα νούμερα του Χρέους αποτελούν δύο παράγοντες που έχουν μερίδιο στις βαθμολογίες των Οίκων Αξιολόγησης (Moody's, Fitch, Standard & Poor's). Οι Οίκοι αυτοί με τις αναφορές τους και τις αξιολογήσεις τους ουσιαστικά καθορίζουν το αξιόχρεο της Χώρας μας, αλλά και το ποσό μελλοντικού δανεισμού και φυσικά το κόστος του. Στο Διάγραμμα 9 απεικονίζονται οι βαθμολογίες των Οίκων αξιολόγησης από το 1997 και έπειτα.

Οι καμπύλες που ακολουθούν είναι οι βαθμολογίες των Οίκων, όπου παρατηρούμε ότι είναι αντιστροφές με αυτή που ακολουθεί η καμπύλη του Χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ στο Διάγραμμα 9, καθώς και η καμπύλη του χρέους στο Διάγραμμα 7.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Διάγραμμα 9: Βαθμολογίες Οίκων αξιολόγησης από το 1997 και μετά

ΠΗΓΗ: ΟΔΔΗΧ

Στον πίνακα 9, αναλύεται η πορεία για τους ελληνικούς δείκτες χρέους από το 2001 και μετά. Βλέπουμε ότι το δημόσιο χρέος της Ελλάδας εμφανίζει συνεχή διόγκωση μετά το 2001 και φτάνει στις υψηλότερες τιμές στα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας. Η Ελλάδα πέτυχε την είσοδο της στην Ευρωζώνη, παρόλο που στην πραγματικότητα δεν είχε επιτύχει το κριτήριο σύγκλισης του 3% του ΑΕΠ για το δημόσιο έλλειμμα. Το ελληνικό επίπεδο του δημοσίου χρέους ήταν σταθερά υψηλό παρουσιάζοντας διακυμάνσεις γύρω από το 100% του ΑΕΠ από το 1993 και μετά.

Πίνακας 9: Δημοσιονομικά στοιχεία Ελλάδας, 2001 – 2014

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Χρέος/ΑΕΠ (%)	100,1	98,3	94,2	95,1	106,9	10,4	103,1	109,3	126,8	146,0	171,4	156,9	175	177,1
Χρέος (δισ. €)	152,1	159,5	168,3	183,5	212,8	225,3	240	264,6	301	330,3	356	304,7	319,2	317,1
Δημοσιονομικό έλλειμμα (%)	-4,5	-4,9	-5,7	-7,6	-5,5	-6,1	-6,7	-9,9	-15,3	-11,1	-10,2	-8,7	-12,3	3,5

ΠΗΓΗ: Eurostat

Ουσιαστικά η κρίσης χρέους της Ελλάδας ξεκινά στο τέλος του 2009, όταν η νέα κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι τα δημοσιονομικά στοιχεία είχαν παραποιηθεί από την προηγούμενη κυβέρνηση. Οι αναθεωρημένες εκτιμήσεις για το 2009, έθεσαν το

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

έλλειμμα του προϋπολογισμού από 6% σε 12,7% του ΑΕΠ, και το δημόσιο χρέος από 99,6% σε 129,4% του ΑΕΠ. Αυτό ακολουθήθηκε σύντομα από υποβαθμίσεις της αξιολόγησης των ελληνικών ομολόγων από τρεις σημαντικούς οίκους αξιολόγησης, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταδίκασε την Ελλάδα για παραποίηση των στοιχείων της ως προς τα δημόσια οικονομικά της.

Στη συνέχεια η ελληνική κυβέρνηση προσπάθησε ανεπιτυχώς να μειώσει το ύψος του δημοσιονομικού ελλείμματος με σκληρά μέτρα λιτότητας, τα οποία όμως σε μεγάλο βαθμό ήταν ανεπαρκή για την αντιμετώπιση της ραγδαίας αύξησης του ελλείμματος του προϋπολογισμού και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στις αγορές (Kosmidou et. al. 2015).[16][17]

Ποια είναι η αλήθεια; Η Ελλάδα χρεοκόπησε ξανά τον Μάιο 2010, όταν έληγαν 10 δισ. ευρώ ομόλογα του ελληνικού Δημοσίου που οι διεθνείς κεφαλαιαγορές δεν είχαν καμία διάθεση να αναχρηματοδοτήσουν. Αυτό συνέπεσε με τις επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ευρώπη που ήταν έντονες και οι ρυθμοί ανάπτυξης παγκοσμίως αργοί, και έτσι δημιουργήθηκαν ερωτηματικά για το μέλλον της Ευρωζώνης και την παραμονή της Ελλάδας σε αυτήν. Αμέσως, το κόστος δανεισμού άρχισε να ανεβαίνει σε απαγορευτικά επίπεδα και η ελληνική κρίση άρχισε να λαμβάνει απρόβλεπτες διαστάσεις. (Ξαφά, 2014)[8]

Στην ουσία το πρόβλημα της Ελλάδας δεν ήταν τόσο η υψηλή ονομαστική αξία του χρέους της, όσο τα απαγορευτικού ύψους επιτόκια που διαμορφώθηκαν μετά την αποκάλυψη του δημοσιονομικού ελλείμματος, και την υποβάθμιση της πιστοληπτικής της ικανότητας. Τα επιτόκια αυτά διαμορφώθηκαν ουσιαστικά λόγω της άρνησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να λειτουργήσει ως δανειστής έσχατης ανάγκης, αγοράζοντας τα ελληνικά ομόλογα.

Η εξελισσόμενη ύφεση επιταχύνθηκε από τη αδυναμία της χώρας για άντληση κεφαλαίων από τις κεφαλαιαγορές. Η κυβέρνηση ξεκίνησε να ψάχνει για εναλλακτικές λύσεις και για ένα σχέδιο διάσωσης που θα συνέβαλλε στη μείωση του ελλείμματος και την αποφυγή της χρεωκοπίας. Έτσι τον Μάρτιο του 2010, τα κράτη - μέλη της Ευρωζώνης συμφώνησαν να διαθέσουν χρηματοδότηση και οικονομική βοήθεια προς την Ελλάδα σε συνεργασία με το ΔΝΤ, όταν η ελληνική κυβέρνηση θα το αιτούταν. (Kosmidou et. al., 2015)[16][17]

4.2. Τα αίτια δημιουργίας προβλήματος του Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα αποτελεί συνέπεια των μεγάλων δημοσιονομικών χρεών και ελλειμμάτων που έφτασαν στο σημείο ώστε να μην είναι βιώσιμα.

Οι παράγοντες που προκάλεσαν την οικονομική ύφεση στην Ελλάδα είναι ένας συνδυασμός εθνικών και διεθνών αιτιών. Στο εσωτερικό της χώρας, οι υψηλές κρατικές δαπάνες, οι διαρθρωτικές δυσκαμψίες, η φοροδιαφυγή και η διαφθορά έχουν συμβάλει στη συσσώρευση του ελληνικού χρέους. Σε διεθνές επίπεδο, η το ευρώ και η χαλαρή εφαρμογή των κανόνων της ΕΕ έχουν συμβάλει ανάλογα στην κρίση στην χώρα.

Συνεπώς σύμφωνα με την διάκριση των αιτιών σε εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες, τα αίτια που συνέβαλλαν στην διόγκωση του ελληνικού χρέους είναι τα παρακάτω:

- **Εσωτερικοί παράγοντες**

Ø *Υψηλές κρατικές δαπάνες και τα χαμηλά κρατικά έσοδα:* Από το 2001 έως το 2007, το ΑΕΠ στην Ελλάδα αυξήθηκε με μέσο ετήσιο ρυθμό αρκετά υψηλότερο της Ευρωζώνης (4,3% έναντι 3,1%). Αυτό οφείλεται στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης που τροφοδοτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την εύκολη πρόσβαση στην πίστωση και στις δημόσιες επενδύσεις που χρηματοδοτήθηκαν από την ΕΕ και την κεντρική κυβέρνηση. Το διάστημα που ακολούθησε παρουσιάστηκε μεγάλη αύξηση των κρατικών δαπανών, αν και δεν αυξήθηκαν τα δημόσια έσοδα. Η υστέρηση στα έσοδα οφείλεται κυρίως στους πολύ χαμηλούς άμεσους φόρους επί υψηλών εισοδημάτων κι επιχειρηματικών κερδών σε σχέση με τις λοιπές χώρες της ΕΕ, ενώ οι έμμεσοι φόροι, που επιβαρύνουν είδη μαζικής κατανάλωσης ήταν σχεδόν στα ίδια επίπεδα με τα ευρωπαϊκά. Η αύξηση των δημοσίων δαπανών κατά τα προκάλεσε μεγάλη αύξηση των δανειακών απαιτήσεων και σε υψηλά επίπεδα συσσωρευμένου δημόσιου χρέους. Επίσης σημαντικοί παράγοντες που προκάλεσαν αύξηση του δημόσιου χρέους είναι η δημοσιονομική σπατάλη, η αναποτελεσματική δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα, τα δαπανηρά συστήματα συντάξεων και υγείας, η φοροδιαφυγή, και μια γενική έλλειψη βούλησης για την επίτευξη και διατήρηση μιας δημοσιονομικής πειθαρχίας.[12][21]

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Ø *Διαρθρωτικές πολιτικές και μείωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας:* Η Ελλάδα εκτός από το υψηλό έλλειμμα, παρουσίασε παράλληλα και τη μεγαλύτερη μείωση της παραγωγής στην Ευρωζώνη. Η διεθνής ανταγωνιστικότητα μειώθηκε δραματικά εξαιτίας των υψηλών μισθών και της χαμηλής παραγωγικότητας. Εμφανίστηκε έλλειμμα στις τρέχουσες συναλλαγές και αναγκάστηκε να καταφύγει στον εξωτερικό δανεισμό.

· Διεθνείς παράγοντες

Ø *Αυξημένη πρόσβαση σε ξένα κεφάλαια με χαμηλό επιτόκιο:* Η υιοθέτηση του ευρώ ως εθνικού νομίσματος το 2001 στην Ελλάδα σημειώνεται ως σημαντική αιτία για την συσσώρευση δημοσίου χρέους. Το ευρώ επέτρεψε στην Ελλάδα να δανείζονται με ένα πιο ευνοϊκό επιτόκιο λόγω και της μεγαλύτερης αξιοπιστίας με την οποία αντιμετώπιζαν οι επενδυτές τις χώρες αυτές λόγω του κοινού νομίσματος, γεγονός που καθιστούσε ευκολότερη την χρηματοδότηση του κρατικού προϋπολογισμού και την εξυπηρέτηση των υφιστάμενων χρεών.

Ø *Προβλήματα με την επιβολή των κανόνων της ΕΕ:* Το 1997, τα μέλη της ΕΕ υιοθέτησαν το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, μια συμφωνία για την ενίσχυση της εποπτείας και της επιβολής των κανόνων των δημόσιων οικονομικών που προβλέπονται στην Συνθήκη του Μάαστριχτ. Τα δημοσιονομικά ελλείμματα δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 3% του ΑΕΠ και το δημόσιο χρέος να μην υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ. Αν ένα κράτος- μέλος θεωρείται ότι έχει ανεπαρκώς συμμορφωθεί με τα διορθωτικά μέτρα που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η διαδικασία μπορεί τελικά να οδηγήσει στην επιβολή προστίμου. Ωστόσο μετά την εισαγωγή του ευρώ, υπήρξε ένας αυξανόμενος αριθμός κρατών μελών που αδυνατούσαν να συμμορφωθούν με τα όρια που θέτει το Σύμφωνο, με την ΕΕ να επιπλήττει και να πιέζει για την ενίσχυση των οικονομικών χωρίς όμως να επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις. Η Ελλάδα είχε παραβιάσει το όριο του 3% για κάθε έτος από το 2000, ενώ το χρέος στην χώρα ήταν πάνω από 100% του ΑΕΠ μετά την εισαγωγή στο ευρώ . (Nelson et. al. 2010)[21]

Ø *Έλλειψη κεφαλαίων αλληλεγγύης από την ΕΕ:* Οι κυβερνήσεις της Ευρωζώνης δεν προθυμοποιήθηκαν να στηρίξουν την Ελλάδα, ενώ η ελληνική δημοσιονομική κρίση κλιμακώνεται. Ακόμη υπήρχε έλλειψη κονδυλίων αλληλεγγύης σε επίπεδο ΕΕ. Η ΕΕ είναι μια νομισματική ένωση, όχι όμως μια οικονομική ένωση με κοινό προϋπολογισμό. Οποτεδήποτε μια κρίση συμβαίνει μέσα στην ΕΕ, δεν υπάρχει κανένας μηχανισμός προσαρμογής που να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μια τέτοια κρίση σε υπερεθνικό επίπεδο. Η έλλειψη ευρωπαϊκής αλληλεγγύης αντανακλάται στην αύξηση των ελληνικών spreads έναντι των γερμανικών ομολόγων.(Kouretas & Vlamis, 2010)[18]

4.3. Οι συνέπειες προβλήματος του Δημόσιου Χρέους στην Ελλάδα

- **Οικονομικές Επιπτώσεις**

Η ελληνική οικονομία μπήκε σε τροχιά ύφεσης το 2008 και παρουσίασε σημαντική συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας μέχρι το 2014. Συγκεκριμένα το πραγματικό ΑΕΠ μειώθηκε πάνω από 25% από την έναρξη της ύφεσης.

Επίσης το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δέχεται πολλές πιέσεις. Οι ισολογισμοί των ελληνικών τραπεζών μαστίζονται από πολύ υψηλά επίπεδα μη- εξυπηρετούμενων δανείων. Περίπου το 40% του συνόλου των δανείων που παρέχονται από τις ελληνικές τράπεζες θεωρούνται ως μη εξυπηρετούμενα, ενώ οι ελληνικές τράπεζες κατέχουν σημαντικό μέρος των ομολόγων του δημοσίου. Ακόμη υπάρχει μεγάλη εκροή καταθέσεων από τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα. Οι ελληνικές τράπεζες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Παρά το γεγονός ότι η ΕΚΤ τον Φεβρουάριο του 2015 σταμάτησε να δέχεται τα ελληνικά ομόλογα ως ενέχυρο για χρηματοδότηση, εξακολουθεί να δίνει ασφάλεια και ανάσα για τις ελληνικές τράπεζες μέσω του Μηχανισμού Έκτακτης Ρευστότητας (ELA).[15]

Ωστόσο, η σημαντικότερη συνέπεια για το τραπεζικό σύστημα της χώρας επήλθε τον Ιούνιο του 2015 με την αδυναμία αποπληρωμής των υποχρεώσεων της χώρας προς το ΔΝΤ και η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε στην επιβολή περιορισμών στην

διακίνηση κεφαλαίων, περιορίζοντας τα χρήματα που οι Έλληνες μπορούν να αποσύρουν από τις τράπεζες. (Harari, 2015)[15]

· **Πολιτικές Επιπτώσεις**

Η οικονομική κρίση κατέστρεψε τα παλιά κυρίαρχα κόμματα, που στήριζαν το σχέδιο διάσωσης και δέχτηκαν τα μέτρα λιτότητας καθώς είδαν τα εκλογικά ποσοστά τους να γίνονται μονοψήφιοι αριθμοί ενώ αναδείχθηκαν νέες πολιτικές δυνάμεις. Οι μεταρρυθμίσεις επεβλήθησαν σε απρόθυμες κυβερνήσεις, σε μια ελλιπώς προετοιμασμένη δημόσια διοίκηση και σε ένα εχθρικό κοινωνικό περιβάλλον. Οι μεταρρυθμίσεις θα έπρεπε να έχουν λάβει χώρα ταυτόχρονα με την λήψη των μέτρων λιτότητας μειώνοντας την ευελιξία της κυβέρνησης να απορροφήσει τις τριβές που αναπόφευκτα θα δημιουργούνταν στην χώρα, ώστε να θιγούν μέσω των μεταρρυθμίσεων, οι κατεστημένες δομές προνομίων στην ελληνική κοινωνία και κράτος. (Matsaganis, 2013)[19]

· **Κοινωνικές Επιπτώσεις**

∅ Τεράστιο ήταν το κοινωνικό κόστος κατά την δημοσιονομική προσαρμογή στο δημοσιονομικό ισοζύγιο. Η πτώση της παραγωγής και της οικονομικής δραστηριότητας οδήγησε σε άμεση πτώση του βιοτικού επιπέδου και των κοινωνικών συνθηκών. Σύμφωνα με τον Matsaganis (2013), οι βασικότερες κοινωνικές επιπτώσεις των παραπάνω εξελίξεων για την Ελλάδα είναι οι ακόλουθες:[19]

∅ *Αύξηση ανεργίας:* Το ποσοστό ανεργίας άρχισε να αυξάνεται όσο η ύφεση γινόταν πιο βαθιά, ενώ αντίστοιχα ο αριθμός των εργαζομένων άρχισε να μειώνεται σημαντικά. Έτσι πολλές γυναίκες παρέμειναν νοικοκυρές και πολλοί νέοι δεν κατάφεραν να φύγουν από το πατρικό σπίτι. Ακόμη, η Ελλάδα κατέχει το υψηλότερο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων εργαζομένων στην ΕΕ (περισσότερο από το ένα τρίτο του συνόλου των εργαζομένων). Οι απώλειες θέσεων εργασίας, με τη μορφή του κλεισίματος των επιχειρήσεων έχουν αυξηθεί επίσης σημαντικά στην χώρα.[19]

∅ *Μείωση εισοδήματος:* Η απώλεια εισοδήματος για όσους που ακόμα εργάζονται είναι καθοριστικής σημασίας, καθώς τα εισοδήματα των Ελλήνων έχουν μειωθεί και αγγίζει τα επίπεδα που ήταν πριν περίπου μια δεκαετία.[19]

∅ *Φτώχεια:* Το ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

συγκριτικά με το 2009. Ωστόσο αν και οι απώλειες των εισοδημάτων των Ελλήνων ήταν δραματικές, η αύξηση του ποσοστού της φτώχειας ήταν μικρότερη.[19]

- Ø *Κοινωνικές παροχές:* Η πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη έχει γίνει πιο δύσκολη κατά τα τελευταία έτη. Δυστυχώς, υπάρχουν ενδείξεις ότι πολλές χιλιάδες Έλληνες χάνουν την υγειονομική κάλυψη τους (τουλάχιστον προσωρινά), είτε επειδή είναι άνεργοι, ή δουλεύουν αδήλωτοι, είτε επειδή αδυνατούν να πληρώσουν τις ασφαλιστικές εισφορές.[19]
- Ø *Ανισότητα:* Η ανισότητα στην χώρα αυξήθηκε σημαντικά από το 2012. Δηλαδή, η άνοδος της ανισότητας ξεκίνησε καθώς η ύφεση βάθαινε. Μετά το 2012, τόσο η φτώχεια όσο και η ανισότητα παρουσίασαν αύξηση, κυρίως λόγω της απότομης αύξησης της ανεργίας. Η λιτότητα ενίσχυσε την ανισότητα μεγαλώνοντας την απόσταση μεταξύ φτωχών και πλουσίων.[19]
- Ø *Ευτυχία και ικανοποίηση:* Διάφορες έρευνες δείχνουν μια απότομη πτώση στα επίπεδα ευτυχίας και ικανοποίησης των Ελλήνων τα τελευταία χρόνια από τη ζωή τους σε σύγκριση κυρίως με την περίοδο του 2004.[19]

Η κρίση χρέους στην Ελλάδα μπορεί να προκαλέσει μια γενικότερη κρίση σε άλλες χώρες της Ευρωζώνης με παρόμοια δημοσιονομικά προβλήματα (όπως η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία). Η ΕΕ δεν θα άφηνε κανένα μέλος της να μην εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του χρέους της, καθώς το σχετικό πολιτικό κόστος θα ήταν σημαντικό για κάθε πλευρά. Θα υπήρχε μια γενική απώλεια εμπιστοσύνης της ικανότητας της ΕΕ να ασχοληθεί με τα δημοσιονομικά και ευρύτερα οικονομικά προβλήματα και προκλήσεις.

Αν η Ελλάδα, εγκαταλείψει οικειοθελώς την Ευρωζώνη θα υπάρξει σημαντικό οικονομικό κόστος για την χώρα, καθώς λόγω της υποτίμησης του εθνικού νομίσματος θα είναι υποχρεωμένη να καταβάλλει μεγαλύτερες πληρωμές έχοντας να αντιμετωπίσει την αδυναμία πρόσβασης της σε διεθνείς κεφαλαιαγορές, γεγονός που θα δυσκολεύει και την χρηματοδότηση του προϋπολογισμού της και του εμπορικού ισοζυγίου της. (Kouretas & Vlamis, 2010)[18]

Η ελληνική κρίση τονίζει την ανάγκη για ισχυρότερη ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση, τουλάχιστον με τη μορφή ενός αυστηρότερου Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Αν και η Ευρωζώνη έχει μια ενιαία νομισματική

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

πολιτική, παρουσιάζει ταυτόχρονα πολλές διαφορετικές εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα και ανισορροπίες που απειλούν τη βιωσιμότητα της ύπαρξης ενός κοινού νομίσματος.

Επίσης η ελληνική κρίση αποκαλύπτει ανισορροπίες εντός της ευρωζώνης. Βόρειο-ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γερμανία, έχουν στηριχθεί στις εξαγωγές για την οικονομική ανάπτυξη και επιδιώκουν πολιτικές που έχουν ως στόχο την προώθηση μιας τέτοιας μορφής ανάπτυξης. Σε συνδυασμό με τις συντηρητικές δημοσιονομικές πολιτικές που προάγουν υψηλά επίπεδα αποταμιεύσεων, οι χώρες αυτές έχουν παρουσιάσει μεγάλα πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους. Αντίθετα, ορισμένες χώρες της Νότιας Ευρώπης, όπως η Ελλάδα, είχαν υψηλότερα επίπεδα αύξησης των μισθών και πιο επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές, που οδηγούν σε λιγότερο ανταγωνιστικές εξαγωγές και χαμηλότερα επίπεδα των αποταμιεύσεων. Οι χώρες αυτές έχουν μεγάλο έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και δανείζονται για τη χρηματοδότηση αυτών των ελλειμμάτων. Εντούτοις, δεν είναι ξεκάθαρο αν οι χώρες της Βόρειας Ευρώπης, όπως η Γερμανία είναι διατεθειμένες να λάβουν τα αναγκαία μέτρα στις δικές τους εγχώριες οικονομίες για να προωθήσουν την εξισορρόπηση εντός της Ευρωζώνης. (Nelson et. al., 2010)[20][21]

4.4. Απομείωση του ελληνικού Δημόσιου Χρέους (Private Sector Involvement – PSI)

Ζώντας κάτω από τις συνθήκες που θέτει το Μνημόνιο, οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας δεν θεώρησαν το πρόγραμμα αυτό ως μια ευκαιρία διόρθωσης των χρόνιων ανισορροπιών της οικονομίας τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, αλλά το αντιμετώπισαν σαν μια υποχρέωση που επιβλήθηκε στην χώρα από ξένες δυνάμεις, με αποτέλεσμα να λαμβάνονται πολύ αργά ουσιαστικά μέτρα για την επανεκκίνηση της οικονομίας και να περιορίζονται κυρίως σε οριζόντιες περικοπές στον δημόσιο τομέα και στους συνταξιούχους.

Μέσα λοιπόν σε ένα κλίμα συνεχών τριμηνιαίων ελέγχων από την Τρόικα, για να διαπιστωθεί η πορεία των μέτρων που λαμβάνονταν, διαπιστώθηκε από το καλοκαίρι του 2011 ότι χρέος της χώρας δεν μπορεί να καταστεί βιώσιμο καθώς, παρά τα

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

σκληρά μέτρα περιστολής δαπανών που είχε λάβει η Ελληνική κυβέρνηση αλλά και αυτά προκειμένου να αυξήσει τα φορολογικά έσοδα, τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα και ο αρνητικός ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε στο -7,1% στο τέλος του 2011 (στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ).

Η νέα προσωρινή κυβέρνηση που ανέλαβε τον Νοέμβριο του 2011 προχώρησε ταχύτατα στην υλοποίηση του PSI Plus και πριν την 15η Μαρτίου είχε ήδη πραγματοποιηθεί με μεγάλη επιτυχία η ανταλλαγή των ομολόγων του ΕΔ, ύψους € 177 δισ., που είχαν εκδοθεί με βάση το ελληνικό δίκαιο, με νέα μακροπρόθεσμα ομόλογα ονομαστικής αξίας κατά 53,5% χαμηλότερη από την αξία των αρχικών ομολόγων. Η όλη διαδικασία της ανταλλαγής ολοκληρώθηκε έως τις 11 Απριλίου 2012 με την ολοκλήρωση της ανταλλαγής των ομολόγων που είχαν εκδοθεί με βάση ξένο δίκαιο.

Κάθε κρατικό ομόλογο που βρίσκεται στην κατοχή του ιδιωτικού τομέα θα «κουρευτεί» κατά 53,5% και θα ανταλλαχθεί με τα ακόλουθα:

- Με νέους τίτλους που θα εκδώσει το ελληνικό δημόσιο, ονομαστικής αξίας ίσης με το 31,5% των ομολόγων που ανταλλάσσονται.
- Με διετή ομόλογα που θα εκδώσει το EFSF (European Financial Stability Facility), ονομαστικής αξίας ίσης με το 15% των τίτλων που ανταλλάσσονται.
- Με ομόλογα συνδεδεμένα με την πορεία του ελληνικού ΑΕΠ, τα οποία θα εκδώσει το ελληνικό δημόσιο.

Οι τίτλοι αυτοί θα προσφέρουν στους κατόχους τους από το 2015 και αργότερα ένα ποσό που θα αντιστοιχεί έως και το 1% του ονομαστικού τους ποσού, σε περίπτωση που το ονομαστικό ΑΕΠ της χώρας υπερβαίνει ένα καθορισμένο ανώτατο όριο και η πραγματική ανάπτυξη υπερβεί κάποιους καθορισμένους στόχους. Την ημέρα διακανονισμού του PSI το ελληνικό δημόσιο παρέδωσε στους πιστωτές έντοκα γραμμάτια βραχυπρόθεσμης διάρκειας του EFSF ως αντάλλαγμα για τους μη αποπληρωθέντες τόκους έως και τις 24 Φεβρουαρίου 2012 στα ομόλογα που ανταλλάχθηκαν.

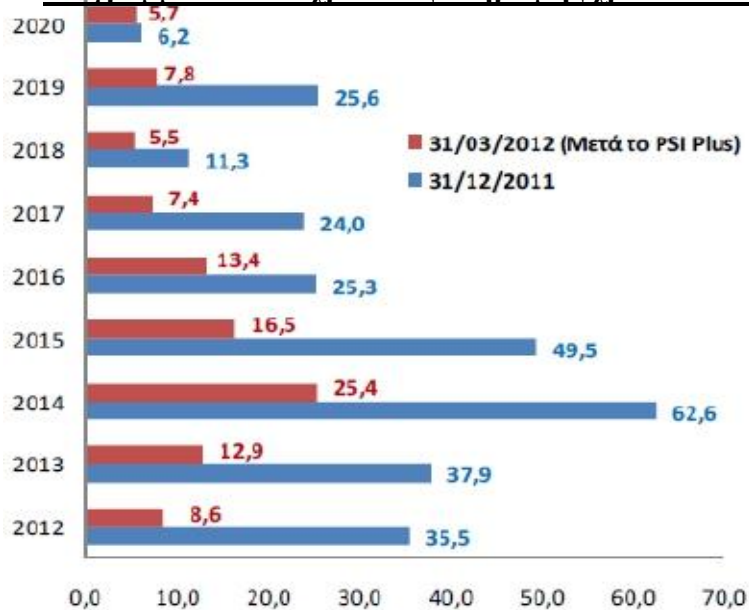
Τα επιτόκια των ομολόγων που έλαβαν οι πιστωτές στο πλαίσιο του PSI διαμορφώθηκαν ως εξής:

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

- Για την περίοδο από το 2013 έως το 2015 σε 2%.
- Για την περίοδο από το 2016 έως το 2020 σε 3%
- το 2021 σε 3,65%
- Για την περίοδο από το 2022 έως και το 2024 σε 4,3%

Το Eurogroup της 12^{ης} Μαρτίου 2012 ενέκρινε το χρονοδιάγραμμα εκταμίευσης του 2ου ΠΧΕ της Ελλάδος, ύψους € 130 δισ., τόσο όσον αφορά την παροχή των αναγκαίων χρηματοδοτήσεων για την υλοποίηση του PSI Plus, ύψους περίπου €70 δισ., όσο και την εκταμίευση των πρόσθετων χρηματοδοτήσεων, ύψους περίπου €60 δισ. Πιο αναλυτικά, τα €30 δισ. παραχωρήθηκαν με τη μορφή ομολόγων του ΕΤΧΣ για να καλύψουν το 15% της αξίας των ομολόγων του ιδιωτικού τομέα που συμμετέχουν στην ανταλλαγή μέσω του PSI Plus, ενώ επιπλέον € 40 δισ. προσφέρονται για την ενίσχυση των κεφαλαίων του ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ). Τα κεφάλαια του ΤΧΣ, συνολικού ύψους €50 δισ., θα χρησιμοποιηθούν δυνητικά για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών για κάλυψη των ζημιών τους από τη συμμετοχή τους στο PSI Plus, καθώς και από την απομείωση των δανείων τους τα επόμενα έτη. Τα υπόλοιπα € 60 δισ. προστέθηκαν στα κεφάλαια ύψους €34,5 δισ. που έχει ακόμη να λάβει η Ελλάδα από το ΠΧΕ Ι του Μαΐου 2010.[9][10]

Διάγραμμα 10: Υποχρεώσεις πληρωμής χρεολυσίων

ΠΗΓΗ: Alpha Bank

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Στο διάγραμμα 10 αποτυπώνεται η μείωση του ύψους των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου που έχουν λήξει έως το 2020 και περιγράφει ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει πολύ μικρότερη δανειακή επιβάρυνση της οικονομίας της από λήξεις και ανάγκες αναχρηματοδότησης χρέους σε ολόκληρη την περίοδο έως το 2020.

Με την ολοκλήρωση του PSI Plus υπήρξε η πεποίθηση στην χώρα ότι, τόσο η πορεία του ονομαστικού ΑΕΠ της χώρας όσο και η δημοσιονομική προσαρμογή θα βελτιωθούν ουσιαστικά με τη μείωση της αβεβαιότητας και την επαναφορά του οικονομικού κλίματος σε επίπεδα πολύ καλύτερα από αυτά που αντιστοιχούν σε καταστάσεις καταστροφολογίας, πανικού και αποσυνθέσεως του πολιτικού συστήματος, όπως αυτές που επικράτησαν στην Ελλάδα στην περίοδο Σεπτεμβρίου 2011 – Φεβρουαρίου 2012 (Alpha BANK, τεύχος 117, 2012).[9][10]

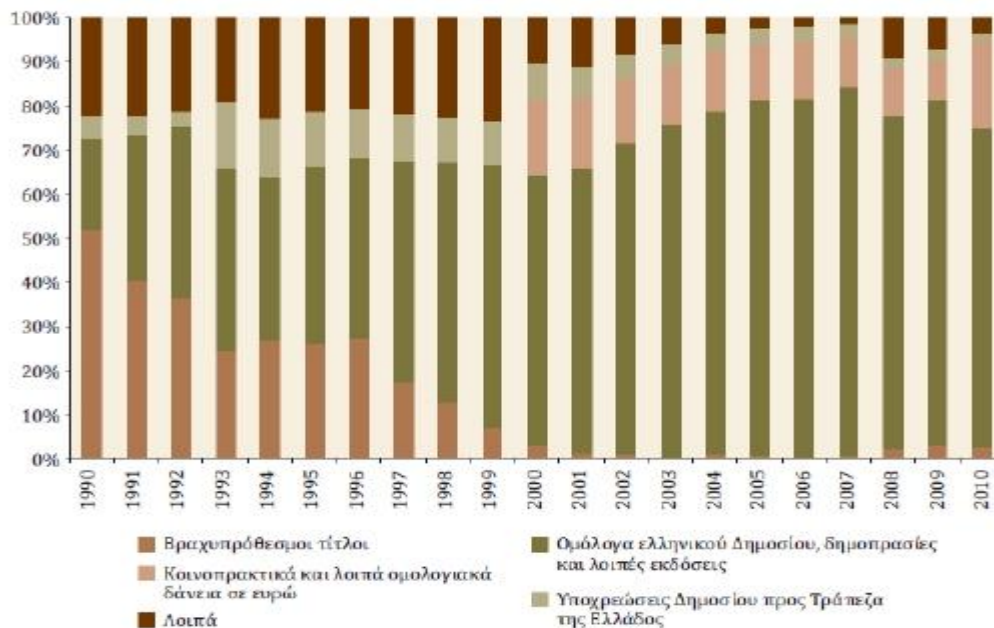
Τέλος, ένα σημαντικό ζήτημα που προέκυψε από το PSI που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα ήταν η απομείωση (haircut πλέον του 50%) κρατικού χρέους, που κατέχουν ιδιώτες επενδυτές, από μια χώρα χωρίς να υπάρχει επίσημα πτώχευση, γεγονός που δημιουργεί ερωτήματα αναφορικά με παρόμοιες ενέργειες στις οποίες μπορούν να προβούν και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες που έχουν πληγεί από την κρίση (Cline W., 2011).[12][13]

4.5. Τρόπος χρηματοδότησης και διάρθρωση Δημόσιου Χρέους της Ελλάδας

Το Δημόσιο χρέος στην Ελλάδα, τα τελευταία 20 χρόνια, διατηρούσε δύο βασικές πηγές χρηματοδότησης, τα ομόλογα και τους βραχυπρόθεσμους τίτλους (δηλ. Έντοκα Γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου). Η συνεισφορά τους όμως στην χρηματοδότηση παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις από αυτή πριν και μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

**Διάγραμμα 11: Εκατοστιαία διάρθρωση του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης,
Ελλάδα, 1990-2010**

ΠΗΓΗ: Υπουργείο Οικονομικών

Σύμφωνα με το διάγραμμα 11, στο οποίο παρουσιάζεται η ποσοστιαία διάρθρωση του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης το διάστημα 1990 - 2010, μετά την υιοθέτηση του Ευρώ η συνεισφορά των ομολόγων αυξήθηκε σημαντικά.

Ενώ πριν από την ένταξη στην ΟΝΕ, οι βραχυπρόθεσμοι τίτλοι συνιστούσαν σημαντικό μέρος του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης, (το 1990 το ποσοστό τους ήταν μεγαλύτερο από 50%).η κατάσταση αυτή άλλαξε σταδιακά με την αύξηση της συμμετοχής των ομολόγων. Η τάση αυτή αποτέλεσε συνέπεια της μείωσης των επιτοκίων των ελληνικών κρατικών ομολόγων τη συγκεκριμένη περίοδο και των δυνατοτήτων που είχε αποκτήσει πλέον η ελληνική οικονομία σε σχέση με την πιο εύκολη της πρόσβαση στις διεθνείς αγορές μακροπρόθεσμου δανεισμού. Μετά το 2000 η συνεισφορά των ομολόγων συνέχισε να αυξάνεται και κορυφώθηκε το 2007, χρονιά κατά την οποία τα ομόλογα αποτελούσαν πάνω από το 80% του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης.

Το 2008, όταν ξέσπασε η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, το μερίδιο των ομολόγων άρχισε να μειώνεται αφού είχε αρχίσει να δυσκολεύει η πρόσβαση της χώρας στις μακροπρόθεσμες αγορές χρήματος του εξωτερικού. Στην έλλειψη ρευστότητας

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

προστέθηκε και η έλλειψη εμπιστοσύνης τόσο μεταξύ των ιδίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όσο και μεταξύ χρηματοπιστωτικών οργανισμών και ιδιωτών. Έτσι οι οργανισμοί χρήματος άρχιζαν να αντιμετωπίζουν διαφορετικά τις χρηματοδοτήσεις τόσο των ιδιωτών όσο και των κρατών (την εξέλιξη αυτή επηρέασε η κατάρρευση της Lehman Brothers), γεγονός που δημιούργησε ένα τεράστιο έλλειμμα εμπιστοσύνης στο παγκόσμιο σύστημα. Το διάστημα αυτό διαπιστώνεται αύξηση του μεριδίου των βραχυπρόθεσμων τίτλων, οι οποίοι ουσιαστικά αποτέλεσαν τη βασική εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης.

Επίσης η αύξηση του δανεισμού μέσω ομολόγων είχε ως συνέπεια την άνοδο της μέσης φυσικής υπολειπόμενης διάρκειας του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης (το μέσο χρονικό διάστημα που χρειάζεται να μεσολαβήσει μέχρι την αποπληρωμή του χρέους) καθώς αυξήθηκε από 3,9 το 1998 σε 8,6 το 2008.

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 ως και την περίοδο λίγο πριν ξεσπάσει η οικονομική κρίση, η αύξηση του μακροπρόθεσμου δανεισμού στην Ελλάδα ήταν κατά βάση αποτέλεσμα των θετικών προσδοκιών που καλλιεργήθηκαν στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου για τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας λόγω της συμμετοχής της στο ευρώ. Το αποτέλεσμα ήταν να μειωθεί το επιτόκιο δανεισμού και να υποκατασταθεί ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός με μεσομακροπρόθεσμο.

Τελικά η αύξηση της μέσης υπολειπόμενης φυσικής διάρκειας του χρέους μπορεί, έχει κυρίως θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις; Αφενός συνεπάγεται ότι η αποπληρωμή του δημόσιου χρέους γίνεται σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και ότι οι πιέσεις για την αποπληρωμή του βραχυπρόθεσμου, κατά συνέπεια, είναι μικρότερες. Το γεγονός αυτό ενδέχεται να είναι θετικό για μια χώρα που θα αντιμετωπίσει προβλήματα επαναχρηματοδότησης του χρέους της, αφού τα χρεολύσια που θα πρέπει να αποπληρώσει άμεσα θα είναι λιγότερα.[1]

Από την άλλη πλευρά το υψηλό μακροπρόθεσμο χρέος συνδέεται με τη μετάθεση της αποπληρωμής χρεολυσίων σε μεταγενέστερο χρονικό σημείο χωρίς να είναι ξεκάθαρο αν οι οικονομικές συνθήκες θα είναι τότε ευνοϊκές για την αποπληρωμή των χρεολυσίων αυτών. Στο ελληνικό θέμα, η απότομη αύξηση της μέσης υπολειπόμενης φυσικής διάρκειας του δημόσιου χρέους της είχε βραχυπρόθεσμα θετικά οφέλη, αφού οδήγησε σε μετάθεση της αποπληρωμής χρεολυσίων σε επόμενα

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

χρόνια και συνεπώς σ μείωση των δανειακών αναγκών στο άμεσο χρονικό διάστημα. Μετά όμως από την παρέλευση κάποιων ετών, πολλά από τα ομόλογα άρχισαν να λήγουν αυξάνοντας τις δανειακές υποχρεώσεις της χώρας και να της δημιουργούν προβλήματα αναφορικά με την δυνατότητα αποπληρωμής (Αργείτης Γ., 2011)[1]

Επίσης τονίζουμε ότι η αύξηση του μακροπρόθεσμου δημόσιου χρέους της Ελλάδας συνοδεύτηκε και από την προσέλκυση περισσότερων επενδυτών από το εξωτερικό. Σε αυτό συνέβαλε και η δημιουργία από το 1999 ενός πιο ευνοϊκού φορολογικού περιβάλλοντος για τους μη εγχώριους διακρατητές ελληνικών κρατικών ομολόγων (Hellenic Republic Ministry of Finance 2001). Όλο αυτό είχε ως συνέπεια το ποσοστό του εξωτερικού χρέους στο σύνολο του χρέους να αυξηθεί και να παραμείνει σε υψηλά επίπεδα ολόκληρη σχεδόν τη δεκαετία του 2000. Δυστυχώς μία χώρα με υψηλό εξωτερικό χρέος είναι πιο «ευάλωτη» στις κερδοσκοπικές κινήσεις που πραγματοποιούνται από τους επενδυτές στις διεθνείς αγορές χρήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 4^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

A. Ελληνόγλωσση

1. Αργεΐτης Γ., Δαφέρμος Γ., Νικολαΐδη Μ., (2011) *Κρίση Δημοσίου χρέους στην Ελλάδα - αιτίες και προοπτικές*
2. Αργεΐτης Γ., (2012) *Απασχόληση, χρηματοπιστωτική σταθερότητα και οικονομική ανάπτυξη: Υπάρχει ελπίδα για την Ελλάδα, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων*
3. Αρμάγου Ι, Μουρμούρας Γ., Ράπανος Μ., Πατσουράτης Β., Σταϊκούρας Χ., Δ.Χιόνης, (2005) *Το Δημοσιονομικό Πρόβλημα, Οικον. Επιμελ. της Ελλάδος*
4. Βαβούρας Σ. Ι., (1993) *Δημόσιο Χρέος, εκδόσεις Παπαζήση*
5. Καραβίτης Ν., (2008) *Δημόσιο Χρέος & Έλλειμμα. Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος*
6. Μελλάς Κ., (2010) *Η Ελλάδα και το Δημόσιο Χρέος, politikiautonomia.gr*
7. Μουρμούρας Ι., *Τα 7 διδάγματα της διπλής κρίσης και οι 4 προκλήσεις της οικονομικής διακυβέρνησης στην ευρωζώνη*
8. Ξαφά Μ., (2012), *Η Διαχείριση της κρίσης του Δημόσιου Χρέους: Μαθήματα από την αναδιάρθρωση του Ελληνικού Χρέους το 2012*
9. Τράπεζα Alpha Bank, (2012) *Το μνημόνιο και η διάσωση της Ελληνικής οικονομίας: αστοχίες σχεδιασμού και εφαρμογής, τεύχος 117*
10. Τράπεζα Alpha Bank, (2012) *Δ/νση Οικονομικών. Μελετών, Μαΐος 2012.*
11. Χαρδούβελης Γ., (2011) *Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις, προοπτική*

B. Ξενόγλωσση

12. Cline R W., (2011) *Peterson institute for international economicis*
13. Cline, W.R. (2011), *Sustainability of Greek Public Debt, Peterson Institute for International Economics, Number PB11-15*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 4^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

14. Galenianos M. (2015), *“The Greek Crisis: Origins and Implications”*, Research Paper No 16, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP)
15. Harari D. (2015), *Greek debt crisis: background and developments in 2015*, House of Commons Library, Briefing Paper, Number 7114
16. Kosmidou, K.V., Kousenidis, D.V. & Negakis, C.I., (2015) *The impact of the EU/ECB/IMF bailout programs on the financial and real sectors of the ASE during the Greek sovereign crisis*
17. Kosmidou, K.V, Kousenidis, D.V., and Negakis, C.I (2015), *The effectiveness of the EU/IMF bailout programs for Greece: Risk and wealth effects on the financial and real sectors of the ASE during the Greek sovereign crisis.*, *Journal of Banking & Finance*, 50, pp.440 - 454
18. Kouretas G. and Vlamis P., (2010), *The Greek Crisis: Causes and Implications* ,*Panoeconomicus*, vol. 57, issue 4, pp. 391 - 404
19. Matsaganis, M. (2013), *“The Greek Crisis: Social Impact and Policy Responses”*, *Friedrich Ebert Stiftung*
20. Nelson R., Belkin P. Mix D., (2010) *Congressional Research Service*
21. Nelson, R.M., Belkin P. and Mix D.E. (2010), *Greece’s Debt Crisis: Overview, Policy Responses, and Implications*, *Congressional Research Service*, 7-5700

Γ. Πηγές από το Διαδίκτυο

22. ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομία και Δείκτες,

<http://www.statistics.gr/el/statistics/eco>

23. Eurostat, The Key to European Statistics,

<http://ec.europa.eu/eurostat>

24. Wikipedia, «Δημόσιο Χρέος»,

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

«ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

5.1. Πολιτικές αντιμετώπισης προβλήματος του Δημόσιου Χρέους

Από το 2010 και μετά οι ελληνικές κυβερνήσεις έχουν εφαρμόσει ποικίλα μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας. Παρ' όλα αυτά, ο συνδυασμός των περικοπών των δαπανών και των αυξήσεων των φόρων δεν φαίνεται να έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών, ώστε να καταφέρει η Ελλάδα να αυξήσει τα χρήματα που χρειάζεται για να καλύψει τις πληρωμές του χρέους της. Κατά συνέπεια η Ελλάδα αναγκάστηκε να λάβει έκτακτη οικονομική ενίσχυση από τα μέλη της ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, για να αποφύγει την αθέτηση πληρωμής των υποχρεώσεων της.[19][20]

Τα μέτρα σύμφωνα με τα οποία η Ελλάδα προσπάθησε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα δημοσίου χρέους είναι τα παρακάτω:

- **Οικονομική βοήθεια από την Ευρωζώνη και το ΔΝΤ**

Η ελληνική κυβέρνηση διαπραγματεύτηκε με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και με τις χώρες-μέλη της ΕΕ, ώστε να υπάρξει ένα σχέδιο διάσωσης. Στις 25 Μαρτίου 2010, κατέληξαν όλες οι πλευρές σε ένα σχέδιο στο οποίο υπάρχει ένας μηχανισμός που στηρίχθηκε σε διμερή δάνεια προς την Ελλάδα από τις άλλες χώρες της ΕΕ και δάνεια από το ΔΝΤ με επιτόκια, τα οποία ήταν χαμηλότερα από την αγορά.

Εκτός από την οικονομική πλευρά, υπάρχει επίσης ένα σημαντικό πολιτικό στοιχείο στην συζήτηση της ΕΕ. Κάποιοι υποστήριζαν ότι η ΕΕ πρέπει να διατηρήσει την αλληλεγγύη, με το επιχείρημα ότι τα μέλη της, και ιδιαίτερα οι μεγάλες χώρες της ευρωζώνης, δεν πρέπει να επιτρέψουν στην Ελλάδα να αθετήσει τις υποχρεώσεις και να εγκαταλείψει το ευρώ. Ωστόσο οι περισσότερες χώρες της ΕΕ αντιμετώπιζαν οικονομικές δυσκολίες, και δεν ήταν πρόθυμες να σώσουν ένα κράτος μέλος, που δεν είχε ασκήσει δημοσιονομική πειθαρχία, που απέτυχε να εκσυγχρονίσει την οικονομία, και φερόταν να έχει παραποιήσει στο παρελθόν τα στατιστικά στοιχεία.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Η ανάμειξη του ΔΝΤ προώθησε μια διττή προσέγγιση η οποία συνδύαζε οικονομική βοήθεια τόσο από την Ευρωζώνη όσο και από αυτό, παρόλο που πολλοί αξιωματούχοι της ΕΕ δεν επιθυμούσαν μια τέτοια εμπλοκή, καθώς ήταν σημαντικό για την Ευρωζώνη να επιδείξει την ισχύ και την αξιοπιστία της, επιλύοντας η ίδια τα προβλήματα της. Στο τέλος η οικονομική ελληνική κρίση χρέους δημιούργησε έναν ευρωπαϊκό μηχανισμό χρηματοοικονομικής σταθεροποίησης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ανταποκρίθηκαν θετικά στο αίτημα της Ελλάδας για την άντληση χρηματοδοτικής βοήθειας μέσω της εφαρμογής ενός πακέτου διάσωσης για την χώρα. Τον Μάιο του 2010, οι ηγέτες της Ευρωζώνης και το ΔΝΤ ανακοίνωσαν ένα πακέτο δανείου, διάρκειας τριών χρόνων και ύψους 110 δισεκατομμυρίων ευρώ (περίπου 158.000 εκατομμύρια δολάρια) προς την Ελλάδα. Οι χώρες της Ευρωζώνης δεσμεύτηκαν να συνεισφέρουν 80 δισεκατομμύρια ευρώ (περίπου 115 δισεκατομμύρια δολάρια) και το ΔΝΤ δεσμεύτηκε να συμβάλλει 30 δισεκατομμύρια ευρώ (περίπου 43 δισεκατομμύρια δολάρια). Η εκταμίευση των κονδυλίων δόθηκε υπό τον όρο εφαρμογής οικονομικών μεταρρυθμίσεων.(Kosmidou et. al. 2015)[12][13]

Η ελληνική κυβέρνηση ως αντάλλαγμα υπέγραψε ένα Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής, που δέσμευσε την κυβέρνηση να προχωρήσει σε σαρωτικές περικοπές δαπανών και απότομες αυξήσεις των φόρων, με στόχο τη μείωση του δημόσιου ελλείμματος κάτω από το 3 τοις εκατό του ΑΕΠ μέχρι το 2014.

Το πρόγραμμα αυτό, συμφωνήθηκε να επιβλέπεται από τους εταίρους της τρόικας, δηλαδή την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ σε τακτική βάση. Τα σημαντικότερα στοιχεία του σχεδίου αφορούσαν την αύξηση του ΦΠΑ, την αύξηση των έμμεσων φόρων στα καύσιμα, τα προϊόντα καπνού και τα αλκοολούχα ποτά, την επιβολή πρόσθετων φόρων επί των αγαθών πολυτελείας και επί των κερδών των επιχειρήσεων, η περικοπή των κρατικών λειτουργικών δαπανών, το πάγωμα των μισθών και των συντάξεων κα.(Kouretas & Vlamis 2010)[14]

Επίσης σύμφωνα με την συνθήκη του Μάαστριχτ, που προβλέπει τη «μη διάσωση» υπερχρεωμένων χωρών - μελών, οι ιδιώτες επενδυτές πρέπει να επωμιστούν τυχόν ζημιές από ασύνετο δανεισμό σε χώρες-μέλη. Όταν όμως ξέσπασε η κρίση, αυτή η επιλογή ξεχάστηκε καθώς θα υπήρχαν τραγικές επιπτώσεις που θα επηρέαζαν τις άλλες αδύναμες χώρες της περιφέρειας και θα απειλούσαν την δύναμη του ευρώ.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Ακόμη, υπήρχε ανησυχία για τις ζημιές που θα υφίσταντο οι τράπεζες του πυρήνα της Ευρωζώνης κατείχαν μεγάλο τμήμα των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου.

Το πακέτο του 2010 βασίστηκε στην αποκατάσταση της ελληνικής πρόσβασης στις ιδιωτικές χρηματοπιστωτικές αγορές μέχρι το 2012. Δυστυχώς όμως σύντομα αποδείχθηκε ότι η διαδικασία αυτή θα διαρκέσει πολύ περισσότερο καθώς οι αγορές και οι επενδυτές δεν ανταποκρίθηκαν θετικά.

Όταν η ελληνική Βουλή ενέκρινε το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015, η Ευρωζώνη βελτίωσε τους όρους του προγράμματος με χαμηλότερα επιτόκια και μεγαλύτερο χρονικό διάστημα αποπληρωμής. Όταν όμως το πρόγραμμα φαινόταν αναποτελεσματικό έναντι των προσδοκιών οι ηγέτες της ζώνης του ευρώ άρχισαν να εξετάζουν ένα δεύτερο πακέτο στήριξης, το θέμα του PSI αποτέλεσε πηγή συγκρούσεων. Τελικά η διαδικασία PSI αποφασίστηκε τελικά επίσημα στη σύνοδο των χωρών της Ευρωζώνης τον Ιούλιο του 2011, όπου αποφασίστηκε να προταθεί στους ιδιώτες κατόχους ελληνικών ομολόγων ένα πρόγραμμα ανταλλαγής του χρέους με νέα ομόλογα μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας και με την προαιρετική αποδοχή απομείωσης της ονομαστικής αξίας των ομολόγων τους, ενώ συμφωνήθηκε ένα νέο δεύτερο πακέτο διάσωσης για την Ελλάδα ύψους 109 δισεκατομμυρίων ευρώ από τις χώρες της ζώνης του ευρώ (Cline, 2011) (Kosmidou et. al., 2015)[8][9][12][13]

Στις αρχές του 2012, το ΔΝΤ και η ευρωζώνη πρόσθεσαν 130 δισεκατομμύρια ευρώ στα αρχικά 110 δισεκατομμύρια ευρώ, και έδωσαν παράταση στην διάρκεια του προγράμματος. Στα νέα μέτρα υπήρχε η μείωση του κατώτατου μισθού, οι περικοπές συντάξεων και επιδομάτων, η κατάργηση θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα, το κλείσιμο δημόσιων υπηρεσιών, η αύξηση των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων, το άνοιγμα των κλειστών επαγγελμάτων κα. Αυτό το πρόγραμμα είχε ημερομηνία λήξης την 30η Ιουνίου 2015 μετά και την τετράμηνη παράταση που δόθηκε σε αυτό τον Φεβρουάριο 2015. Οι διαπραγματεύσεις μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των πιστωτών της (Ευρωζώνης, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και ΔΝΤ) διήρκησαν μήνες χωρίς τελική συμφωνία.

Η αδυναμία επίτευξης συμφωνίας και οι απαιτήσεις των πιστωτών της χώρας οδήγησαν στην διενέργεια δημοψηφίσματος, όπου οι πολίτες καταψήφισαν τις

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

προτάσεις για μια νέα συμφωνία για νέο πακέτο διάσωσης. Παρ, όλα αυτά, τον Αύγουστο του 2015, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας ενέκρινε νέο δάνειο ύψους 86 δισεκατομμυρίων ευρώ (Harari 2015)[11]

· Πρόγραμμα λιτότητας

Στις αρχές του 2010, η ελληνική κυβέρνηση σχεδίασε και ενέκρινε ένα πρόγραμμα δημοσιονομικής εξυγίανσης για να μειωθεί το δημόσιο χρέος και να υπάρξει το πλαίσιο για τη βελτίωση της σταθερότητας και της ανάπτυξης στην οικονομία. Τα βασικότερα στοιχεία του προγράμματος από την πλευρά των εσόδων εστίασαν σε μέτρα για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής και τη βελτίωση της εισπραξής των φόρων, στην μείωση της εισφοροδιαφυγής, στην επιβολή ειδικής εισφοράς στις κερδοφόρες εταιρίες, στην επιτάχυνση των εισπράξεων των κονδυλίων της ΕΕ για προγράμματα δημοσίων επενδύσεων και την αύξηση διάφορων έμμεσων φόρων. (Kouretas & Vlamis, 2010)[5][7][14]

Για τις κρατικές δαπάνες, ελήφθησαν μέτρα που αφορούσαν την μείωση των δαπανών της κυβέρνησης σε μισθούς και συντάξεις, το πάγωμα των προσλήψεων στο δημόσιο τομέα για το 2010, την εφαρμογή μιας αναλογίας 5: 1 (συνταξιοδότηση/ προσλήψεις) για τους υπαλλήλους του δημόσιου τομέα από το 2011 και μετά, την μείωση των κονδυλίων του προϋπολογισμού που συνδέονται με την κοινωνική ασφάλιση και τα συνταξιοδοτικά ταμεία και άλλα σχετικά μέτρα για την δραστική μείωση των δαπανών στις περισσότερες δημόσιες υπηρεσίες.

Ωστόσο η χώρα παρουσίασε αποκλίσεις από τους αρχικούς της στόχους, και κατά συνέπεια οι ελληνικές κυβερνήσεις προχώρησαν σε πρόσθετα μέτρα λιτότητας τα οποία βασίστηκαν στην λογική της περικοπής των δαπανών και της αύξησης των φόρων και των εσόδων. Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012 - 2015 και το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013 - 2016 προέβλεπαν μία σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών και αύξησης των εσόδων, περιορίζοντας τις μισθολογικές και λειτουργικές δαπάνες και αυξάνοντας τους φόρους. Ανάμεσα στα μέτρα ήταν η αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ, η επιβολή έκτακτης εισφοράς για τα μεγάλα εισοδήματα, η επιβολή τέλους στους ελεύθερους επαγγελματίες, η αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης, οι μειώσεις των συντάξεων, η εφαρμογή της διαθεσιμότητας κ.α.[1][3]

· Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις

Τα τελευταία χρόνια, οι ελληνικές κυβερνήσεις έχουν επανειλημμένα τονίσει την ανάγκη για βασικές μακροπρόθεσμες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Προτάθηκαν ριζικές μεταρρυθμίσεις στο συνταξιοδοτικό σύστημα, τις αποκρατικοποιήσεις, τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και τη δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα. Έχουν σχεδιαστεί μέτρα για την ενίσχυση της ελληνικής οικονομικής ανταγωνιστικότητας με την ενίσχυση της απασχόλησης και της οικονομικής ανάπτυξης, την προαγωγή της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα, και την υποστήριξη της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας.(Nelson et. al. 2010)[16][17]

Εκτός όμως από τα σκληρά μέτρα λιτότητας που ελήφθησαν και την αναποτελεσματικότητα των περισσότερων από αυτών, τις μεταρρυθμίσεις που ποτέ δεν ολοκληρώθηκαν σωστά και τις αυστηρές επιταγές των μηχανισμών στήριξης προς τη χώρα, ποιες άλλες προτάσεις - λύσεις υπάρχουν που να μπορούν να βελτιώσουν την θέση της χώρας αναφορικά με τα δημοσιονομικά στοιχεία;

Για να μπορεί η Ελλάδα να αποπληρώνει το χρέος της θα πρέπει πρωταρχικά να μπορεί να παράγει πρωτογενή πλεονάσματα. Θα πρέπει να επικεντρωθεί σε δύο σημεία: Πρώτον, σε αυτό της μείωσης των δημοσίων δαπανών (του εξορθολογισμού των δημοσίων Δαπανών) καθώς η Ελλάδα είναι πολύ κοντά στο μέσο όρο της Ε.Ε. σχετικά με το ύψος των δημοσίων δαπανών, αλλά το πρόβλημα της είναι ο σωστός καταμερισμός αυτών και η αποδοτικότητα τους για το σύνολο της οικονομίας. Πρέπει να γίνει ο επανασχεδιασμός των παραγωγικών και μη παραγωγικών δημοσίων δαπανών με έμφαση σε αυτές της παραγωγής.

Επίσης, οι περικοπές δαπανών από τομείς όπως η άμυνα και ο πολιτισμός κρίνονται επιβεβλημένα την περίοδο αυτή. Η νέα κατανομή θα έπρεπε να αφορά την παιδεία αλλά και στην υγεία. Συμπερασματικά η αναδιάρθρωση της πολιτικής των δημοσίων δαπανών μπορεί να βασίζεται στις εξής αρχές:

- υιοθέτηση ενός πολυετούς σχεδιασμού των δαπανών (και εγκατάλειψη της προσθετικής μεθόδου κατάρτισης του προϋπολογισμού),
- θέσπιση συγκεκριμένων μετρήσιμων στόχων και αξιολόγηση των δημοσίων δαπανών στη βάση του κοινωνικού αποτελέσματος και

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

- έμφαση στη διάκριση τρέχουσας και κεφαλαιακής δαπάνης, πλεονασματικός τακτικός προϋπολογισμός και εφαρμογή του «χρυσού κανόνα των δημοσίων οικονομικών» για την πολιτική των δημοσίων επενδύσεων (Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας 2005).

Δεύτερον θα πρέπει να εστιαστεί στην αύξηση των δημοσίων εσόδων. Αυτό δύναται να επιτευχθεί μέσω της βελτίωσης και του εκσυγχρονισμού των φοροεισπρακτικών μηχανισμών αλλά και με την πώληση δημόσιας περιουσίας. Η προσπάθεια εκσυγχρονισμού του φοροεισπρακτικού μηχανισμού θα πρέπει να συνδυάζεται με εφαρμογή της τεχνολογίας με στόχο ένα αποτελεσματικό ελεγκτικό μηχανισμό για τον έλεγχο της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας. Ακόμη μία ορθολογική φορολόγηση των ακινήτων σε συνδυασμό με τα εισοδήματα που αυτά αποφέρουν, θα αποτελούσε μια πιο δίκαιη φορολόγηση και θα απελευθέρωνε πόρους για να κατευθυνθούν από τα νοικοκυριά στην κατανάλωση.

Σε σχέση με την πώληση περιουσίας του δημόσιου, το δημόσιο πρέπει να αποκοπεί από τομείς τους οποίους δεν μπορεί να τους καταστήσει παραγωγικούς, όπως τουριστικά ακίνητα και ανεκμετάλλευτες τουριστικές εκτάσεις θα μπορούσαν να πουληθούν ή να παραχωρηθούν μακροχρόνια (π.χ. 99 έτη) και με κύριο στόχο ότι τα έσοδα θα μειώσουν το δημόσιο χρέος. Ουσιαστικά η απεμπλοκή του δημόσιου από όλους τους τομείς, πλην της παιδείας, υγείας, άμυνας - ασφάλειας και των εισπρακτικών μηχανισμών, θα απελευθέρωνε παραγωγικές δυνάμεις του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας και αυτό σε συνδυασμό με ένα ευέλικτο, σύγχρονο και πάνω από όλα σταθερό, φορολογικό σύστημα θα προσέλκυε επενδύσεις για τον τόπο μας.

Υπογραμμίζουμε ότι η δυνατότητα δημιουργίας πρωτογενούς πλεονάσματος εξαρτάται από τη γενικότερη μακροοικονομική κατάσταση της οικονομίας. Δηλαδή, εάν οι δημόσιες δαπάνες δημιουργούν εισόδημα, τότε η αύξησή τους (σε τομείς παραγωγικούς) δημιουργεί θετικές προσδοκίες για την ικανότητα της χώρας να επιτύχει πρωτογενή πλεονάσματα, ενώ ταυτόχρονα μειώνει το μέγεθος των δανειακών υποχρεώσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ. Και στις δύο περιπτώσεις βελτιώνεται η φερεγγυότητα και η αξιοπιστία της χώρας (Αργείτης Γ., 2012).[1][2]

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Μετά το πρώτο PSI, πολλοί οικονομολόγοι, μιλούν για μια πιο δραστική απομείωση του Ελληνικού χρέους. Ο λόγος είναι ότι η Ελληνική οικονομία δεν εμφανίζει την δυναμική εκείνη που θα την οδηγήσει να αποπληρώσει ομαλά το χρέος της. Αν η Ελλάδα, προχωρήσει σε μεγάλη απομείωση του χρέους πολύ κάτω του 80% του ΑΕΠ, θα απεγκλωβιστεί από την «παγίδα χρεοκοπίας» στην οποία έχει περιέλθει. Μια τέτοια εξέλιξη θα δημιουργούσε θετικές προσδοκίες στις αγορές ως προς τη δυνατότητα της χώρας να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα οικονομικής πολιτικής που θα εξυπηρετεί τις δανειακές της υποχρεώσεις. (Αργεΐτης Γ., 2012).[1]

Η χρεοκοπία δεν αποτελεί επιλογή για ένα κράτος μέλος της ζώνης του Ευρώ όπως η Ελλάδα αλλά δεν είναι ούτε επιθυμητή, αφού το κόστος είναι σαφώς μεγαλύτερο έναντι οποιασδήποτε επώδυνης προσαρμογής. Η παραμονή εντός της ONE είναι η μοναδική λύση για την επίτευξη δημοσιονομικής εξυγίανσης και μακροχρόνια βιώσιμης ανάπτυξης αλλά αποκλείει τις προσωρινές λύσεις και επιβάλλει τη συνολική αντιμετώπιση του προβλήματος (Μαλλιαρόπουλος Δ., Αναστασάτος Τ., 2010).[4]

Πλέον η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε ένα σημείο που η συνέχιση της αusterής δημοσιονομικής πολιτικής θα ήταν καταστροφική. Πρέπει να υπάρξει απελευθέρωση των μεγάλων αναπτυξιακών δυνάμεων ιδιωτικής πρωτοβουλίας της χώρας και του εξωτερικού, συνεπώς απελευθέρωση της ελληνικής οικονομίας.[6][15]

Συνοψίζοντας, η Ελλάδα θα καταφέρει να βγει από την οικονομική κρίση όταν:

- Ο κρατικός προϋπολογισμός αρχίσει να εμφανίζει συνεχώς πρωτογενές πλεόνασμα πράγμα που θα επιτρέψει την αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους και την έξοδο στις αγορές.
- Υπάρξουν διαρθρωτικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στην οικονομία που θα αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά της και κατά συνέπεια την απασχόληση.
- Αρχίσει η χαλάρωση της δημοσιονομικής προσαρμογής ενώ αρχίσουν να εφαρμόζονται πολιτικές ανάπτυξης που θα βγάλουν τη χώρα από την ύφεση των τελευταίων 6 χρόνων.
- Οι χώρες του πυρήνα της ευρωζώνης και ιδιαίτερα η Γερμανία δώσουν το πράσινο φως στην ΕΚΤ να εφαρμόσει μια αναπτυξιακή νομισματική

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

πολιτική προς όφελος των υπερχρεωμένων χωρών του νότου και τελευταίο και σημαντικότερο όταν ο Έλληνας φορολογούμενος αποκτήσει φορολογική συνείδηση και αντιληφθεί ότι η φοροδιαφυγή και η εισφοροδιαφυγή στο τέλος αποβαίνουν σε βάρος όλων των Ελλήνων. Το κράτος πρέπει να αναπτύξει μηχανισμούς οι οποίοι πρέπει να είναι αμείλικτοι ώστε να αφανίσουν για πάντα το πρόβλημα της φοροδιαφυγής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 5^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

A. Ελληνόγλωσση

1. Αργεΐτης Γ., (2012) *Απασχόληση, χρηματοπιστωτική σταθερότητα και οικονομική ανάπτυξη: Υπάρχει ελπίδα για την Ελλάδα, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων*
2. Αρμάγου Ι, Μουρμούρας Γ., Ράπανος Μ., Πατσουράτης Β., Σταϊκούρας Χ., Λ.Χιόνης, (2005) *Το Δημοσιονομικό Πρόβλημα, Οικον. Επιμελ. της Ελλάδος*
3. Βαβούρας Σ. Ι., (1993) *Δημόσιο Χρέος, εκδόσεις Παπαζήση*
4. Μαλλιαρόπουλος Λ., Αναστασάτος Τ., (2010) *Η Δυναμική του Ελληνικού Δημόσιου Χρέους και Γιατί η Χρεοκοπία Δεν Αποτελεί Επιλογή, Eurobank research, 2010*
5. Μελλάς Κ., (2010) *Η Ελλάδα και το Δημόσιο Χρέος, politikiautonomia.gr*
6. Ξαφά Μ., (2012), *Η Διαχείριση της κρίσης του Δημόσιου Χρέους: Μαθήματα από την αναδιάρθρωση του Ελληνικού Χρέους το 2012*
7. Χαρδούβελης Γ., (2011) *Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις, προοπτική*

B. Ξενόγλωσση

8. Cline R W., (2011) *Peterson institute for international economicis*
9. Cline, W.R. (2011), *Sustainability of Greek Public Debt, Peterson Institute for International Economics, Number PB11-15*
10. Galenianos M. (2015), *“The Greek Crisis: Origins and Implications”, Research Paper No 16, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP)*
11. Harari D. (2015), *Greek debt crisis: background and developments in 2015, House of Commons Library, Briefing Paper, Number 7114*
12. Kosmidou, K.V., Kousenidis, D.V. & Negakis, C.I., (2015) *The impact of the EU/ECB/IMF bailout programs on the financial and real sectors of the ASE during the Greek sovereign crisis*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 5^{ΟΥ} ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

13. Kosmidou, K.V, Kousenidis, D.V., and Negakis, C.I (2015), *The effectiveness of the EU/IMF bailout programs for Greece: Risk and wealth effects on the financial and real sectors of the ASE during the Greek sovereign crisis.*, *Journal of Banking & Finance*, 50, pp.440 - 454
14. Kouretas G. and Vlamis P., (2010), *The Greek Crisis: Causes and Implications*, *Panoeconomicus*, vol. 57, issue 4, pp. 391 - 404
15. Matsaganis, M. (2013), “*The Greek Crisis: Social Impact and Policy Responses*”, *Friedrich Ebert Stiftung*
16. Nelson R., Belkin P. Mix D., (2010) *Congressional Research Service*
17. Nelson, R.M., Belkin P. and Mix D.E. (2010), *Greece’s Debt Crisis: Overview, Policy Responses, and Implications*, *Congressional Research Service*, 7-5700

Γ. Πηγές από το Διαδίκτυο

18. Wikipedia, «*Δημόσιο Χρέος*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%82

19. Wikipedia, «*Ελληνική Κρίση Χρέους 2009 έως σήμερα*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82_2009-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1

20. Wikipedia, «*Οικονομία της Ελλάδας*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%B%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η οικονομική ανάπτυξη είναι η διαδικασία με την οποία το πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα μιας χώρας αυξάνεται κατά την διάρκεια μιας μακράς χρονικής περιόδου. Μάλιστα είναι αναγκαία συνθήκη για την κοινωνική ανάπτυξη και ευημερία.

Η οικονομική και κοινωνική πολιτική μιας χώρας εξαρτώνται από τον οικονομικό και κοινωνικό προγραμματισμό. Βασικός στόχος πρέπει να είναι η αύξηση της παραγωγής και του ακαθαρίστου εγχώριου προϊόντος, η αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλή εισοδήματος και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου (ΚΕΠΕ, 1990). Σαν απαραίτητοι συντελεστές για την ανάπτυξη μιας χώρας θεωρούνται οι φυσικοί πόροι και οι πρώτες ύλες, ο ανθρώπινος παράγοντας, η ύπαρξη κεφαλαιουχικών και τεχνολογικών αγαθών (δηλαδή κεφαλαίου και τεχνολογίας) και τέλος το μέγεθος της αγοράς που καθορίζει την ζήτηση και την παραγωγή αγαθών (Tsakalotos, 1991).

Ο οικονομικός προγραμματισμός είναι ιδιαίτερα κρίσιμος παράγοντας στο πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής και ιδιαίτερα της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής. Η σημερινή κατάσταση στην Ευρωζώνη χαρακτηρίζεται από ανισορροπία στην αγορά των αγαθών όπου η δημοσιονομική πολιτική δεν έχει καταφέρει την επίτευξη της σχετικής ισορροπίας και σταθερότητας στην οικονομία.

Για να μειωθεί η αναλογία χρέος - ΑΕΠ, το ονομαστικό ΑΕΠ (δηλαδή η παραγωγή μια χώρας) πρέπει να αυξηθεί γρηγορότερα από το κυβερνητικό χρέος (Maroulis, 1986). Για να συμβεί αυτό, η οικονομία πρέπει να αυξήσει την παραγωγή (πραγματικό ΑΕΠ) και παράλληλα να μειώσει τις δημόσιες δαπάνες και τα δημόσια ελλείμματα. Η μάχη της Ευρωζώνης ενάντια στην κρίση χρέους είναι ιδιαίτερα σκληρή. Η εμπιστοσύνη των αγορών στην δανειοδότηση και στις επενδύσεις των ευρωπαϊκών χωρών δεν έχει ανακτηθεί πλήρως και οι προσδοκίες για έξοδο από την οικονομική κρίση και ανάπτυξη δεν είναι ορατές στο βραχυπρόθεσμο μέλλον.

Τα τελευταία σαράντα χρόνια περίπου στην παγκόσμια οικονομία, 205 χώρες έχουν βιώσει συνθήκες συναλλαγματικής κατάρρευσης, 124 χώρες έχουν βιώσει την κατάρρευση του τραπεζικού τους συστήματος, 63 χώρες έχουν βιώσει κρίση δημοσίου χρέους και 8 χώρες γενική κατάρρευση. Η πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση στην ευρωζώνη ανέδειξε με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο την σχέση μεταξύ

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

τραπεζών και κρατών, με την ιδιαιτερότητα βέβαια ότι η αναφορά τώρα είναι σε κράτη – μέλη μιας νομισματικής ένωσης, κάτι το οποίο αυξάνει το επιστημονικό ενδιαφέρον για την μελέτη των αιτιών και συνεπειών αυτής της διπλής κρίσης (Μουρμούρας Ι.).

Η κρίση του δημόσιου χρέους έχει προκαλέσει πολύ σοβαρές επιπτώσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση θέτοντας σε κίνδυνο την σταθερότητα της και επηρεάζοντας αρνητικά το ευρώ. Μέσα από την κρίση αναδείχθηκαν οι αδυναμίες του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος

Μετά την εισαγωγή του ευρώ, οι χώρες του πυρήνα παρουσίασαν εκροές κεφαλαίων και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους βελτιώθηκε, ενώ οι περιφερειακές χώρες εμφάνισαν εισροές κεφαλαίων και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους επιδεινώθηκε, γεγονός που συνέβαλλε στην τρέχουσα κατάσταση τους. Τα τρέχοντα επίπεδα χρέους σε πολλές χώρες έχουν διαμορφωθεί σε τέτοια επίπεδα που έχουν ήδη καταστροφικές συνέπειες για το εγχώριο ΑΕΠ και την οικονομική ανάπτυξη τους. Μάλιστα οι περιφερειακές οικονομίες της νομισματικής ένωσης ήταν αυτές που αντιμετώπισαν τα μεγαλύτερα προβλήματα ως συνέπεια του συνδυασμού του ύψους του δημοσίου χρέους, των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και των ελλειμμάτων στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους.

Για να μην χρεοκοπήσουν, οι οικονομίες αυτές κατέφυγαν σε εξωτερική βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Έτσι λοιπόν η Ελλάδα, όπως και άλλες χώρες της Ευρωζώνης κατέβαλλαν μεγάλες προσπάθειες τα τελευταία χρόνια να περιορίσουν τα δημοσιονομικά ελλείμματα τους.

Συνοψίζοντας όλα όσα αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι το πρόβλημα της Ελληνικής οικονομίας είναι μεγάλο και θα μπορούσαμε να πούμε αρκετά βαθύ. Τα χρόνια δημοσιονομικά ελλείμματα και το υπέρογκο δημόσιο χρέος αποτελούν τα κυρίαρχα προβλήματα που αντιμετωπίζει η οικονομία της χώρας μας. Ωστόσο τα θεμέλια του προβλήματος αποτελούν οι χρόνιες παθογένειες τόσο του οικονομικού μοντέλου της χώρας όσο και του πολιτικού της συστήματος.

ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Στην ουσία η χρηματοπιστωτική κρίση αποκάλυψε τα προβλήματα της Ελλάδος, τα οποία σε περιόδους ευφορίας και μεγάλης προσφοράς ρευστότητας από το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, δεν ήταν ορατά. Επίσης τα προβλήματα αυτά δεν είχαν αποκαλυφθεί καθώς η χώρα ήταν μέλος μιας νεοσύστατης ομάδας, της ζώνης του ευρώ, και καθώς στο σύνολο της η ευρωζώνη βιάδιζε με σταθερούς θετικούς ρυθμούς, δεν άφηνε να αποκαλυφθεί το Ελληνικό πρόβλημα.

Συνεπώς με την αποκάλυψη του ελληνικού προβλήματος, αλλά και των άλλων χωρών του Νότου και της Ιρλανδίας, εμφανίστηκαν οι αδυναμίες στον σχεδιασμό του ενιαίου νομίσματος. Η άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής ουσιαστικά δεν ανταποκρινόταν το ίδιο σε όλες τις χώρες και επιπλέον δεν παρείχε τις ίδιες δυνατότητες για την αντιμετώπιση έκτακτων οικονομικών αναγκών. Η έλλειψη κεντρικής δημοσιονομικής διοίκησης κάτω από ένα σταθερό και ενιαίο πλαίσιο καθοδήγησης ήταν εμφανής.

Με την εμφάνιση του ελληνικού προβλήματος, αναδείχθηκε και το έλλειμμα ομοιογένειας και ανταγωνιστικότητας στην ευρωζώνη, το οποίο, πέρα από την περίπτωση της Ελλάδος, θα πρέπει να κληθούν να αντιμετωπίσουν οι χώρες του ευρώ, ώστε να προστατεύσουν τόσο τις οικονομίες τους όσο και το νόμισμα τους από ανάλογα φαινόμενα και άλλων χωρών μελών.

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Ελληνόγλωσσα

1. Αργεΐτης Γ., (2012) *Απασχόληση, χρηματοπιστωτική σταθερότητα και οικονομική ανάπτυξη: Υπάρχει ελπίδα για την Ελλάδα, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων*
2. Αργεΐτης Γ., & Δαφέρμος Γ. & Νικολαΐδη Μ., (2011) *Κρίση Δημοσίου χρέους στην Ελλάδα - αιτίες και προοπτικές*
3. Αρμάγου Ι & Μουρμούρας Γ. & Ράπανος Μ. & Πατσουράτης Β. & Σταϊκούρας Χ., & Χιόνης Δ., (2005) *Το Δημοσιονομικό Πρόβλημα, Οικον. Επιμελ. της Ελλάδος*
4. Βαβούρας Σ. Ι., (1993) *Δημόσιο Χρέος*, Εκδόσεις Παπαζήση
5. Γεωργόπουλος Θ., (2012) *Εισαγωγή στην Δημόσια οικονομική* , Εκδόσεις Μπένου
6. Ιορδάνογλου Χ., (2008) *Η Ελληνική οικονομία στην μακρά διάρκεια 1954-2005*, Εκδόσεις Πόλις
7. Καμάρας Ι. Δ., (2005) *Το χρονικό διόγκωσης του Δημοσίου Χρέους 1980 – 2005*, Εφημερίδα «Η Καθημερινή»
8. Καραβίτης Ν., (2008) *Δημόσιο Χρέος & Έλλειμμα. Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος*
9. Μαλλιάρopoulos Δ. & Αναστασάτος Τ., (2010) *Η Δυναμική του Ελληνικού Δημοσίου Χρέους και Γιατί η Χρεοκοπία Δεν Αποτελεί Επιλογή*, Eurobank research, 2010
10. Μελλάς Κ., (2010) *Η Ελλάδα και το Δημόσιο Χρέος*, politikiautonomia.gr
11. Μήλιος Γ., (2010) *Η Ελληνική οικονομία κατά τον 20ο αιώνα*
12. Μουρμούρας Ι., *Τα 7 διδάγματα της διπλής κρίσης και οι 4 προκλήσεις της οικονομικής διακυβέρνησης στην ευρωζώνη*
13. Ξαφά Μ., (2012), *Η Διαχείριση της κρίσης του Δημοσίου Χρέους: Μαθήματα από την αναδιάρθρωση του Ελληνικού Χρέους το 2012*

**ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1980
ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ**

14. **Τράπεζα Alpha Bank, 2012α**, *Το μνημόνιο και η διάσωση της Ελληνικής οικονομίας: αστοχίες σχεδιασμού και εφαρμογής*, τεύχος 117
15. **Τράπεζα Alpha Bank, 2012β**, *Δ/νση Οικονομικών. Μελετών*, Μαΐος 2012
16. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2010*, Απρίλιος 2010.
17. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2009*, Απρίλιος 2009.
18. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2008*, Απρίλιος 2008.
19. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2007*, Απρίλιος 2007.
20. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2006*, Απρίλιος 2006.
21. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2005*, Απρίλιος 2005.
22. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2004*, Απρίλιος 2004.
23. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2003*, Απρίλιος 2003.
24. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2002*, Απρίλιος 2002.
25. **Τράπεζα της Ελλάδος**, *Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για το έτος 2001*, Απρίλιος 2001.
26. **Χαρδούβελης Γ., (2011)** *Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις, προοπτική*

B. Ξενόγλωσση

1. **Blanchard O. & Giavazzi F. & Amighini A., (2010)** *Macroeconomics: A European Perspective, Financial Times*
2. **Buiter H. W. Chief Economist, Citigroup & Rahbari E. Economist, (2010)** *Greece and the fiscal crisis in the EMU*
3. **Cline R W., (2011a)** *Peterson institute for international economicis*
4. **Cline, W.R. (2011b),** *Sustainability of Greek Public Debt, Peterson Institute for International Economics, Number PB11-15*
5. **Galenianos M. (2015),** “*The Greek Crisis: Origins and Implications*”, Research Paper No 16, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP)
6. **Harari D. (2015),** *Greek debt crisis: background and developments in 2015*, House of Commons Library, Briefing Paper, Number 7114
7. **Kosmidou, K.V. & Kousenidis, D.V. & Negakis, C.I (2015a),** *The effectiveness of the EU/IMF bailout programs for Greece: Risk and wealth effects on the financial and real sectors of the ASE during the Greek sovereign crisis., Journal of Banking & Finance, 50, pp. 440 - 454*
8. **Kosmidou, K.V. & Kousenidis, D.V. & Negakis, C.I., (2015b)** *The impact of the EU/ECB/IMF bailout programs on the financial and real sectors of the ASE during the Greek sovereign crisis*
9. **Kouretas G. & Vlamis P., (2010),** *The Greek Crisis: Causes and Implications* ,Panoeconomicus, vol. 57, issue 4, pp. 391 - 404
10. **Matsaganis, M. (2013),** “*The Greek Crisis: Social Impact and Policy Responses*”, *Friedrich Ebert Stiftung*
11. **Meghir C. & Vayanos D. & Vettas N., (2010)** *The economic crisis in Greece: A time of reform and opportunity*, August 2010
12. **Nelson R. & Belkin P. Mix D., (2010a)** *Congressional Research Service*

13. Nelson R.M. & Belkin P. & Mix D.E. (2010b), *Greece's Debt Crisis: Overview, Policy Responses, and Implications*, Congressional Research Service, 7-5700

Γ. Πηγές από το Διαδίκτυο

1. ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομία και Δείκτες,

<http://www.statistics.gr/el/statistics/eco>

2. Eurostat, The Key to European Statistics,

<http://ec.europa.eu/eurostat>

3. CNA News, Ξένος, (2015) «Το ελληνικό χρέος και η ιστορία του», ένθετο «Χρήμα, Δάνεια και Χρέη», στο τεύχος 189 του περιοδικού «Τρίτο Μάτι»,

<http://www.cna.gr/stories/to-elliniko-xreos-kai-i-istoria-tou/>

4. Newpost, «Στα 301,9 δισ. ευρώ το δημόσιο χρέος το γ' τρίμηνο του 2015», (2015),

<http://newpost.gr/oikonomia/511633/sta-301-9-dis-eyrw-to-dhmosio-xreos-to-g-rsquo-trimhno-toy-2015>

5. News247, «Eurostat: Στα 315,5 δις το δημόσιο χρέος της Ελλάδας»,(2015),

<http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/eurostat-sta-315-5-dis-to-dhmosio-xreos-ths-elladas.3261345.html>

6. Oecd.org, Jean – Claude Chouraqui & Brian Jones & Robert Bruce Montador, «Public debt in a medium – term perspective»

http://www.oecd.org/eco/public-finance/public%20debt%20in%20a%20medium_term%20perspective.pdf

7. Sciencedirect, Forslund K., (2011), «The determinants of the composition of public debt in developing and emerging market countries»

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187993371100025X>

8. Wikipedia, «*Δημόσιο Έλλειμμα*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CE%AD%CE%BB%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%BC%CE%B1

9. Wikipedia, «*Δημόσιο Χρέος*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%82

10. Wikipedia, «*Ελληνική Κρίση Χρέους 2009 έως σήμερα*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CF%87%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85%CF%82_2009-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1

11. Wikipedia, «*Κρίση της Ευρωζώνης*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CE%B6%CF%8E%CE%BD%CE%B7%CF%82

12. Wikipedia, «*Οικονομία της Ελλάδας*»,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82

13. Zougla, Τάσος Ηλιαδάκης, (2009) «*Η ιστορία του ελληνικού δημόσιου χρέους*»
Δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα ΠΑΤΡΙΣ, 3/11/2009

<http://www.zougla.gr/page.ashx?pid=80&aid=343001&cid=122>